

RAPORT Z BADAŃ

**ANALIZA POTENCJAŁU INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU
W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM I MOŻLIWOŚCI ICH
ZAANGAŻOWANIA W PROCES TWORZENIA PARTNERSTWA
REGIONALNEGO NA RZECZ ROZWOJU KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACJI
W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM.**

Kielce, 30 marca 2009 r.

PARTNER Projektu PERSPEKTYWY RSI ŚWIĘTOKRZYSKIE (Etap I)

STAROPOLSKA IZBA PRZEMYSŁOWO – HANDLOWA

ul. Sienkiewicza 53, 25-002 Kielc
tel./fax (+48 41) 344 43 92, E-mail: sekretariat@siph.com.pl, <http://www.siph.com.pl>

Staropolska Izba Przemysłowo – Handlowa

Praca zbiorowa:

mgr inż. Dorota Tekieli – Bisińska - Kierownik Zadania

dr inż. Jerzy Kwieciński

dr Paulina Nowak

mgr inż. Marta Pawłowska

mgr inż. Ewa Kapel – Śniowska

mgr inż. Ryszard Zbróg

Metodykę badania opracowali:

dr inż. Artur Bartosik

mgr inż. Ewa Kapel - Śniowska

Spis treści

1.	WPROWADZENIE	5
1.1	KONKURENCYJNOŚĆ I INNOWACYJNOŚĆ REGIONU	5
1.2	INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU, JAKO CZYNNIK KONKURENCYJNOŚCI REGIONALNEJ	10
1.3	PARTNERSTWO REGIONALNE NA RZECZ KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACJI.....	14
1.4	OPIS METODOLOGII PRZEPROWADZONYCH BADAŃ.....	16
1.4.1	TEORETYCZNE PODSTAWY IMPLEMENTACJI METODOLOGII BADAŃ JAKOŚCIOWYCH	17
1.4.2	CEL BADAŃ:	18
1.4.3	SZCZEGÓŁOWE PROBLEMY BADAWCZE	18
1.4.4	METODY BADAWCZE:	19
2	ANALIZA POTENCJAŁU INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM	23
2.1	WPROWADZENIE.....	23
2.2	STRUKTURA ORAZ FORMA ORGANIZACYJNO-PRAWNA INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU	24
2.3	WIEK BADANYCH INSTYTUCJI	32
2.4	ROZKŁAD TERYTORIALNY ORAZ ZASIĘG DZIAŁANIA I ODBIORU USŁUG.....	33
2.5	ODBIORCY USŁUG ŚWIADCZONYCH PRZEZ INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU	37
2.6	RODZAJE ŚWIADCZONYCH USŁUG.....	38
2.6.1	USŁUGI DORADCZE	39
2.6.2	USŁUGI SZKOLENIOWE.....	40
2.6.3	USŁUGI INFORMACYJNE	41
2.6.4	USŁUGI FINANSOWE.....	41
2.6.5	USŁUGI SPECJALISTYCZNE	42
2.6.6	INNE USŁUGI.....	43
2.6.7	DZIAŁALNOŚĆ PROJEKTOWA	44
2.7	BADANIE POTRZEB SZKOLENIOWYCH.....	46
2.8	SPOSÓB KOMUNIKACJI Z KLIENTEM ORAZ FORMY PROMOCJI USŁUG	48
2.9	POTENCJAŁ KADROWY INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU	50
2.10	STANDARDY DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU	53
2.11	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	53
3	ZAANGAŻOWANIE INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU W TWORZENIE REGIONALNEGO PARTNERSTWA NA RZECZ ROZWOJU KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACJI W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM	55
3.1	REGIONALNY SYSTEM INNOWACJI W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM – HISTORIA	55
3.2	ROLA INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU – ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ 58	
4	ROLA INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU W INNOWACYJNYM ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTW W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM.....	68
4.1.1	WPROWADZENIE	68
4.1.2	CHARAKTERYSTYKA BADANEJ POPULACJI PRZEDSIĘBIORSTW	69
4.1.3	STAN INNOWACYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW W ŚWIETLE	73
4.2	REALIZACJA PROJEKTÓW UNIJNYCH W PRZEDSIĘBIORSTWACH	78
4.3	BARIERY AKTYWNOŚCI INNOWACYJNEJ PRZEDSIĘBIORSTW	83

4.4	SKŁONNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW DO PODEJMOWANIA WSPÓŁPRACY..	86
4.4.1	WSPÓŁPRACA PRZEDSIĘBIORSTW Z INSTYTUCJAMI OTOCZENIA BIZNESU ORAZ MIĘDZY FIRMAMI	86
4.4.2	BARIERY WSPÓŁPRACY REGIONALNEJ W OCENIE PRZEDSIĘBIORSTW	90
5	WNIOSKI WYPRACOWANE PODCZAS II FORUM INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU	92
6	PODSUMOWANIE	97
7	REKOMENDACJE.....	118
	Spis Tabel.....	121
	Spis Rysunków	121
	BIBLIOGRAFIA.....	123

1. WPROWADZENIE

1.1 KONKURENCYJNOŚĆ I INNOWACYJNOŚĆ REGIONU

Współczesną gospodarkę światową charakteryzuje wzrost znaczenia miast i regionów w rozwoju gospodarczym¹, co wynika z coraz większej koncentracji działalności gospodarczej w aglomeracjach miejskich oraz przekazywania przez władze centralne coraz większej ilości swoich uprawnień na rzecz władz samorządowych². Regiony stają się znaczącymi podmiotami nie tylko w gospodarkach krajowych, ale w gospodarce światowej³. W tym kontekście, rozwój regionów, jako podmiotów systemu światowego, zaczyna w coraz większym stopniu podlegać procesom współcześnie ten system kształtującym, m.in. globalizacji, rewolucji technologicznej oraz przemianom dotyczącym paradygmatu rozwojowego, polegającym na przechodzeniu z gospodarki przemysłowej do gospodarki informacyjnej⁴.

W poprzednim paradygmacie gospodarczym konkurencja rozgrywała się między firmami. Współcześnie do walki konkurencyjnej stanęły także układy terytorialne: państwa, regiony, miasta, gminy, które konkurują o kapitał, szczególnie zaś o kapitał innowacyjny, który niesie znaczące efekty mnożnikowe⁵.

Konkurencyjność regionów jest pojęciem złożonym, którego definicję można sklasyfikować w trzech grupach:

- interpretacja z punktu widzenia władz publicznych,
- interpretacja z perspektywy przedsiębiorstw zlokalizowanych w regionie,
- z perspektywy władz publicznych i przedsiębiorstw.

Do pierwszej grupy zaliczyć można m.in. definicje mówiące, że konkurencyjność regionu to:

- „(...) *przewaga nad innymi regionami będąca wypadkową atrakcyjności oferty usługowej kierowanej do obecnych i potencjalnych użytkowników regionu, którymi*

¹ World Development Report 2009 – Reshaping Economic Geography, The World Bank

² B. Jessop, *Post-fordism and the State* w: A. Amin, *Post-fordism. A Reader*, Blackwell, Oxford 1994, s. 251

³ E. J. Malecki, *Technology and Economic Development: The Dynamics of Local, Regional and National Competitiveness*, Longman, London 1997, s. 11; A. Zorska, *Ku globalizacji. Przemiany w korporacjach transnarodowych i w gospodarce światowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 63

⁴ A. Olechnicka, *Regiony peryferyjne w gospodarce informacyjnej*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2004, s.43

⁵ G. Gorzelak, B. Jałowiecki, *Konkurencyjność regionów*, Studia Regionalne i Lokalne nr 1 (1) / 2000, s. 8

są mieszkańcy, firmy, inwestorzy, goście; jej źródłem jest nowoczesna infrastruktura materialna, instytucjonalna i intelektualna regionu.”⁶,

- zdolność do wytwarzania trwałego wzrostu wartości dodanej i wynikającego stąd wzrostu regionalnego dobrobytu, opartego na⁷:
 - sprawnym i efektywnym wykorzystaniu zasobów i zarządzaniu procesami gospodarczymi w gospodarce regionalnej,
 - wykorzystaniu odpowiedniej kombinacji czynników wzrostu wewnętrznego i zewnętrznego,
 - antycypacji i adaptacji do światowych trendów w rozwoju gospodarczym⁸.

Do drugiej grupy zalicza się definicje określające konkurencyjność jako:

- *„zdolność do produkowania dóbr i usług, które zdają egzamin na rynkach międzynarodowych, przy równoczesnym utrzymaniu wysokiego i trwałego poziomu dochodów [lub]*
- *„zdolność przedsiębiorstw, przemysłu, regionów, krajów i ponadnarodowych obszarów geograficznych, wystawionych na konkurencję międzynarodową, do osiągnięcia relatywnie wysokiego poziomu dochodów i zatrudnienia.*”⁹.

T. Markowski łączy obydwie płaszczyzny rozumienia konkurencyjności regionu. Według niego konkurowanie bezpośrednio przejawia się w rywalizacji o dostęp do różnego rodzaju korzyści z zewnątrz, np. o inwestorów, natomiast współzawodnictwo pośrednio wyraża się w działaniach władz regionalnych na rzecz poprawy warunków otoczenia dla przedsiębiorstw i w ten sposób wpływania na wyniki gospodarcze danego regionu¹⁰.

Złożoność pojęcia konkurencyjności regionów potwierdza zróżnicowany charakter jego determinant. Istnieje stosunkowo duża różnorodność klasyfikacji czynników

⁶ A. Klasik, T. Markowski, *Marketing miasta*, [w:] *Marketing terytorialny*, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Warszawa 2002, Studia Tom CXII, s. 99-100

⁷ R. Chmielewski, M. Trojanek, *Czynniki określające konkurencyjność układów przestrzennych (regionów i miast)*[w:] *Podstawy gospodarczej polityki miasta. Studium Poznania – część II*, (red.) R. Domański Biuletyn KPZK nr 187, Warszawa 1999, s. 63-64

⁸ J. Chądzyński, A. Nowakowska, Z. Przygodzki, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Cedetu.pl Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2007, s. 106

⁹ *Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of the Regions of the European Union*, European Commission, Brussels-Luxembourg 1999, s. 32; S. Pastuszka, *Europejska polityka regionalna w województwie świętokrzyskim*, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. Prof. E. Lipińskiego w Kielcach, Kielce 2008, s. 81; I. Pietrzyk, *Konkurencyjność regionów w ujęciu Komisji Europejskiej*, [w:] *Polityka regionalna i jej rola w podnoszeniu konkurencyjności regionów*, (red.) M. Klamut, L. Cybulski, Wrocław 2000, s. 20

¹⁰ T. Markowski, *Konkurencyjność i współpraca wewnątrzregionalna podstawą nowoczesnej polityki rozwoju regionalnego*, [w:], Z. Mikołajewicz (red.), *Podstawowe problemy polityki rozwoju regionalnego i lokalnego*, Opole 1997

konkurencyjności. Niektóre z nich bardziej akcentują znaczenie elementów ekonomicznych, inne podkreślają wagę determinantów społecznych i kulturowych.

Lista czynników konkurencyjności regionów obejmuje m.in. :

- Nowoczesną, rozwiniętą i zróżnicowaną strukturę gospodarki;
- Dobre ogólne zagospodarowanie (infrastruktura techniczna i społeczna, dostępność komunikacyjna);
- Obecność szkół wyższych, instytucji i ośrodków naukowo-badawczych zapewniających odpowiedni klimat intelektualny;
- Istnienie infrastruktury otoczenia biznesu / otoczenia „okołobiznasowego”;
- Dobre warunki i stan środowiska naturalnego;
- Rezerwy terenów atrakcyjnych do lokalizacji inwestycji;
- Innowacyjność;
- Kapitał ludzki, społeczny i intelektualny;
- Infrastruktura instytucjonalna¹¹.

Nowoczesne gospodarki przechodzą od tzw. „twardych czynników” lokalizacyjnych stymulujących rozwój gospodarczy na „miękkie”. Zdolność do współpracy wynika z rozwoju i kumulacji różnych zasobów tworzonych przez człowieka, które we współczesnej ekonomii określa się mianem kapitału społecznego, kapitału ludzkiego i kapitału intelektualnego. Zasoby te wraz z odpowiednią infrastrukturą np. instytucjami społecznymi, kulturalnymi silnymi ośrodkami naukowo-badawczymi, itd., tworzą specyficzne środowisko innowacyjne.

Fransis Fukuyama¹² uważa, iż kapitał społeczny wyraża nieformalną regułę promującą współpracę pomiędzy dwoma lub więcej jednostkami. Stwierdza on, że normy składające się na ideę kapitału społecznego muszą być ucieleśnione we wzajemnych relacjach między podmiotami, odnoszących się do tradycyjnych wartości takich jak uczciwość, dotrzymywanie zobowiązań, uczciwe wypełnianie obowiązków, wzajemność itp.

Obecnie regiony konkurują nie tylko poprzez minimalizację kosztów tradycyjnych czynników produkcji, lecz przede wszystkim poprzez ciągłą zdolność do generowania innowacji. R. Florida twierdzi, że aby aktywnie funkcjonować w nowym otoczeniu, region musi stać się regionem uczącym się, gdyż taki właśnie region jest najistotniejszym źródłem

¹¹ B. Winiarski, *Czynniki konkurencyjności regionów*, [w:], *Konkurencyjność regionów*, (red.) M. Kalmut, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław 1999, s. 51; I. Pietrzyk, *Konkurencyjność regionów w ujęciu Komisji Europejskiej*, [w:] *Polityka regionalna i jej rola w podnoszeniu konkurencyjności regionów*, (red.) M. Klamut, L. Cybulski, Wrocław 2000, s. 23

¹² F. Fukuyama, *Zaufanie, kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, PWN, Warszawa 1997

innowacji i motorem wzrostu gospodarczego, a także ważnym aktorem w globalnej grze gospodarczej¹³.

Zgodnie z *Oslo Manual*¹⁴ przez innowację rozumie się wprowadzenie do praktyki w przedsiębiorstwie **nowego** lub **znacząco ulepszanego rozwiązania** w odniesieniu do produktu (towaru lub usługi), procesu, marketingu lub organizacji¹⁵. Innowacja „(...) jest obrazem środowiska, kultury, siły duchowej, zasobu wiedzy i doświadczenia. [Jest to] (...) celowo zaprojektowana przez człowieka zmiana dotycząca produktu, metod wytwarzania, organizacji pracy i produkcji lub metod zarządzania zastosowana po raz pierwszy w danej społeczności celem osiągnięcia określonych korzyści społeczno-gospodarczych, spełniająca określone kryteria techniczne, ekonomiczne i społeczne.”¹⁶.

Głównymi źródłami innowacji są: działalność badawczo-rozwojowa, czy zakup gotowej wiedzy w postaci patentów, licencji, itp.

Innowacyjność to zdolność tworzenia innowacji – nowych rzeczy lub idei, które przez naśladownictwo zostają upowszechnione w praktyce¹⁷, a innowacyjność regionu to zdolność regionu do zmian, ulepszeń, wprowadzania reform i nowatorskich rozwiązań w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego regionu w celu poprawy efektywności funkcjonowania mechanizmów wspierających rozwój w regionie. Region jest systemem złożonym, dlatego też innowacyjność regionu, tak jak jego konkurencyjność, charakteryzowana jest przez zdolności i zachowania podmiotów tego systemu. Innowacyjność regionu można określić poprzez ustalenie poziomu innowacyjności poszczególnych grup czynników, wpływających na produkcję, dyfuzję, absorpcję i transfer innowacji w regionie, tj.:

- innowacyjność przedsiębiorstw zlokalizowanych w regionie,
- potencjał badawczo-rozwojowy regionu,
- istnienie i poziom organizacji środowiska przedsiębiorczości,

¹³ R. Floryda, *Toward the learning region*, Futures, vol. 27 no. 5, 1995, cyt. Za: D. Maillat, L. Kebir, *The learning region and territorial production systems*, [w:] B. Johansson, C. Karlsson & R. Stough (Eds), *Theories of Endogenous Regional Growth. Lessons for Regional Policies*, Heidelberg 2001, s. 255-277

¹⁴ *Oslo Manual. The measurement of scientific and technological activities*, second edition, OECD / Eurostat 1997

¹⁵ J. Kwieciński, *Jaka powinna być rola instytucji otoczenia biznesu i jak mogą one oddziaływać na rozwój regionu, szczególnie poprzez poprawę innowacyjności gospodarki i wzrost przedsiębiorczości*, II Regionalne Forum Instytucji Otoczenia Biznesu, Kielce 5 II 2009r.

¹⁶ J. Burak, *Innowacje, kultura innowacyjna i poziom innowacyjności przedsiębiorstw przemysłowych*, Gospodarka Narodowa Nr 11-12/2002. s. 18-94

¹⁷ J. Chądzyński, A. Nowakowska, Z. Przygodzki, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Cedetu.pl Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2007, s. 142

- poziom rozwoju środowiska umiędzynaradawiającego¹⁸,
- poziom kapitału społecznego i ludzkiego w regionie,
- innowacyjność i przedsiębiorczość władz publicznych w regionie.

Trudno mówić o skutecznym budowaniu konkurencyjności regionu bez innowacyjnych przedsiębiorstw. Zatem poziom innowacyjności firm stanowi wyzwanie nie tylko dla samych przedsiębiorstw, ale także dla władz i pozostałych aktorów w odniesieniu do potrzeby realizacji polityki rozwoju. Polityka ta powinna mieć charakter dwutorowy, z jednej strony – dbać o usprawnienie i wspieranie procesu generowania innowacji w regionie, a z drugiej – budować i udrażniać kanały transferu i dyfuzji innowacji spoza regionu i w regionie. Poziom innowacyjności firm zależy od wielu czynników, m.in.:

- warunków rynkowo-instytucjonalnych, tworzących klimat konkurencyjności w gospodarce,
- akumulacji kapitału i inwestowania w badania i rozwój,
- motywacyjnego systemu prawnopatentowego,
- różnorodności gospodarczej i względnej koncentracji przedsiębiorstw pokrewnych branż,
- wysokiego poziomu wykształcenia,
- systemu szybkiego kształcenia i doskonalenia zawodowego dostosowanego do potrzeb rynku,
- istnienia wyższych uczelni i instytucji strefy B+R,
- współpracy na styku wyższe uczelnie – przemysł,
- istnienia centrów handlowych i wystawienniczych,
- sprawnego przepływu informacji, istnienia sieci współpracy między aktorami sfery lokalnej, regionalnej i krajowej,
- dobrego systemu instytucji wspierania i transmisji innowacji oraz postępu technologicznego,
- dobrego systemu transportu i komunikacji,
- dostępności kapitału i kredytów,
- współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej.

Najczęściej stosowanymi miernikami innowacyjności odnoszą się do: określenia ogólnego poziomu innowacyjności, wskaźników dotyczących poziomu wynalazczości i innowacyjności społeczeństwa oraz działalności badawczo-rozwojowej. Innowacyjność regionu można

¹⁸ O. Torres, *Lokalna globalizacja czy globalna lokalizacja. Rozważania na temat globalizacji*, [w:], *Wiedza, innowacyjność, przedsiębiorczość a rozwój regionów*, (red.) A. Jewtuchowicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004, s. 28

również określić metodą podmiotową, poprzez liczbę firm innowacyjnych działających w regionie.

Niebagatelną częścią środowiska innowacyjnego jest istnienie w regionie elit biznesowych i politycznych, które z reguły są nastawione proinnowacyjnie i stwarzają atmosferę sprzyjającą podejmowaniu ryzyka inwestycyjnego na terenie takiej jednostki terytorialnej. Elity biznesowe tworzą instytucje otoczenia biznesu. Nie mniej ważnym czynnikiem tworzenia przewagi konkurencyjnej regionu jest sieć powiązań ponadregionalnych i globalnych użytkowników regionu, z uwagi na to, że innowacje, które obecnie się pojawiają należą do grupy innowacji wymagających intensywnej wiedzy.

1.2 INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU, JAKO CZYNNIK KONKURENCYJNOŚCI REGIONALNEJ

Jednym z istotnych czynników rozwoju zarówno konkurencyjności, jak i innowacyjności regionu jest istnienie odpowiedniej jakości otoczenia biznesu. Otoczenie biznesu można rozumieć dwojako w wąskim i szerokim znaczeniu. W wąskim znaczeniu oznacza „pewien klimat działalności gospodarczej przejawiający się w powstawaniu regionalnie lub lokalnie warunków sprzyjających decyzjom lokowania i rozbudowy przedsiębiorstwa, w tym także działania władz publicznych, związków zawodowych oraz kształtowanie opinii publicznej”, natomiast w szerokim znaczeniu obejmuje również wyposażenie instytucjonalne i otoczenie innowacyjne. Wyposażenie instytucjonalne jest uporządkowanym zbiorem instytucjonalnym uformowanym w skali regionu. Obejmuje zespół instytucji i organizacji, których zadaniem jest inicjowanie i sterowanie rozwojem regionu, wraz z występującymi między tymi instytucjami powiązaniami wewnętrznymi i zewnętrznymi.

Instytucje otoczenia biznesu to instytucje non-profit, nie działające dla zysku lub przeznaczające zysk na cele statutowe zgodnie z zapisami w statucie lub równoważnym dokumencie, działające na terenie Polski. Podmioty te posiadają bazę materialną, techniczną, zasoby ludzkie i kompetencyjne niezbędne do świadczenia usług na rzecz firm, a szczególnie sektora MŚP. Praktycznie trudno sobie wyobrazić rozwój innowacyjności w regionie bez instytucji otoczenia biznesu.

Do tej kategorii instytucji zaliczamy:

- agencje rozwoju regionalnego i lokalnego,
- ośrodki szkoleniowo – doradcze (ośrodki wspierania przedsiębiorczości; centra wspierania biznesu; kluby i centra przedsiębiorczości działające w ramach fundacji i

stowarzyszeń lub w strukturach izb przemysłowo-handlowych i rzemieślniczych; szkoły wyższe, ośrodki doradztwa; zakłady szkolenia zawodowego; centra szkolenia ustawicznego; itp.),

- fundusze pożyczkowe, poręczeniowe, *venture capital* i inne,
- organizacje reprezentujące przedsiębiorców,
- instytucje proinnowacyjne działające na rzecz innowacyjności (centra transferu technologii, instytuty i ośrodki badawczo-rozwojowe oraz ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, do których zaliczamy: inkubatory przedsiębiorczości, inkubatory technologiczne, centra / parki naukowo - technologiczne, parki technologiczne, przemysłowe, itp.)¹⁹
- inne organizacje pozarządowe działające na rzecz przedsiębiorczości i przedsiębiorców.

W skład otoczenia biznesu wchodzi między innymi instytucje wsparcia, inaczej określane mianem instytucji otoczenia biznesu, czy też otoczeniem podmiotowym biznesu w aktywny sposób kształtujący rozwój przedsiębiorczości na danym terenie. Ogólnie są to podmioty infrastruktury usługowej, które wspomagają prowadzenie działalności gospodarczej, jak: izby i stowarzyszenia gospodarcze, agencje oraz fundacje rozwoju lokalnego i regionalnego, instytucje pośrednictwa finansowego, przedsiębiorstwa doradcze, edukacja (szkoły wyższe i instytuty badawcze), związki ekologiczne i inne tzw. szczególne grupy wpływu²⁰.

Najczęściej wyróżnia się następujące rodzaje tych instytucji²¹:

1. instytucje promocyjno – szkoleniowo - doradcze, m.in. szkoły zarządzania i biznesu, ośrodki informacji gospodarczej, firmy konsultingowe,
2. instytucje promocyjno - handlowe (targi, wystawy, giełdy),
3. izby i stowarzyszenia gospodarcze,
4. inkubatory przedsiębiorczości i centra wspierania biznesu,
5. agencje i fundacje rozwoju regionalnego i lokalnego.

Otoczenie biznesu można opisywać w ujęciu podmiotowym – instytucjonalnym, co przedstawiono powyżej, jak również w ujęciu funkcjonalnym. Otoczenie biznesu w układzie funkcjonalnym można podzielić ze względu na funkcje:

¹⁹ W. Burdecka, *Instytucje otoczenia biznesu. Badanie własne PARP, 2004 r.*, PARP, Warszawa 2004, s. 5-6

²⁰ M. Bednarczyk, *Regionalne otoczenie przedsiębiorstw zagranicznych na przykładzie województwa krakowskiego*, [w:] M. Haffer, S. Sudoł, *Przedsiębiorstwo wobec wyzwań przyszłości*, Wyd. UMK, Toruń 1999, s. 194.

²¹ Z. Szymła, *Rola agencji rozwoju regionu krakowskiego we wspieraniu rozwoju gospodarczego regionu*, [w:] J. Targalski (red.), *Przedsiębiorczość a lokalny i regionalny rozwój gospodarczy*, Wyd. AE w Krakowie, Kraków 1999, s. 237.

- administracyjne (samorząd wojewódzki, samorządy lokalne, urząd skarbowy, urząd celny, itp.)
- finansowe (banki, biura doradztwa finansowego, biura księgowe, fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeń kredytowych, fundusze podwyższonego ryzyka, fundusze załączkowe, biura leasingowe, itp.)
- prawne (kancelarie notarialne, adwokackie, radców prawnych; biura podatkowe, itp.)
- edukacyjne (uczelnie wyższe, szkoły zawodowe, ośrodki doradztwa zawodowego; zakłady szkolenia zawodowego; centra szkolenia ustawicznego, itp.)
- rozwojowe (wojewódzki urząd pracy, parki i inkubatory, centra transferu technologii, agencje rozwoju regionalnego i lokalnego)

Powiązania wewnętrzne i zewnętrzne instytucji otoczenia biznesu tworzą sieć instytucjonalną. Otoczenie biznesu może też być rozpatrywane, jako otoczenie innowacyjne, które odgrywa istotną rolę w generowaniu i rozpowszechnianiu innowacji. Do instytucji otoczenia innowacyjnego o działalności praktycznej zalicza się dwie grupy podmiotów: ośrodki innowacji i przedsiębiorczości oraz jednostki badawczo-rozwojowe. Działalność innowacyjna jest działalnością o charakterze naukowo-badawczym, technicznym, organizacyjnym, finansowym i handlowym, której celem jest opracowanie i wdrożenie nowych bądź istotnie ulepszonych produktów lub procesów. Instytucje działające w dziedzinie innowacji to podmioty wyspecjalizowane w działaniach na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, transferu technologii i komercjalizacji nowych technologii. Zalicza się do nich: ośrodki szkoleniowo – doradcze, centra transferu technologii, inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne, fundusze pożyczkowo – poręczeniowe. Podstawową cechą ośrodków innowacji i przedsiębiorczości jest ich niekomercyjny charakter. Celem ich działania nie jest maksymalizacja zysku, lecz wspieranie przedsiębiorczości oraz dyfuzja innowacji. Ważną grupą instytucji otoczenia innowacyjnego są jednostki badawczo – rozwojowe. Należą one do sfery badawczo-rozwojowej złożonej z instytucji zajmujących się pracami twórczymi podejmowanymi w celu zwiększenia zasobów wiedzy i możliwości jej zastosowania. Jednostki badawczo-rozwojowe obejmują instytuty naukowo-badawcze, centralne laboratoria i ośrodki badawczo-rozwojowe. Prowadzą działalność głównie w zakresie nauk stosowanych oraz technologicznych i mają ścisłe powiązania z praktyką gospodarczą. Jednostki badawczo-rozwojowe działają na podstawie ustawy o jednostkach badawczo-rozwojowych.

Instytucje otoczenia biznesu stanowią **niezbędny element funkcjonalny metropolii, aglomeracji i zespołów miejskich, jako ośrodków rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie**, będący warunkiem wysokiego poziomu życia mieszkańców.

Do ich zadań na poziomie regionalnym można zaliczyć:

- tworzenie korzystnych warunków i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w regionie
- stworzenie spójnego i efektywnego systemu instytucjonalnego dla podnoszenia innowacyjności przedsiębiorstw w regionie;
- stworzenie reprezentacji środowiska biznesu wobec władz publicznych: unijnych rządowych i samorządowych;
- stworzenie miejsca spotkań, współpracy i wymiany doświadczeń dla przedsiębiorców w regionie;
- tworzenie elit biznesowych na poziomie lokalnym i regionalnym;
- tworzenie korzystnych warunków w zakresie transferu nowych rozwiązań technologicznych ze świata nauki do świata biznesu (centra transferu technologii - CTT, inkubatory technologii);
- wspieranie wprowadzania w przedsiębiorstwach innowacyjnych rozwiązań produktowych, organizacyjnych i marketingowych;
- podnoszenie jakości zasobów ludzkich w zakresie innowacyjności i przedsiębiorczości w przedsiębiorstwach, wprowadzanie nowych rozwiązań oraz poprawa zarządzania poprzez szkolenia i doradztwo (ośrodki szkoleniowo-doradcze);
- wspieranie powiązań kooperacyjnych przedsiębiorstw;
- tworzenie sieci współpracy (m.in. klastry) i animacja środowiska innowacyjnego przedsiębiorstw (parki naukowo-technologiczne);
- finansowanie innowacji (seed capital, venture capital, business angels, fundusze pożyczkowe, poręczeniowe i gwarancyjne);
- współpraca z administracją rządową i samorządową w opracowywaniu i realizacji strategii, programów i instrumentów oraz systemu edukacyjnego na rzecz innowacji i przedsiębiorczości;
- współpraca z ośrodkami akademickimi;
- współpraca z jednostkami badawczo-rozwojowymi;
- ochrona praw własności intelektualnej;

- działania promocyjne, edukacyjne, marketing i public relations²².

1.3 PARTNERSTWO REGIONALNE NA RZECZ KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACJI

Najistotniejszym źródłem innowacji motorem wzrostu gospodarczego jest Region Wiedzy i Innowacji, opracowany w oparciu o koncepcję *regionów uczących się*. Zakłada ona, że czynniki konkurencyjności przedsiębiorstw, które umożliwiają im funkcjonowanie na rynkach światowych, takie jak: innowacja, elastyczność, strategie sieci, przedsiębiorczość, itp. powstają w warunkach rozwoju lokalnego. Region, który posiada sieci aktorów gospodarczych, społecznych, politycznych i instytucjonalnych, silnie ze sobą powiązanych w elastycznie zarządzane i współpracujące ze sobą struktury, w których następuje ciągła wymiana informacji, rozwija się w sposób trwały nawet, gdy jest konfrontowany z nowymi nieznanymi mu dotychczas wyzwaniami. W literaturze i dokumentach unijnych funkcjonuje koncepcja *regionalnych systemów innowacji (RSI)* nawiązująca do tworzenia sieci powiązań w ramach określonego terytorium. Regionalny System Innowacji jest rozumiany, jako sieć instytucji prawnych i publicznych, których działanie i współpraca umożliwia wytwarzanie, stosowanie oraz rozpowszechnianie wiedzy, innowacji i nowych technologii w regionie²³.

Regionalny System Innowacji stanowi zbiór różnorodnych podmiotów (aktorów) wpływających na procesy innowacji oraz powiązań (relacji) zachodzących między nimi. Jest to system podmiotów, interakcji i zdarzeń, które w wyniku synergii powstają na konkretnym terytorium i prowadzą do zwiększenia zdolności absorpcji oraz dyfuzji innowacji w regionie. Regionalny system innowacji, to układ współzależności i powiązań zachodzących pomiędzy sferą nauki, B+R, przemysłem, systemem edukacji, finansów i władz publicznych, sprzyjający procesom adaptacji i zbiorowego uczenia się. Podstawą jego działania jest istnienie powiązań sieciowych oraz środowiska innowacji²⁴.

Na regionalny system innowacji składają się komplementarne i współzależne podsystemy, do których zaliczamy²⁵:

²² J. Kwieciński, *Jaka powinna być rola instytucji otoczenia biznesu i jak mogą one oddziaływać na rozwój regionu, szczególnie poprzez poprawę innowacyjności gospodarki i wzrost przedsiębiorczości*, II Regionalne Forum Instytucji Otoczenia Biznesu, Kielce 5 II 2009r.

²³ T. Markowski, Kot J., D. Stawiasz, E. Stawiasz (1996), *Regionalne systemy innowacji jako podstawa budowania konkurencyjności polskich regionów*, Samorząd Terytorialny 6, s. 58

²⁴ A. Jewtuchowicz, *Terytorium i współczesne dylematy jego rozwoju*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2005

²⁵ T. Markowski, *Regionalne systemy innowacji w aspekcie strategii rozwoju regionalnego Polski 2000–2006* [w:] J. Szlachta (red.), *Narodowa Strategia Rozwoju*, Biuletyn KPZK PAN nr 191/2000, Warszawa

- podsystem produkcyjno-usługowy tworzony przez podmioty gospodarcze zajmujące się działalnością technologiczno-przemysłową, wdrożeniami i komercjalizacją nowych rozwiązań;
- podsystem naukowo-badawczy, składający się z różnego rodzaju podmiotów badawczo-rozwojowych, placówek szkolnictwa wyższego i innych instytucji nauki działających w sferze innowacji i transferu technologii;
- podsystem instytucjonalny tworzony przez całą gamę podmiotów wspomagających przebieg procesów innowacyjnych (ośrodków wspierania innowacji i transferu technologii), m.in. takich jak: parki i inkubatory technologiczne, centra transferu technologii;
- podsystem finansowy tworzony przez podmioty i instrumenty finansowe ułatwiające generowanie innowacji i transfer technologii do gospodarki, m.in. fundusze venture capital;
- podsystem społeczno-kulturowy stanowiący charakterystyczne i specyficzne dla danego regionu cechy kulturowe (tradycję, historię), systemy wartości, formy i kanały komunikacji, poziom zaufania – układ specyficznych sposobów zachowań oraz niepowtarzalnych cech kulturowych i strukturalnych danego regionu.

Regionalny system innowacji jest kompleksowym, terytorialnym, instytucjonalnym i systemowym spojrzeniem na problem innowacyjności gospodarki. Jego funkcjonowanie sprzyja redukcji ryzyka innowacyjnego dla konkretnego podmiotu gospodarczego, ułatwia absorpcję różnego rodzaju wiedzy, daje możliwość interaktywnego uczenia się i wymiany doświadczeń. Jest podstawą budowania konkurencyjności regionu w dobie globalnej gospodarki, gdzie innowacja, wiedza i proces uczenia się, są kluczowymi czynnikami sukcesu gospodarczego. Umożliwia adaptację regionalnych gospodarek do procesu globalizacji²⁶.

Rolą Regionalnych Systemów Innowacji jest wzmocnienie konkurencyjności regionu. Jak twierdzi A. Kukliński „w wieku XXI region będzie musiał być regionalnym systemem innowacji – w przeciwnym przypadku nie będzie zasługiwał na miano regionu²⁷”. Badania empiryczne²⁸ potwierdzają, że w regionach słabiej rozwiniętych mogą powstawać tego typu struktury, o ile spełnione są następujące podstawowe warunki:

- instytucje badawcze są zainteresowane wspieraniem rozwoju regionalnego i lokalnego,

²⁶ E. Okoń-Horodyńska, Jak budować regionalne systemy innowacji, Polska Regionów nr 15/2000, Warszawa

²⁷ A. Kukliński, *Regionalne systemy innowacji (RSI) w Polsce. Doświadczenia i perspektywy*, w: A. Kukliński, *Problematyka przetrzeźni europejskiej*, Oficyna Wydawnicza „Rewasz”, Warszawa 1997, s. 288

²⁸ *Knowledge for Development*, World Bank Development Report 1998

- przedsiębiorstwa są skłonne do współpracy mimo konkurencji na rynku,
- są ludzie o odpowiednich zdolnościach i kompetencjach,
- istnieją dojrzałe instytucje otoczenia biznesu,
- występują sieci wymiany informacji i wiedzy,
- istnieje nowoczesna infrastruktura informatyczna.

Kluczem do sukcesu budowy Regionu Wiedzy i Innowacji jest harmonijne współdziałanie wszystkich środowisk regionalnych będących podmiotami regionalnej polityki badawczej i innowacyjnej, uruchomienie niezwykle ważnego procesu budowania regionalnego konsensusu w zakresie polityki innowacyjnej oraz regionalnego partnerstwa pomiędzy środowiskami: władzami regionalnymi i lokalnymi, środowiskiem naukowym i przedsiębiorcami oraz instytucjami otoczenia biznesu. W scenariuszu budowy Regionu Wiedzy i Innowacji wyróżniamy następujące fazy:

- monitoring, weryfikacja i modyfikacja Regionalnej Strategii Innowacji,
- opracowanie planu kluczowych działań w Regionie na zasadzie konsensusu z kluczowymi aktorami regionalnego systemu innowacji i budowa struktury implementacyjnej,
- budowa potencjału,
- integracja,
- budowa sieci ponadregionalnych i międzynarodowych²⁹.

Fundamentem działania regionalnych systemów innowacji i elementem spinającym działanie poszczególnych podsystemów, są władze lokalne i regionalne wraz z efektywną polityką innowacyjną, określaną poprzez Regionalne Strategie Innowacji. W Polsce budowanie Regionalnych Strategii Innowacji zainicjowała Komisja Europejska, która wypracowała metodologię tworzenia strategii innowacji na poziomie regionalnym, a także zapewniła środki na wypracowanie tych strategii. Dzięki tej inicjatywie we wszystkich polskich regionach powstały takie dokumenty strategiczne.

1.4 OPIS METODOLOGII PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

Badania przeprowadzane w ramach Projektu „Perspektywy RSI Świętokrzyskie (I etap)” przez Staropolską Izbę Przemysłowo – Handlową, z uwagi na ograniczenia czasowe realizacji

²⁹ A. Bąkowski, A. Siemaszko, M. Snarska - Świdzka, *Jak zostać regionem wiedzy i innowacji*, TWIGGER, Warszawa 2007, s. 45, 60

prac badawczych (projekt realizowany jest w okresie od IX 2008 do III 2009) oraz niewielki odstęp czasowy pomiędzy zakończeniem procesu badawczego zrealizowanego w ramach projektu „RSI – PROMONIT” (wyniki badań opublikowano w 2008r.), a terminem rozpoczęcia obecnego przedsięwzięcia mają charakter badań uzupełniających.

1.4.1 TEORETYCZNE PODSTAWY IMPLEMENTACJI METODOLOGII BADAŃ JAKOŚCIOWYCH

Strategie badań jakościowych stają się coraz bardziej popularne w naukach społecznych. Badacze rozczarowani wynikami uzyskiwanymi z zastosowania metod ilościowych poszukują nowych sposobów obserwacji oraz analizy rzeczywistości społecznej i organizacyjnej. Jedną z takich metodologii dostarczającą podstaw do systematycznego przeprowadzenia badań jakościowych (ale i ilościowych) jest metodologia tzw. „teorii ugruntowanej” (the grounded theory) opracowana i opisana przez B.Glasera i A.L.Straussa (1967)³⁰, B.Glasera (1978)³¹, A.L.Straussa (1987)³², A. L. Straussa i J. Corbin (1990) oraz rozwijana przez innych badaczy, np. B.Turnera (1981,1983,1985)³³, P.Martin, B.Turner (1986)³⁴.

Metodologia teorii ugruntowanej polega na budowaniu teorii [średniego zasięgu] w oparciu o systematycznie zbierane dane empiryczne (B.Glaser, A.Strauss, 1967, s.1 – 2; B.Glaser 1978, s. 2). Teoria ta jest pochodną analiz danych empirycznych. Propozycje teoretyczne nie są budowane metodą logicznie dedukcyjną w oparciu o wcześniej przyjęte aksjomaty bądź założenia jak ma to miejsce, np. w teoriach T. Parsona, czy R. Mertona³⁵, ale wyłania się w trakcie systematycznie prowadzonych badań terenowych, z danych empirycznych, które bezpośrednio odnoszą się do obserwowanej części rzeczywistości społecznej. Hipotezy, pojęcia i własności pojęć są budowane w trakcie badań empirycznych oraz w trakcie badań są modyfikowane i weryfikowane. Budowanie teorii jest ściśle związane z samym długotrwałym procesem badawczym.

³⁰ B. Glaser, A. Strauss, *Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*, Aldine, Chicago 1967

³¹ B. Glaser, *Theoretical Sensitivity*, The Sociology Press, San Francisco 1978

³² A. L. Strauss, *Qualitative Analysis for Social Scientists*, Cambridge University Press, Cambridge 1987

³³ B. A.Turner, *Some Practical Aspects of Qualitative Data Analysis. One Way of Organizing the Cognitive, Processes Associated with Generation of Grounded Theory*, [w:] *Quality and Quantity*, vol. 15, 1981, s. 225-247; Turner B. A., *The Use of Grounded Theory for the Qualitative Analysis of Organizational Behaviour*, [w:] *Journal of Management Studies*, vol. 20, 1983, s. 333-348;

³⁴ P. Martin, B. A. Turner, *Grounded Theory and Organizational Research*, [w:] „The Journal of Applied Behavioral Science”, vol. 22, 1986, s. 141-157

³⁵ R. K. Merton, *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, PWN ,Warszawa 1982

Metodologia teorii ugruntowanej była próbą opozycji wobec tradycyjnych, akademickich metod budowania teorii („z za biurka”)³⁶.

Z metodologii teorii ugruntowanej wywodzi się metoda triangulacji. Jest to metoda badań jakościowych przeznaczona dla nauk humanistycznych, której istotą są badania terenowe. Charakteryzują one proces intelektualny według następujących etapów:

- konceptualizacja – czyli opis badanej rzeczywistości,
- operacjonalizacja – czyli opis z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych (proces analityczny),
- ankietowanie i wywiady – zastosowanie procedury triangulacyjnej („wykorzystanie narzędzi badawczych celem potwierdzenia lub odrzucenia hipotez”).

Metoda ta bada abstrakcyjne pojęcia w aspekcie realnych powiązań między nimi nt. badanie realności otoczenia i powiązań między organizacjami.

Zastosowanie metodologii teorii ugruntowanej i metody triangulacji najbardziej odpowiada specyfice przedmiotu badań, jakim jest analiza potencjału i możliwości zaangażowania instytucji otoczenia biznesu w proces tworzenia partnerstwa regionalnego na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji w województwie świętokrzyskim.

1.4.2 CEL BADAŃ:

Analiza potencjału i możliwości zaangażowania instytucji otoczenia biznesu w proces tworzenia partnerstwa regionalnego na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji w województwie świętokrzyskim.

1.4.3 SZCZEGÓŁOWE PROBLEMY BADAWCZE

Szczegółowe problemy badawcze ujęto w postaci następujących pytań:

- Jaki jest potencjał instytucji otoczenia biznesu i jednostek badawczo-rozwojowych w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorczości i innowacji w regionie świętokrzyskim?
- Jakie są bariery rozwoju partnerstwa regionalnego na rzecz wzrostu konkurencyjności i innowacyjności w województwie świętokrzyskim?
- Czy paleta działań współfinansowanych ze środków unijnych jest dostosowana do potrzeb i oczekiwań regionalnych beneficjentów?

³⁶ K. Konecki, *Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

- W jakim stopniu instytucje otoczenia biznesu znają i jak oceniają potencjał innowacyjny regionu świętokrzyskiego?

1.4.4 METODY BADAWCZE:

Badanie instytucji otoczenia biznesu w województwie świętokrzyskim odbyło się przy zastosowaniu metod ilościowych i jakościowych. W celu uzyskania wiarygodnych danych wykorzystano 2 Regionalne Fora Instytucji Otoczenia Biznesu, za organizację których, zgodnie z zapisami projektu „Perspektywy RSI (I etap)”, odpowiadała Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa. Badanie składało się z czterech faz:

- FAZA EKSPLOATACYJNA.

W fazie eksploatacyjnej badaniem objęto zarówno instytucje otoczenia podmiotowego, jak również wybrane podmioty otoczenia funkcjonalnego biznesu. Celem tego działania była identyfikacja instytucji, które można zaliczyć do tego otoczenia, a także analizy otoczenia podmiotowego w celu ewentualnego uzupełnienia istniejącej bazy danych nt. instytucji otoczenia biznesu, zidentyfikowanych w projekcie „RSI – PROMONIT”. Faza eksploatacyjna badań została przeprowadzona metodą analizy dostępnych elektronicznych oraz konwencjonalnych baz danych, rejestrów, itp.

- BADANIE ILOŚCIOWE INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU.

Badanie ilościowe zostało zrealizowane metodą wywiadów bezpośrednich z użyciem papierowej ankiety badawczej kierowanej do instytucji podmiotowego otoczenia biznesu.

DOBÓR PRÓBY BADAWCZEJ DO BADANIA ILOŚCIOWEGO INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

Badania ilościowe przeprowadzono w 50 celowo dobranych, zidentyfikowanych w fazie eksploatacyjnej, instytucjach podmiotowego otoczenia biznesu funkcjonujących na terenie województwa świętokrzyskiego. Załącznik 1 zawiera wykaz instytucji otoczenia biznesu objętych badaniem.

NARZĘDZIA ZASTOSOWANE W BADANIU ILOŚCIOWYM INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

Podstawowym narzędziem zastosowanym w badaniu ilościowym była ankieta badawcza kierowana do instytucji otoczenia biznesu. Kwestionariusz ankiety dla instytucji otoczenia

biznesu składał się z odpowiednio dobranych pytań o strukturze pytań zamkniętych, otwartych oraz typu ranking. Składał się on z 34 pytań pogrupowanych w następujące bloki:

- Charakterystyka potencjału instytucji otoczenia biznesu,
- Rozwój potencjału innowacyjnego w regionie,
- Partnerstwo regionalne na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa świętokrzyskiego,
- Współpraca międzynarodowa.

METODYKA BADAŃ

Zastosowano metodykę badań opracowaną w ramach projektu „Rozwój Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego poprzez promocję i monitoring – RSI – PROMONIT” (RSI – PROMONIT).

➤ BADANIE ILOŚCIOWE FIRM O POTENCJALE INNOWACYJNYM / ROZWOJOWYM.

Badanie ilościowe zrealizowano metodą ankietową z użyciem papierowej i/lub elektronicznej ankiety badawczej kierowanej do firm o potencjale innowacyjnym / rozwojowym.

Badanie to stanowiło doskonałe uzupełnienie badań ilościowych instytucji otoczenia biznesu w zakresie poziomu wiedzy instytucji otoczenia biznesu nt. potencjału innowacyjnego w regionie, umiejętności jego budowania i dostosowania swojej oferty do potrzeb przedsiębiorców. W wyniku tego badania utworzono także bazę danych na temat firm o potencjale innowacyjnym / rozwojowym w województwie świętokrzyskim oraz określono przydatność dla firm działań zapisanych w programach operacyjnych finansowanych ze środków unijnych. Ankiety zostały rozesłane drogą pocztową lub / i elektroniczną do zidentyfikowanych przez instytucje podmiotowego otoczenia biznesu, uczestniczące w organizowanych przez Staropolską Izbę Przemysłowo-Handlową Regionalnych Forach Instytucji Otoczenia Biznesu (w ramach badania jakościowego instytucji otoczenia biznesu).

Badanie to zostało przeprowadzone przez wybrane instytucje otoczenia biznesu współpracujące ze zidentyfikowanymi firmami o potencjale innowacyjnym / rozwojowym, co podnosi wiarygodność uzyskanych w ten sposób informacji. Każda z reprezentowanych na Forach instytucji otoczenia biznesu przeprowadziła badania ankietowe z min. 2 wytypowanymi przez siebie firmami, charakteryzującymi się potencjałem innowacyjnym /

rozwojowym. Dane pozyskane przez wiarygodnego partnera / współpracownika są obarczone mniejszym błędem.

DOBÓR PRÓBY BADAWCZEJ DO BADANIA ILOŚCIOWEGO FIRM O POTENCJALE INNOWACYJNYM / ROZWOJOWYM

Badania ilościowe firm o potencjale innowacyjnym / rozwojowym zostały przeprowadzone w 51 firmach charakteryzujących się potencjałem innowacyjnym / rozwojowym zidentyfikowanych przez uczestników – przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu, uczestników Regionalnych Forów Instytucji Otoczenia Biznesu organizowanych przez Staropolską Izbę Przemysłowo-Handlową. Załącznik 2 zawiera wykaz firm o potencjale innowacyjnym / rozwojowym objętych badaniem.

NARZĘDZIA ZASTOSOWANE W BADANIU ILOŚCIOWYM FIRM O POTENCJALE INNOWACYJNYM / ROZWOJOWYM

Podstawowym narzędziem zastosowanym w badaniu ilościowym firm o potencjale innowacyjnym / rozwojowym była ankieta badawcza kierowana do firm o potencjale innowacyjnym / rozwojowym. Kwestionariusz ankiety dla firm o potencjale innowacyjnym / rozwojowym składał się z odpowiednio dobranych pytań o strukturze pytań zamkniętych, otwartych korespondujących z pytaniami zawartymi w kwestionariuszy ankiety kierowanej do instytucji otoczenia biznesu. Kwestionariusze dla tych respondentów składały się z 23 pytań pogrupowanych w następujące bloki:

- Charakterystyka działalności firmy,
- Innowacje w firmie,
- Relacje z otoczeniem.

➤ BADANIA JAKOŚCIOWE INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU.

Badanie jakościowe zostało zrealizowane metodą ankietową z użyciem papierowego i/lub elektronicznego kwestionariusza badawczego – „Materiał uzupełniający na I Regionalne Forum Instytucji Otoczenia Biznesu”.

Badanie to stanowiło uzupełnienie badań ilościowych instytucji otoczenia biznesu i źródło identyfikacji firm o potencjale innowacyjnym / rozwojowym.

Wypełnione kwestionariusze w wersji papierowej zostały przekazane do Staropolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej przed lub w dniu, w którym odbywało się I Regionalne Forum Instytucji Otoczenia Biznesu.

DOBÓR PRÓBY BADAWCZEJ DO BADANIA JAKOŚCIOWEGO INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

Badania jakościowe instytucji otoczenia biznesu przeprowadzono w 19 instytucjach otoczenia biznesu, zidentyfikowanych w fazie eksploatacyjnej, uczestniczących w I Regionalnym Forum Instytucji Otoczenia Biznesu. Załącznik 3 zawiera wykaz instytucji otoczenia biznesu objętych badaniem.

NARZĘDZIA ZASTOSOWANE W BADANIU JAKOŚCIOWYM INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

Podstawowym narzędziem zastosowanym w badaniu jakościowym był kwestionariusz badawczy – „Materiał uzupełniający na I Regionalne Forum Instytucji Otoczenia Biznesu”, który składał się z odpowiednio dobranych pytań o strukturze pytań otwartych. Kwestionariusze dla tych respondentów obejmowały 7 pytań :

- Potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw działających na terenie aktywności poszczególnych instytucji otoczenia biznesu,
- Stosowanego przez poszczególne instytucje otoczenia biznesu sposobu analizy potrzeb innowacyjnych firm,
- Oczekiwanych przez firmy form wsparcia oraz stopnia, w jakim poszczególne instytucje otoczenia biznesu zaspakajają te potrzeby,
- Sposobu, w jaki powinien być wspierany rozwój firm innowacyjnych w województwie świętokrzyskim,
- Rodzaju powiązań pomiędzy poszczególnymi instytucjami otoczenia biznesu i firmami o dużym potencjale rozwojowym oraz ich efektów,
- Oceny potrzeby współpracy partnerskiej na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i innowacji w województwie świętokrzyskim,
- Wykazu 5 firm o potencjale innowacyjnych / rozwojowym działających na obszarze działania poszczególnych instytucji otoczenia biznesu.

2 ANALIZA POTENCJAŁU INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

2.1 WPROWADZENIE

W fazie eksploatacyjnej badania m.in. w oparciu o wykazy zamieszczone na stronie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego (<http://www.wrota-swietokrzyskie.pl/>) zidentyfikowano 92 instytucje około biznesowe. Wśród tych instytucji znajdują się instytucje otoczenia biznesu takie jak agencje rozwoju lokalnego i regionalnego, samorządy gospodarcze, stowarzyszenia i fundacje działające na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, inkubatory przedsiębiorczości, centra obsługi inwestora, strefy gospodarcze jak również liczne organizacje pozarządowe o charakterze społecznym. Identyfikując podmioty otoczenia biznesu w województwie świętokrzyskim wykorzystano również informacje o podmiotach funkcjonujących w ramach Krajowego Systemu Usług (<http://ksu.parp.gov.pl/>) Uwzględniono zarejestrowane ośrodki KSU (8), punkty konsultacyjne (4), fundusze poręczeniowe (1), fundusze pożyczkowe (3), jednostki naukowe współpracujące z KSI (2). Dokonano również identyfikacji 13 Lokalnych Grup Działania na terenie województwa świętokrzyskiego oraz firm doradczo – konsultingowe, których profil działalności i zakres świadczonych usług jest zbliżony do instytucji otoczenia biznesu. W załączniku 4 przedstawiono wykaz zidentyfikowanych instytucji otoczenia biznesu funkcjonujących w regionie świętokrzyskim.

W wyniku analizy dostępnych elektronicznych i konwencjonalnych baz danych oraz bazując na doświadczeniu Staropolskiej Izby Przemysłowo - Handlowej, jako realizatora badania, wyłoniono grupę celową 50 podmiotów funkcjonujących w otoczeniu biznesu, reprezentującą podmiotową i funkcjonalną strukturę tego otoczenia.

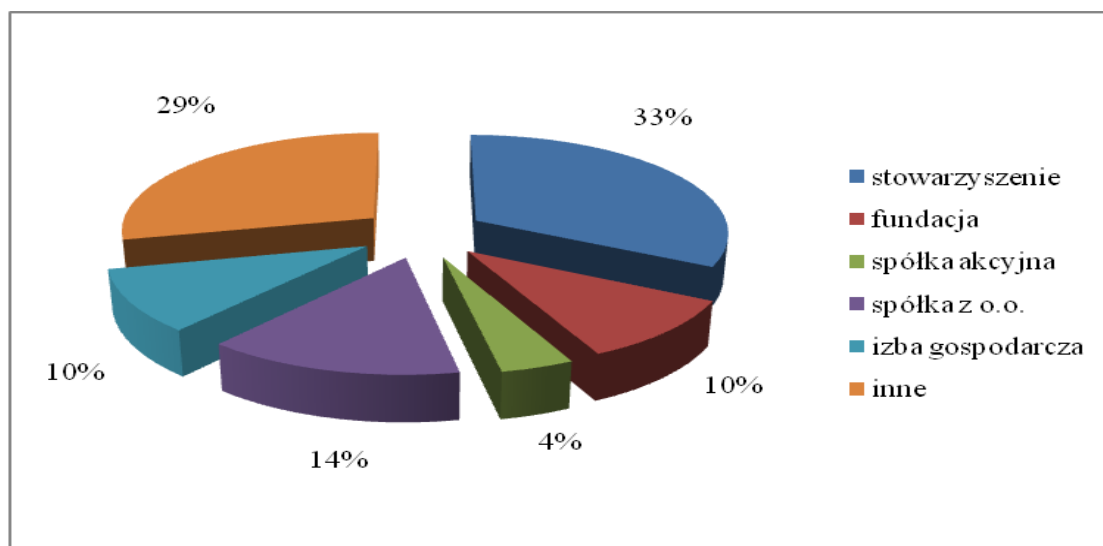
Badanie przeprowadzono w drodze wywiadów w oparciu o kwestionariusz ankiety badawczej dla instytucji otoczenia biznesu składający się z odpowiednio dobranych pytań o strukturze pytań zamkniętych, otwartych oraz typu ranking. Na pytania zawarte w ankiecie odpowiedziało w większości 100% respondentów.

2.2 STRUKTURA ORAZ FORMA ORGANIZACYJNO-PRAWNA INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

Forma organizacyjno-prawna badanych instytucji otoczenia biznesu jest różnorodna. Każda z nich podlega innym uwarunkowaniom legislacyjnym i posiada określone w nich uprawnieniach oraz ograniczeniach. Konstytucyjne prawo do tworzenia organizacji wspierających przedsiębiorczość ograniczone jest ustawami narzucającymi ramy funkcjonowania poszczególnym typom organizacyjno-prawnym instytucji okołobiznesowych. Unia Europejska nie wprowadziła jednolitych przepisów prawnych dotyczących funkcjonowania organizacji pozarządowych. Działania tych organizacji regulowane są prawem poszczególnych państw.³⁷

Badane instytucje otoczenia biznesu funkcjonują w formie stowarzyszeń, fundacji, spółek prawa handlowego (spółki z o.o., spółki akcyjne, spółka jawna), izb gospodarczych, jednostek budżetowych, uczelni bądź jednoosobowych działalności gospodarczych, świadczących usługi w zakresie doradztwa i konsultingu, opracowywania oraz sporządzania biznes planów, studiów wykonalności lub wniosków o dotacje unijne.

Rys. 1 Forma prawna instytucji otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=50)

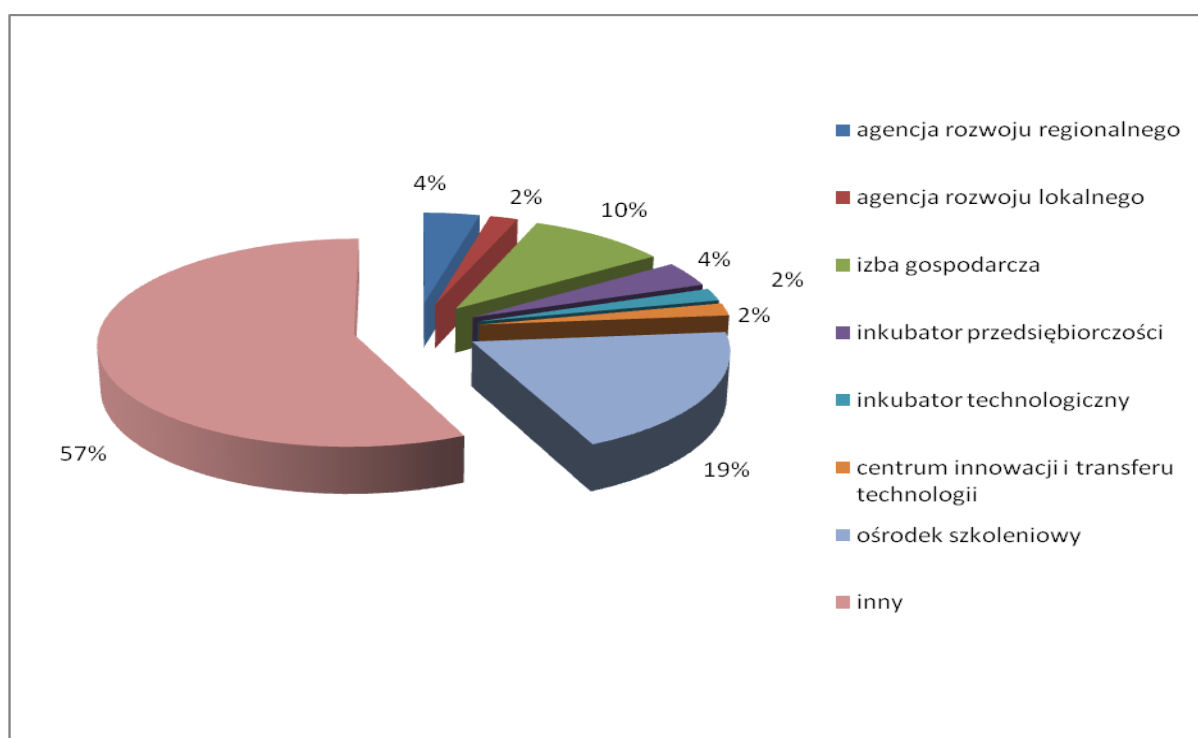
Najliczniej w badanej grupie reprezentowane są stowarzyszenia³⁸, które stanowią 33% ogółu badanych instytucji, 20% podmiotów działa, w formie spółki prawa handlowego³⁹, po

³⁷ B. Filipiak, J. Ruszała, *Instytucje ...* op. cit., s. 123.

³⁸ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 roku o stowarzyszeniach (Dz. U. nr 20, poz. 104 z 1989 r. z późniejszymi zmianami).

10% przypada na fundacje⁴⁰ oraz izby gospodarcze⁴¹, 28 % stanowią instytucje ujęte w kategorii „inne”. Istotną grupą podmiotów działających w otoczeniu biznesu są firmy w formie jednoosobowej działalności gospodarczej⁴² (14%). Wśród badanych podmiotów, w kategorii „inne”, występują również jednostki samorządu terytorialnego - centra obsługi inwestora, jednostki samorządu gospodarczego, czy organizacje społeczno-zawodowe i gospodarcze, rzemiosła i przedsiębiorców, oraz uczelnie. Wśród badanych podmiotów nie było jednostek badawczo-rozwojowych.

Rys. 2 Rodzaje instytucji otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=50)

Jeśli chodzi o rodzaje badanych instytucji to istotne grupy stanowią ośrodki szkoleniowe (20%), izby gospodarcze (10%), agencje rozwoju regionalnego oraz lokalnego (łącznie 6%). Wśród badanych podmiotów znalazły się też 2 inkubatory przedsiębiorczości (4%), 1 - inkubator technologiczny (2%) oraz 1 - centrum innowacji i transferu technologii (2%). Kategoria „Inne”, przedstawiona na rys. 2 stanowi łącznie 57% ogólnej liczby respondentów. Obejmuje ona następujące podmioty: fundusz pożyczkowy, spółkę targi, strefę

³⁹ Ustawa z dnia 15 września 2000 roku Kodeks spółek handlowych (Dz. U. nr 94, poz. 1037 z 2000 r.).

⁴⁰ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 roku o fundacjach (Dz. U. nr 21 poz. 97 z 1984 r.).

⁴¹ Ustawa z dnia 30 maja 1989 roku o izbach gospodarczych (Dz. U. nr 35, poz. 195 z 1989 r.).

⁴² Ustawa z dnia 19 listopada 1999 roku Prawo o działalności gospodarczej (Dz. U. nr 101, poz. 1178 z 1999 r.).

ekonomiczną, stowarzyszenie handlowców, stowarzyszenie wspierania przedsiębiorczości, instytucję edukacyjną oraz uczelnię (każda stanowi po 2% ogółem zbadanych), natomiast po 4% stanowią - centra obsługi inwestora oraz cechy rzemieślników. Najliczniejszą grupę w kategorii „Inne” stanowią Lokalne Grupy Działania (14% ogółem zbadanych podmiotów) oraz firmy doradczo-konsultingowe (12% ogółem zbadanych podmiotów).

Agencje rozwoju regionalnego i lokalnego to instytucje, których zadaniem jest wspomaganie rozwoju społeczno – gospodarczego województwa świętokrzyskiego. Kluczowe cele agencji wiążą się ze wspieraniem przedsiębiorczości oraz pozyskiwaniem inwestorów z zewnątrz. Agencje pełnią również rolę pośrednika pomiędzy władzą publiczną a biznesem. Głównymi akcjonariuszami są administracja publiczna (rządowa i samorządowa), inne instytucje otoczenia biznesu i przedsiębiorcy. Do funkcjonujących w regionie należą: Świętokrzyska Agencja Rozwoju Regionalnego w Kielcach, Agencja Rozwoju Lokalnego w Ostrowcu Świętokrzyskim, Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach,

Istotnym elementem otoczenia biznesu są organizacje gospodarcze. W regionie działa szereg organizacji przedsiębiorców (izby gospodarcze, izby rzemieślnicze), które powstały w celu reprezentowania interesów swoich członków. Organizacje te fakultatywnie mają możliwość oddziaływania na władze państwowe i regionalne w celu tworzenia dogodnych warunków dla rozwoju przedsiębiorstw oraz nawiązywania kontaktów biznesowych. Największą i najstarszą organizacją samorządu gospodarczego jest Staropolska Izba Przemysłowo – Handlowa w Kielcach. Pełni ona rolę silnego reprezentanta środowiska biznesu w regionie. Od 2001 r. pełni również rolę Regionalnej Instytucji Finansującej dla programów współfinansujących projekty inwestycyjne, doradcze i szkoleniowe a od 2008 r. w szczególności projekty o charakterze innowacyjnym. Regionalna Izba Gospodarcza w Starachowicach druga, co do wielkości w regionie, obejmuje swoim zasięgiem północną część województwa. Ponadto w regionie działają izby gospodarcze wspierające lokalną przedsiębiorczość takie jak: Staszowska Izba Gospodarcza, Opatowska Izba Gospodarcza, Połaniecka Izba Przemysłowo – Handlowa, Świętokrzyska Izba Gospodarcza w Ostrowcu Świętokrzyskim. Najmłodszą izbą w regionie jest Izba Gospodarcza Grono Targowe Kielce, powstała w 2008 r. Jej głównym celem jest koordynowanie klastra usługowego „Grono Targowe Kielce”. W jej skład wchodzi firmy związane z branżą wystawienniczą.

Spśród instytucji otoczenia biznesu działających w województwie świętokrzyskim, stosunkowo dużą część stanowią podmioty, które specjalizują się w działaniach na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i transferu technologii. Głównie są to ośrodki szkoleniowo – doradcze, inkubatory przedsiębiorczości i centrum transferu technologii. Inkubatory

przedsiębiorczości czy inkubator technologiczny to instytucje oferujące pomoc doradczą, technologiczną, techniczną, lokalową dla nowo powstających przedsiębiorstw w początkowym okresie ich funkcjonowania. W regionie można wskazać 5 inkubatorów (2 inkubatory przedsiębiorczości, 2 akademickie inkubatory przedsiębiorczości, 1 inkubator technologiczny). Najstarszy to Starachowicki Inkubator Przedsiębiorstw (1996), prowadzony przez Regionalną Izbę Gospodarczą w Starachowicach, wspierający obecnie 37 firm. Kolejne 220 przedsiębiorstw uzyskało wsparcie w ramach tego inkubatora. Wciągu ostatnich dwóch lat powstał Inkubator Przedsiębiorczości w Ostrowcu (2007), którego głównym celem jest kreowanie warunków do powstawania nowych małych i średnich firm produkcyjnych oraz usługowych oraz poszerzanie działalności firm już istniejących, tym samym tworzenie nowych miejsc pracy na terenie Gminy Ostrowiec Świętokrzyski. Inkubator prowadzony jest przez Agencję Rozwoju Lokalnego w Ostrowcu Świętokrzyskim. Aktualnie w inkubatorze funkcjonuje 30 firm a 10 przedsiębiorstw skorzystało dotychczas ze wsparcia inkubatora i samodzielnie funkcjonuje na rynku. Jedyne inkubator technologiczny w regionie to Kielecki Inkubator Technologiczny, który funkcjonuje, jako samodzielna jednostka od kwietnia 2008r. Nadal trwa proces inwestycyjny, przygotowujący infrastrukturę inkubatora, a bieżąca działalność wiąże się z realizacją projektów szkoleniowych i doradczych. Pozostałe akademickie inkubatory (AIP przy Wyższej Szkole Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz AIP przy Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym Jana Kochanowskiego w Kielcach) prowadzą jedynie działania informacyjne i szkoleniowe, jak dotychczas nie wspierały firm poprzez ich inkubowanie. W otoczeniu innowacyjnym przedsiębiorstw istotnym jest funkcjonowanie centrum transferu technologii, które zajmuje się dyfuzją i komercjalizacją nowych technologii. Jest ono odpowiedzialne za rozwijanie sieci kontaktów między nauką a gospodarką. W województwie świętokrzyskim działa tylko jedno centrum funkcjonujące od 2002 r. - Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o. (ŚCITT). Celem ŚCITT jest dążenie do wzmocnienia konkurencyjności regionu w obszarze: produkcji, usług, edukacji i zarządzania, poprzez doradztwo, szkolenia, certyfikacje, transfer i promocję nowych technologii, wykorzystanie potencjału naukowo-badawczego, reklamę, dostęp do źródeł informacji biznesowej oraz kojarzenie partnerów gospodarczych. Jednak najliczniejsze wśród działających w regionie instytucji na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i transferu technologii są ośrodki szkoleniowo-doradcze, które prowadzą działalność szkoleniową, doradczą i informacyjną.

Wielokierunkowa aktywność badanych podmiotów związana ze wspieraniem przedsiębiorczości znajduje odzwierciedlenie w ich strukturze organizacyjnej, która jest

złożona i obejmuje kilka podstruktur. Spośród badanych podmiotów 34% wskazało, że posiada złożoną strukturę organizacyjną, 8 instytucji zgłosiło więcej niż jedną podstrukturę. Jednostki samodzielne to 66% respondentów.

Podczas badania instytucje wskazywały na posiadanie następujących podstruktur:

- punkt konsultacyjny w ramach Krajowego Systemu Innowacji (KSI) - 13 wskazań,
- punkt konsultacyjny w ramach Krajowego Systemu Usług (KSU) – 3 wskazania,
- izba gospodarcza – 3 wskazania,
- fundusz pożyczkowy – 2 wskazania,
- ośrodek szkoleniowy – 2 wskazania,
- ponadto pojedyncze wskazania dotyczyły: Regionalnej Instytucji Finansującej, Regionalnego Ośrodka Europejskiego Funduszu Społecznego, Regionalnego Centrum Informacji Europejskiej, Centrum Rozwoju Klastrow Świątokrzyskich, Centrum Obsługi Inwestora, Centrum Przedsiębiorczości i Aktywizacji Zawodowej, Centrum Wspierania Turystyki Wiejskiej.

W województwie świętokrzyskim funkcjonują trzy strefy ekonomiczne: Specjalna Strefa Ekonomiczna Starachowice S.A. (od 1997), Skarżyska Strefa Gospodarcza Sp. z o.o. (od 2003) oraz Tarnobrzaska Strefa Ekonomiczna (od 1997). Strefom ekonomicznym przypada szczególne znaczenie, jako specyficznym instytucjom otoczenia biznesu. Są to obszary o ściśle określonych granicach na terenie, których obowiązują szczególne regulacje prawne mające na celu stworzenie atrakcyjnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Z jednej strony zadaniem specjalnych stref ekonomicznych jest wspieranie wzrostu zatrudnienia, zdobycie nowych źródeł dochodów, przyciąganie kapitału i inwestorów, a z drugiej – wzrost innowacyjności, transfer nowoczesnych technologii, wdrażanie nowoczesnych metod zarządzania, zwiększanie dostępu do rynku globalnego. Celem stref gospodarczych jest aktywizacja gospodarcza i łagodzenie dysproporcji rozwojowych występujących na danym terenie.⁴³ Charakterystyczne dla stref ekonomicznych działających w województwie świętokrzyskim jest to, że koncentrują się głównie na działaniach ograniczonych wyznaczonym obszarem strefy. Swoje zadania realizują wyłącznie poprzez wyszukiwanie partnerów krajowych i świadczenie usług prawnych, księgowych i finansowych oraz stosowania przepisów związanych z działalnością przedsiębiorców w strefie.

⁴³ B. Filipiak, J. Ruszała, *Instytucje ...* op. cit., s. 97.

Dużego znaczenia we współczesnej gospodarce nabierają klastry, czyli przestrzenna koncentracja przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, wzajemnie powiązanych rozbudowaną siecią relacji o formalnym, jak i nieformalnym charakterze, opartych o wspólną trajektorię rozwoju, jednocześnie konkurujących i kooperujących w pewnych obszarach działania⁴⁴. Przykładem takiej struktury jest „Grono Targowe Kielce”. Koordynatorem tego klastra została powołana w 2008 r. Izba Gospodarcza „Grono Targowe Kielce” zrzeszająca 60 firm. Ze względu na charakter prowadzonej działalności i skalę oddziaływania świadczonych usług, jako podmiot wiodący klastra wskazany został ośrodek wystawienniczy Targi Kielce Sp. z o.o. Kielecki ośrodek targowy zajmuje pozycję wicelidera polskiego rynku targowego, za Międzynarodowymi Targami Poznańskimi. W najbliższym czasie planowana jest dalsza rozbudowa targów, która zakłada m.in. budowę nowych hal targowych i łącznika pomiędzy istniejącymi halami, rozbudowę centrum konferencyjnego i infrastruktury, jak np. nowoczesny system identyfikacji zwiedzających. Realizacja planowanych zamierzeń inwestycyjnych umożliwi dalsze poszerzanie oferty Targów, zwiększenie ilości organizowanych imprez oraz podniesienie poziomu świadczonych usług. Strategia rozwoju Targów Kielce zakłada umocnienie pozycji firmy, jako czołowego ośrodka wystawowego południowej części Polski oraz silnego regionalnego ośrodka targowego w tym rejonie Europy Środkowo-Wschodniej. Klaster obejmuje instytucje, stowarzyszenia i organizacje powiązane biznesowo – głównie z sektora usług wystawienniczych, poligraficznych, hotelarskich, gastronomicznych, transportowych oraz szkoleniowych, a także działających w sferze kultury, sportu i promocji. Ważne uzupełnienie klastra będą stanowiły podmioty z otoczenia biznesu takie jak: banki, firmy doradztwa biznesowego, itp., stanowiąc część składową klastra lub też współpracujące na podstawie odpowiednich umów czy porozumień. Klaster usługowy „Grono Targowe Kielce” dąży do stworzenia innowacyjnej sieci współpracy w regionie⁴⁵. W województwie świętokrzyskim można wskazać na następujące inne klastry bądź ich załączki: Biomasa Świętokrzyska, Klaster ogrodniczo – sadowniczy „Ekologiczna Żywność”, Grono ceramiczne Końskie – Opoczno, Klaster budowlany, Pomidor z Ziemi Sandomierskiej, Stowarzyszenie Producentów Komponentów Odlewniczych KOM-CAST, Klaster Medycyna Polska, Stowarzyszenie Inicjatyw Europejskich „Słońce Regionu”. Działalność badawcza, szkolenia i edukacja, kreowanie innowacji i pozyskiwanie nowych technologii oraz reprezentowanie wspólnych interesów postrzegane jest, jako jeden z najważniejszych obszarów współpracy w ramach klastra.

⁴⁴ M.E. Porter, *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2001

⁴⁵ Grono Targowe Kielce, <http://www.gronotargowe.pl/>

Dla zapewnienia wzrostu poziomu innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw regionu istotna jest obecność jednostek sfery badawczo-rozwojowej. Wymienia się 13 jednostek sfery badawczo-rozwojowej w województwie. Są to przede wszystkim uczelnie wyższe w regionie. Jednostki badawczo-rozwojowych działające na podstawie ustawy⁴⁶ o jednostkach badawczo – rozwojowych, zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym są dwie. Jedna to Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Skarżysko w likwidacji, druga to Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Elementów i Układów Pneumatyki w Kielcach (OBREiUP).

Zgodnie z ustawą jednostką badawczo-rozwojową jest państwowa jednostka organizacyjna wyodrębniona pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, tworzona w celu prowadzenia prac badawczych i rozwojowych, których wyniki powinny znaleźć zastosowanie w określonych dziedzinach gospodarki narodowej i życia społecznego. Posiada ona osobowość prawną. Jednostkami badawczo-rozwojowymi są:

1. instytuty naukowo-badawcze,
2. ośrodki badawczo-rozwojowe,
3. centralne laboratoria,
4. inne jednostki organizacyjne, których podstawowym zadaniem jest prowadzenie działalności badawczej i rozwojowej.

Do zadań jednostek badawczo-rozwojowych w szczególności należy:

1. prowadzenie prac badawczych i rozwojowych oraz przystosowanie ich wyników do wdrożenia w praktyce,
2. upowszechnianie wyników prac badawczych i rozwojowych,
3. podejmowanie działalności w zakresie doskonalenia metod prowadzenia prac badawczych i rozwojowych,
4. prowadzenie działalności uzupełniającej, a w szczególności w zakresie szkolenia, informacji naukowej i techniki, a także propozycji w zakresie wykorzystania w kraju osiągnięć światowej nauki i techniki.

Jednostki badawczo-rozwojowe mogą prowadzić produkcję aparatury i urządzeń, a także podejmować inną działalność gospodarczą bądź usługową na potrzeby kraju i eksportu w zakresie objętym przedmiotem ich działania.

Jednostki badawczo-rozwojowe posiadające uprawnienia do nadawania stopni naukowych oraz odpowiednie warunki materialno-techniczne mogą prowadzić studia podyplomowe.

⁴⁶ Ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo – rozwojowych (Dz. U z 2001 r. Nr 33, poz. 388 z późn. zm.)

Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Elementów i Układów Pneumatyki w Kielcach (OBREiUP) funkcjonuje od 1975 r. Specjalizuje się on w dziedzinie pneumatyki napędowej i sterującej. Pierwotnym zadaniem ośrodka OBREiUP było wdrożenie licencji na podstawowe elementy pneumatyki francuskiej firmy CPOAC, a w kolejnych latach, na bazie zdobytej wiedzy i doświadczenia, opracowywanie własnych nowych wyrobów. Inicjowane prace badawczo-rozwojowe sukcesywnie realizowane w OBREiUP obejmują:

- nowe konstrukcje elementów pneumatyki, dotychczas niewystępujących na polskim rynku;
- elementy i zespoły pneumatyczne w wykonaniach niestandardowych (wymiary, ruch roboczy, materiały itp.);
- wyroby specjalne, dostosowane do nietypowych funkcji i potrzeb użytkowników;
- wyroby w wykonaniu jednostkowym, przeznaczone do wykorzystania w specyficznym zastosowaniu u pojedynczego użytkownika.
- urządzenia i układy specjalne, dostosowane do nietypowych funkcji i potrzeb użytkowników;

Wybrane realizacje ośrodka OBREiUP wdrożeń elementów i układów specjalnych to:

- układ pneumatyczny symulatorów częstotliwości przemieszczeń liniowych do testowania wyposażenia w wojskowym ośrodku szkoleniowym (WITU - Zielonka);
- układ pneumatyczny hamulcowy lokomotywy (CEiA Górnictwa - Katowice);
- pneumatyczne jednostki napędowe do rozłączników napowietrznych sieci elektroenergetycznych wysokiego i średniego napięcia (ZPUE Włoszczowa);
- bloki zaworowe do sterowania układów hamulcowych maszyn wyciągowych górniczych (OPA ROW Sp. z o.o. Rybnik);
- układ sterowania przyrządów do zgrzewania punktowego karoserii samochodowych (TEMA Polska S.A.);
- układ sterowania pneumatycznego stanowiska do pomiaru wilgotności mas formierskich (Instytut Technologii Maszyn i Automatyzacji Politechniki Wrocławskiej)⁴⁷.

Mając na uwadze tak nieliczną reprezentację jednostek badawczo – rozwojowych w województwie istotne znaczenie w tej sferze odgrywać powinny Uczelnie w regionie. Dlatego też w badaniu zwrócono uwagę na potencjał jedynej technicznej uczelni – Politechniki Świętokrzyskiej tworzącej otoczenie instytucjonalne i funkcjonalne biznesu. Politechnika

⁴⁷ Ośrodek Badawczo – Rozwojowy Elementów i Układów Pneumatyki, <http://www.obreiup.com.pl>

Świętokrzyska powstała w 1965 r. i jest uczelnią państwową. Zatrudnia ponad 800 pracowników etatowych, w tym 270 pracowników posiadających stopień naukowy (dr i wyższy) Politechnika obok działalności edukacyjnej w ramach, której kształcone są kadry dla biznesu, działalności naukowej i badawczej posiada ofertę badawczą dla przemysłu przygotowaną w oparciu o funkcjonujące katedry w ramach następujących wydziałów: Wydział Budownictwa i Inżynierii Środowiska, Wydział Elektrotechniki Automatyki i Informatyki, Wydział Mechatroniki i Budowy Maszyn, Wydział Zarządzania i Modelowania Komputerowego.

W regionie świętokrzyskim funkcjonują instytucje otoczenia biznesu o różnorodnej strukturze oraz formie organizacyjno - prawnej. Posiadają one dzięki temu heterogeniczne podstawy wspierania działalności przedsiębiorstw w regionie i jednocześnie stwarzają możliwości rozwoju różnorodnego otoczenia innowacyjnego.

2.3 WIEK BADANYCH INSTYTUCJI

Najwięcej organizacji pozarządowych w Polsce powstało, po 1989 r., a największą dynamikę sektor ten odnotował w latach 1989-1994. W latach 90-tych na bazie organizacji pozarządowych wyłoniły się ośrodki wspierania przedsiębiorczości, fundusze, inkubatory przedsiębiorczości oraz inne podmioty proinnowacyjne.⁴⁸ W województwie świętokrzyskim do grupy podmiotów powstałych po 1989 r. należą:

- Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej,
- Świętokrzyska Agencja Rozwoju Regionu S.A.,
- Fundacja Rozwoju Regionu Pierzchnica,
- Starachowicki Inkubator Przedsiębiorstw,
- Fundacja Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach,
- Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości w Sandomierzu,
- Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości,
- Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa,
- Regionalna Izba Gospodarcza w Starachowicach,
- Akademia Przedsiębiorczości sp. z o.o.

Największą jednak grupę, badanych podmiotów stanowią instytucje funkcjonuje od jednego roku do 3 lat (40%). Należą do niej takie instytucje jak: Kielecki Inkubator Technologiczny, Izba Gospodarcza „Grono Targowe Kielce”, INNOVASPAL Ośrodek Profesjonalizacji Kadr

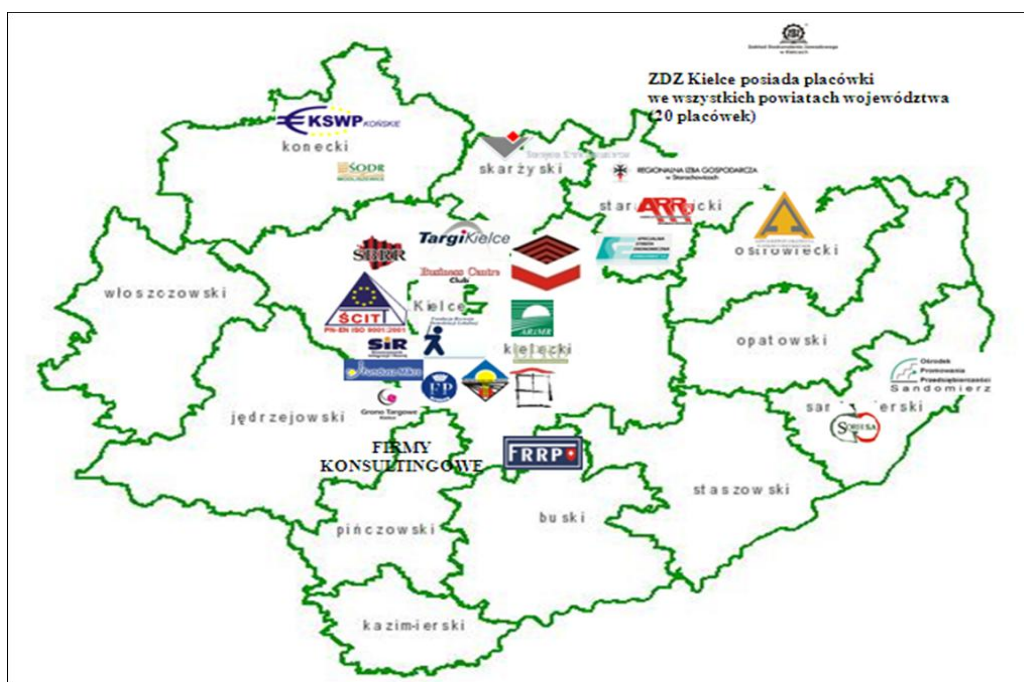
⁴⁸ W. Burdecka *Instytucje otoczenia biznesu badanie własne PARP 2004r.*, PARP, Warszawa 2004, s. 15

sp. z o.o., Lokalne Grupy Działania oraz liczne podmioty komercyjne świadczące usługi doradczo-konsultingowe dla firm. Kolejną grupę (20% badanych podmiotów) stanowią podmioty działające od 4 do 8 lat. Należą do nich między innymi: Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o., Targi Kielce sp. z o.o., Europejska Agencja Rozwoju Sp. Jawna, Stowarzyszenie Integracja i Rozwój. Wśród badanych są również instytucje z długoletnią (kilkudziesięcioletnią) tradycją działania (16% badanych podmiotów), którymi są: Stowarzyszenie Księgowych w Polsce Oddział Okręgowy w Kielcach (od 1957 r.), Izba Rzemieślników i Przedsiębiorców w Kielcach (od 1929 r.), Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców w Starachowicach (od 1928 r.), Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców w Staszowie (od 1959 r.), Zakład Doskonalenia Zawodowego w Kielcach (od 1947 r.), Politechnika Świętokrzyska (od 1965 r.)

2.4 ROZKŁAD TERYTORIALNY ORAZ ZASIĘG DZIAŁANIA I ODBIORU USŁUG

Siedziby badanych instytucji zlokalizowane są głównie w dużych miastach województwa świętokrzyskiego takich jak: Kielce, Starachowice, Ostrowiec Świętokrzyski, Końskie i Sandomierz, które rozmieszczone są w północnej, przemysłowej części województwa oraz w Pierzchnicy stanowiącej pewnego rodzaju wyjątek. Niewielka liczba instytucji zlokalizowana jest poza terenami miejskimi.

Rys. 3 Siedziby instytucji otoczenia biznesu w województwie świętokrzyskim

Źródło: Prezentacja, Staropolska Izba Przemysłowo Handlowa, II Regionalne Forum Instytucji Otoczenia Biznesu, Kielce 05.02.2009 r.

Należą do nich stowarzyszenia i Lokalne Grupy Działania⁴⁹ takie jak: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Bałtów „Bałt”⁵⁰, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Kieleckiej w Łagowie, Stowarzyszenie Brody nad Kamienną w Brodach, Lokalna Grupa Działania: „Wokół Łysej Góry” w Bielinach, Lokalna Grupa Działania „Perły Czarnej Nidy” w Morawicy, Lokalna Grupa Działania „Białe Ługi” w Daleszycach, Lokalna Grupa Działania „Krzemienny Krąg” w Bałtowie, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Rakowskiej w Rakowie, które działają nie dłużej niż 4 lata.

Rys. 4 Lokalne Grupy działania w województwie świętokrzyskim

Źródło: Prezentacja, Staropolska Izba Przemysłowo Handlowa, II Regionalne Forum Instytucji Otoczenia Biznesu, Kielce 05.02.2009

⁴⁹ Lokalna Grupa Działania (LGD) w rozumieniu przepisów w sprawie Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich, działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich a w szczególności: 1) opracowuje Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW) dla obszaru gminy / gmin, 2) wspiera działania na rzecz realizacji ZSROW dla obszaru gminy / gmin, 3) promuje obszary wiejskie położone w gminie / gminach, 4) mobilizuje ludność do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich położonych w gminie / gminach, 5) upowszechniania i wymienia informacje o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich położonych w gminie / gminach, nie prowadzi działalności gospodarczej. Najczęściej działa w formie stowarzyszeń lub fundacji.

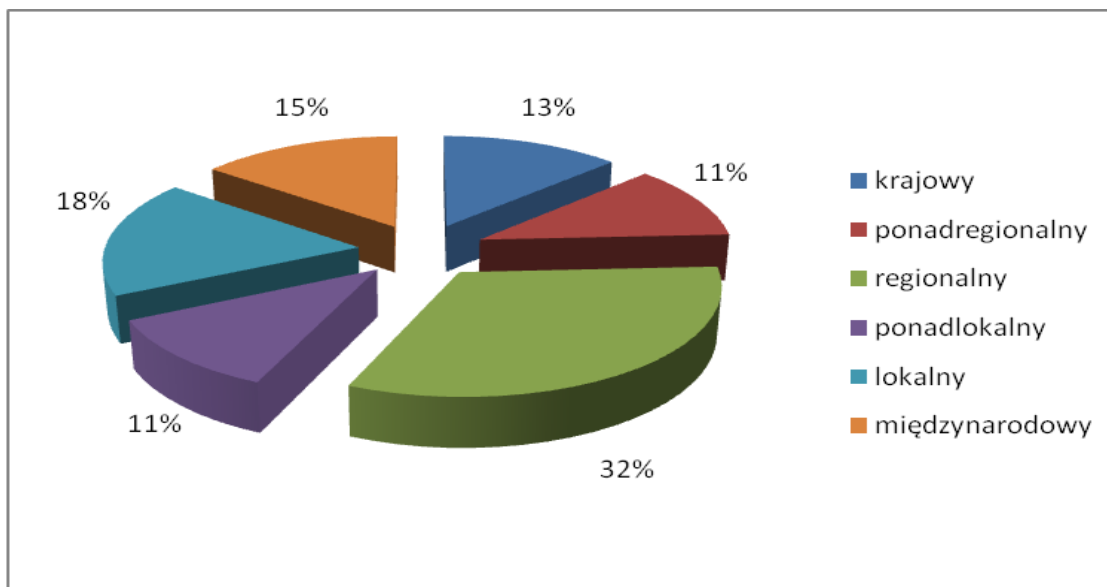
⁵⁰ Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Bałtów „Bałt” funkcjonuje od 2001 roku.

Jeden z wymogów dotyczący wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich polega na przeznaczeniu części środków na wspierania projektów opierających się na doświadczeniach zebranych podczas wdrażania inicjatyw wspólnotowych LEADER. Celem Inicjatywy LEADER jest przede wszystkim budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców oraz przyczynianie się do powstawania nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja, w skutek pośredniego włączenia lokalnych grup działania w system zarządzania danym obszarem. LEADER jest podejściem przekrojowym, które ma przyczynić się do aktywizacji społeczności wiejskich poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw. LEADER proponuje oddolne partnerskie podejście do rozwoju obszarów wiejskich, realizowane przez lokalne grupy działania (LGD), polegające na opracowaniu przez lokalną społeczność wiejską lokalnej strategii rozwoju (LSR) oraz realizacji wynikających z niej innowacyjnych projektów łączących zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe, historyczne, itp., wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Przedstawiciele tych sektorów tworzą partnerstwo zwane lokalną grupą działania, które jest reprezentatywne dla obszaru objętego LSR. Aby lokalna społeczność mogła skorzystać z dobrodziejstw podejścia Inicjatywy LEADER, na danym obszarze musi funkcjonować LGD wybrana przez Samorząd Województwa do realizacji opracowanej przez nią Strategii. Na poziomie decyzyjnym LGD, co najmniej 50% stanowią partnerzy gospodarczy i społeczni. Lokalna grupa działania wybiera projekty, których realizacja przyczynić się ma do osiągnięcia celów wspólnie opracowanej lokalnej strategii rozwoju⁵¹.

Podczas badania respondenci najczęściej wskazywali, ponadlokalny i regionalny zasięg działalności swoich instytucji, nieco mniej wymieniło ponadregionalny i krajowy charakter, a 9 instytucji określiło zasięg swojej działalności, jako międzynarodowy.

⁵¹ <http://www.minrol.gov.pl/>

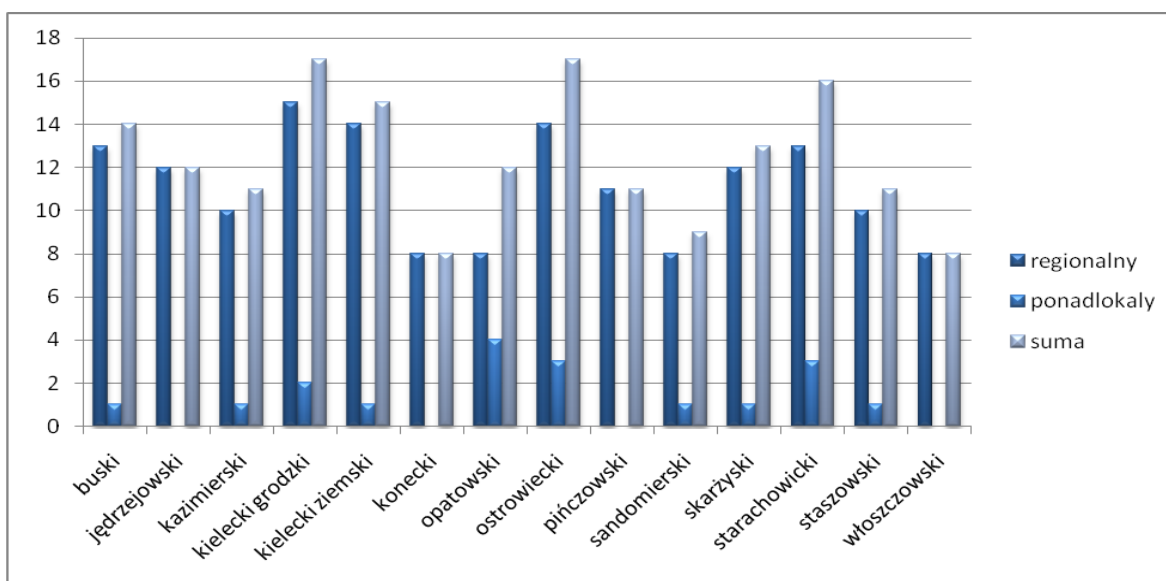
Rys. 5 Zasięg działalności instytucji otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=50)

Pomimo wyraźnego usytuowania instytucji otoczenia biznesu w północnej części województwa świętokrzyskiego z badania wynika, że obejmują one swoim zasięgiem wszystkie powiaty w województwie świętokrzyskim. Najwięcej instytucji działa w powiecie kieleckim grodzkim, ostrowieckim i starachowickim powyżej 16 podmiotów, natomiast dwukrotnie mniej i jest to również najmniejsza liczba wskazań z pośród badanych instytucji obejmuje swoim działaniem obszar powiatu włoszczowskiego, koneckiego oraz sandomierskiego. Z badania wynika (Rysunek nr 6), że w powiatach koneckim i włoszczowskim funkcjonuje najmniej instytucji otoczenia biznesu w regionie.

Rys. 6 Zasięg działalności w rozbiciu na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=50)

Należy jednak zwrócić uwagę, że w tych powiatach mają swoją siedzibę jedne z najprężniej i najdłużej działających instytucji, takie jak: Koneckie Stowarzyszenie Przedsiębiorczości w Końskich, powołane w 1995 roku z inicjatywy samorządu lokalnego i grupy założycielskiej - koneckich przedsiębiorców, oraz Ośrodek Promocji i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu, będący fundacją założoną w 1991 r. przez Senatora RP oraz amerykańską, niedochodową organizację wspierającą rozwój przedsiębiorczości w wielu rolniczych rejonach świata.

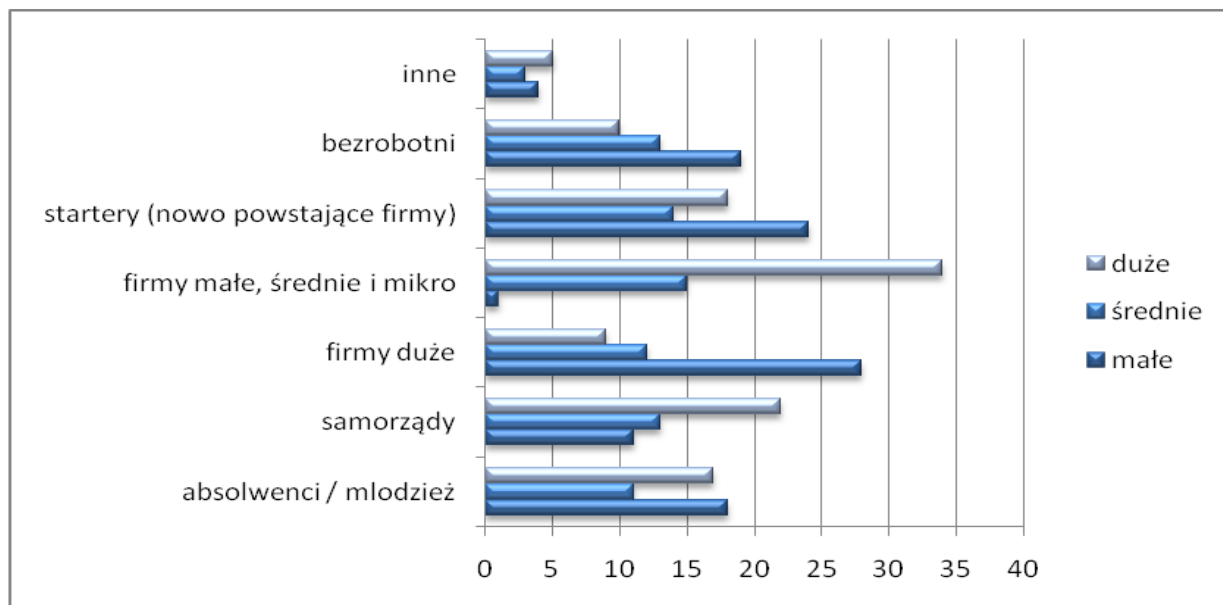
2.5 ODBIORCY USŁUG ŚWIADCZONYCH PRZEZ INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU

Istotą instytucji otoczenia biznesu a w szczególności organizacji non profit jest wypełnianie luki pomiędzy sektorem administracji rządowej i wszystkich szczebli samorządu terytorialnego, a komercyjnym działaniem przedsiębiorstw. Cechą nadrzędną instytucji otoczenia biznesu jest świadomość obywatelska, chęć zaspakajania potrzeb klientów, podnoszenia jakości życia poszczególnych jednostek, a w efekcie całej społeczności lokalnej i regionalnej. Szczególnie ważnym w działalności instytucji otoczenia biznesu jest szukanie kompromisu pomiędzy biegunami interesów i niestandardowe podejście w pracy, oparte głównie na zaufaniu i dobrowolnej pracy członków danej organizacji. Pozwala to skutecznie realizować przyjęte przez organizacje obowiązki i jednocześnie elastycznie dostosowywać się do trudnych i często zmieniających się warunków otoczenia.⁵²

Adresatami oferty świadczonych usług przez badane instytucje są firmy mikro, małe i średnie, samorządy, starterzy (nowopowstające firmy), duże firmy oraz grupy społeczne, takie jak: absolwenci / młodzież, osoby bezrobotne, osoby dorosłe pracujące, instytucje i organizacje pozarządowe, stowarzyszenia.

⁵² B. Filipiak, J. Ruszała, *Instytucje ...*, op. cit. s. 122.

Rys. 7 Zestawienie adresatów usług oraz ich znaczenie dla instytucji otoczenia biznesu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Największe znaczenie w działalności respondentów mają firmy z sektora MŚP (34 wskazania) oraz samorządy (22 wskazania). W dalszej kolejności wskazywano absolwentów i młodzież, osoby rozpoczynające działalność gospodarczą, bezrobotnych oraz duże firmy. Natomiast małe znaczenie wśród klientów instytucji otoczenia biznesu najczęściej przypisywano dużym firmom oraz starterom (osoby rozpoczynające działalność gospodarczą). W ciągu ostatniego roku 52% badanych instytucji pozyskało nowe grupy klientów. Były to osoby bezrobotne, absolwenci i młodzież wkraczająca na rynek pracy bądź też pracownicy administracji państwowej, samorządowej, sądownictwa czy małych i dużych firm. W ciągu ostatniego roku instytucje otoczenia biznesu kierowały również swoje działania do osób związanych z rolnictwem. W dużej mierze wiąże się to z możliwością wspierania działań ze środków pomocowych w ramach programów operacyjnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego. Potwierdza to liczba projektów zrealizowana przez instytucje otoczenia biznesu a przedstawiona w Tabeli 1.

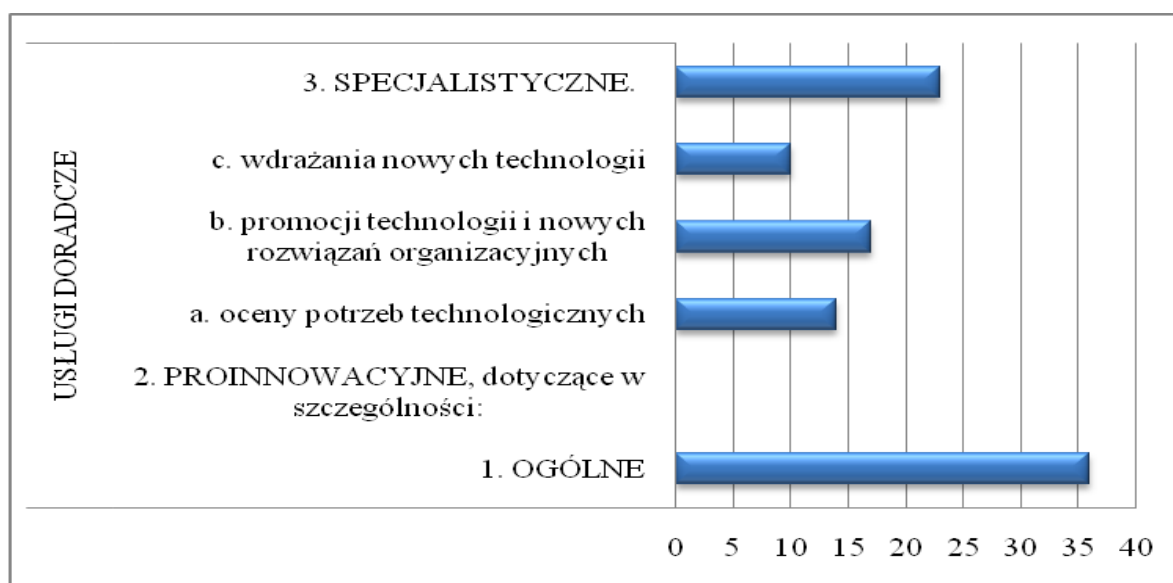
2.6 RODZAJE ŚWIADCZONYCH USŁUG

Badane instytucje otoczenia biznesu wskazały na pięć grupy świadczonych usług. Mianowicie usługi doradcze, usługi szkoleniowe, usługi informacyjne, usługi finansowe oraz grupa usług innych, które nie mieściły się we wcześniej wymienionych grupach.

2.6.1 USŁUGI DORADCZE

Usługi doradcze świadczone są przez wszystkie badane podmioty, jednak w różnym zakresie. Wśród usług doradczych wyróżnia się usługi doradcze o charakterze ogólnym, proinnowacyjnym oraz doradztwo specjalistyczne.

Rys. 8 Usługi doradcze

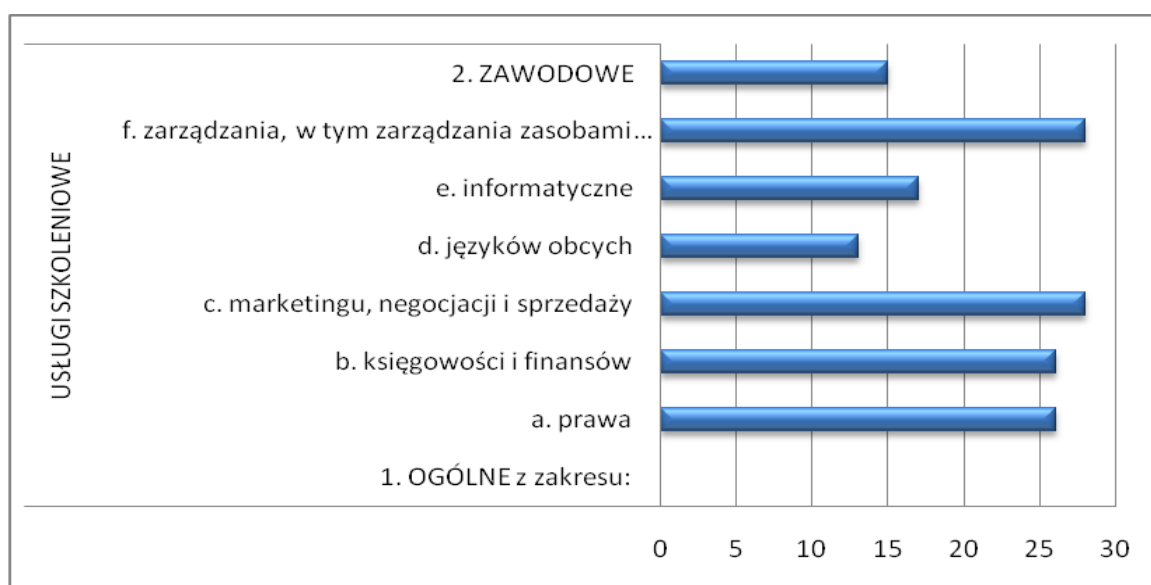
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Podczas badania pytano respondentów, które z usług doradczych świadczą najczęściej. Odpowiedzi ilustruje Rysunek 8. Najczęściej instytucje wskazywały, że realizują usługi doradcze o charakterze ogólnym (36 wskazań). Stosunkowo często wskazywano na świadczenie usług specjalistycznych (23 wskazania). Jako usługi specjalistyczne najczęściej podawano usługi doradcze w zakresie przygotowywania dokumentacji projektowej, w tym opracowywanie biznes planów i raportów oddziaływania na środowisko; doradztwo w zakresie programów pomocowych; rozliczania i finansowania działań ze źródeł zewnętrznych; doradztwo prawne (w tym podatkowe, prawo pracy, ubezpieczenia społeczne), doradztwo gospodarcze (ekonomiczne). Najrzadziej podawano, że świadczone są usługi doradcze – proinnowacyjne. Jednocześnie zwraca uwagę stosunkowo wysoki udział podmiotów otoczenia biznesu (20%) wskazujących na świadczenie usług w zakresie wdrażania nowych technologii, czy też w zakresie oceny potrzeb technologicznych.

2.6.2 USŁUGI SZKOLENIOWE

Kolejną grupą świadczonych usług są usługi szkoleniowe. Tego rodzaju usługi świadczą praktycznie wszystkie badane podmioty. Podczas badania zadano pytanie o wskazanie, jakiego rodzaju szkolenia realizuje dana instytucja otoczenia biznesu. Wśród usług szkoleniowych rozróżniono szkolenia ogólne, szkolenia zawodowe oraz specjalistyczne. Najczęściej wśród szkoleń ogólnych wskazywano na realizację szkoleń z zakresu zarządzania, w szczególności szkolenia z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi, następnie marketingu, negocjacji i sprzedaży. Ważnymi i często realizowanymi przez instytucje otoczenia biznesu szkoleniami były szkolenia z zakresu księgowości, finansów i prawa, nieco rzadziej realizowano szkolenia informatyczne i językowe. W ramach szkoleń zawodowych najczęściej wymieniano szkolenia BHP, z zakresu budownictwa, operatorów wózków widłowych, spawaczy, ale również z zakresu księgowości, obsługi kas fiskalnych, pracownika kadr i obsługi klienta.

Rys. 9 Usługi szkoleniowe

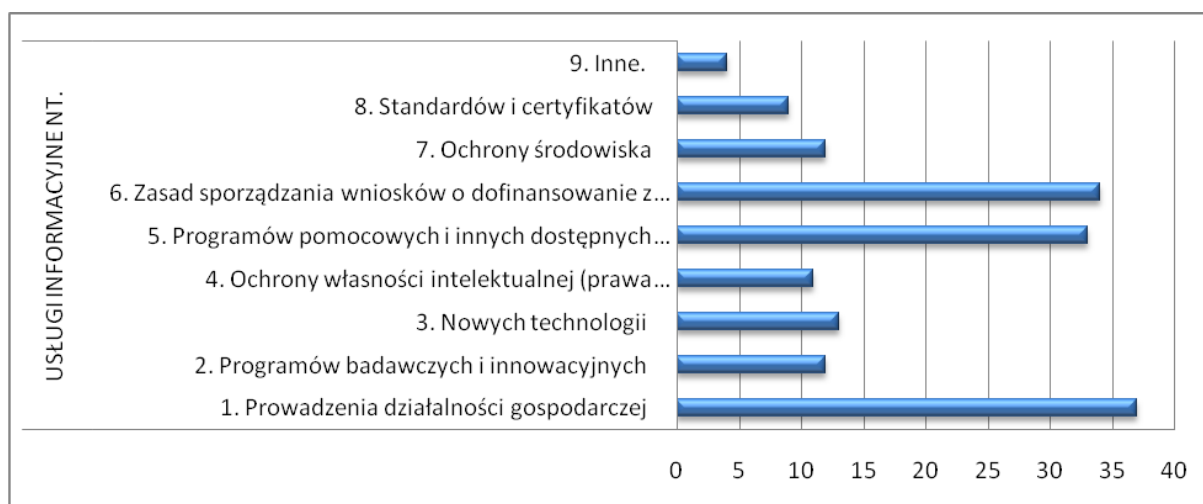
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (N=50)

Respondenci wskazywali również na świadczenie przez nie usług szkoleniowych specjalistycznych. Do tego typu usług szkoleniowych najczęściej zaliczano szkolenia z zakresu: audytor zarządzania systemu ISO; audytor energetyczny; finansowanie inwestycji ze środków zewnętrznych; szkolenia dla kandydatów do rad nadzorczych; z zakresu zakładania działalności gospodarczej czy pozyskiwania dotacji krajowej lub unijnej.

2.6.3 USŁUGI INFORMACYJNE

Kolejną grupą świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu usług są usługi informacyjne. Podczas badania najczęściej wskazywano na świadczenie usług informacyjnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, programów pomocowych i innych źródeł finansowania oraz zasad sporządzania wniosków o dofinansowanie. Znacznie rzadziej informowano o świadczeniu usług z zakresu programów badawczych i innowacyjnych; nowych technologii; ochrony własności intelektualnej; ochrony środowiska czy też dotyczących opracowywania standardów i certyfikatów. Może to wskazywać na fakt, iż przedsiębiorcy w niewystarczającym stopniu wiedzą o możliwości uzyskania profesjonalnej usługi w badanych instytucjach otoczenia biznesu.

Rys. 10 Usługi informacyjne

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

2.6.4 USŁUGI FINANSOWE

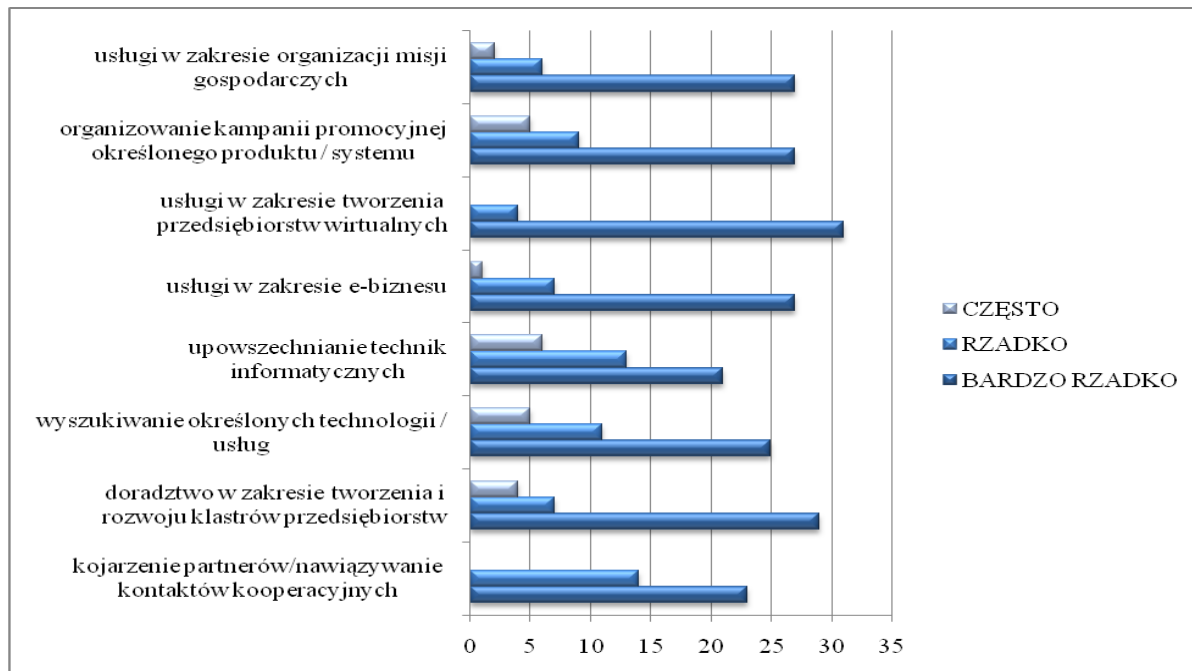
Ważnym obszarem działalności instytucji otoczenia biznesu są usługi finansowe, które dotyczą udzielania pożyczek oraz poręczeń. W województwie świętokrzyskim działa 3 fundusze pożyczkowe oraz 1 fundusz poręczeniowy. Największy fundusz pożyczkowy funkcjonuje przy Koneckim Stowarzyszeniu Wspierania Przedsiębiorczości w Końskich. Pozostałe działają przy Ośrodku Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu oraz Fundacji Rozwoju Regionu w Pierzchnicy. Fundusze udzielają pożyczek dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, mikro, małych i średnich firm mających siedzibę na terenie woj. świętokrzyskiego. Pożyczki udzielane są na warunkach

korzystniejszych niż w systemie bankowym. Jedyne w województwie fundusze poręczeniowe – Fundusz Poręczeń Kredytowych i Wspierania Finansowego „FUNDSTAR” działa w ramach organizacyjnych Fundacji Agencji Rozwoju Regionalnego w Starachowicach. Dwukrotne dokapitalizowanie funduszu ze środków publicznych w ramach PHARE 2002 oraz Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw znacznie wzmocniło jego działania. Fundusz poręczeniowy poprzez poręczanie kredytów i pożyczek związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy wspiera działalność małych, średnich przedsiębiorstw oraz osób rozpoczynających działalność gospodarczą.

2.6.5 USŁUGI SPECJALISTYCZNE

Częstotliwość świadczenia usług specjalistycznych związanych z organizacją misji gospodarczych, kojarzenia partnerów, nawiązywania kontaktów kooperacyjnych, organizowania kampanii promocyjnych określonego produktu lub usługi, usług w zakresie wykorzystania i upowszechniania technik informatycznych czy też wyszukiwania określonych technologii lub usług była przedmiotem badania instytucji otoczenia biznesu.

Rys. 11 Częstotliwość świadczenia usług specjalistycznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

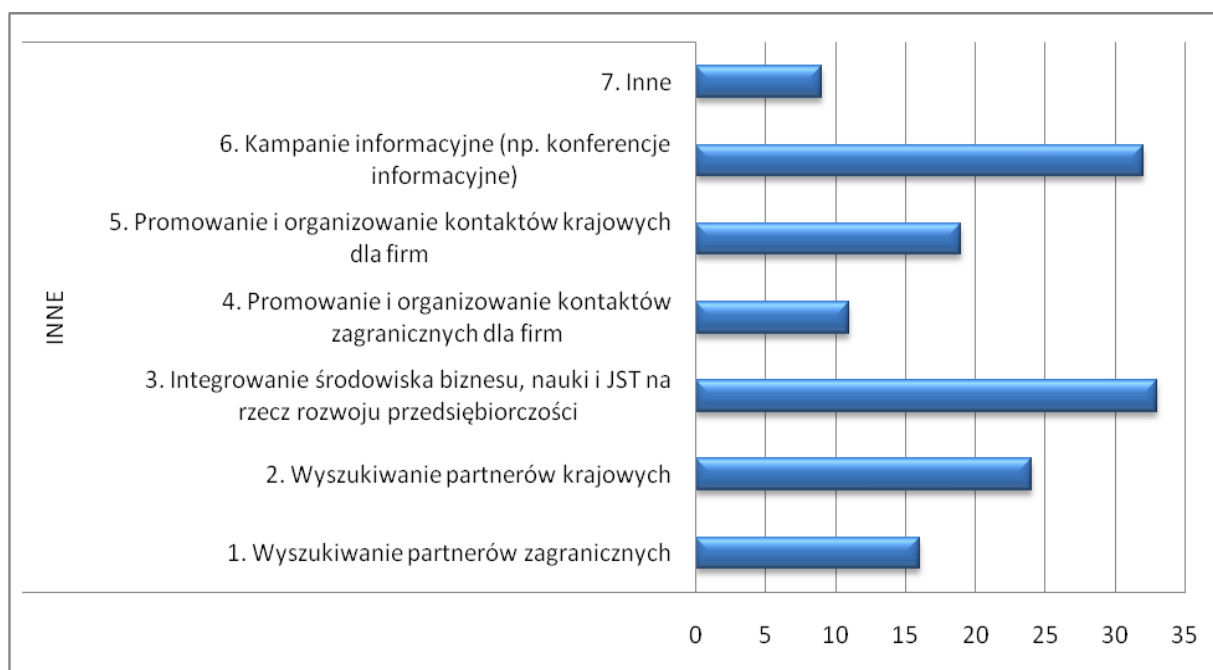
Szukając odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu instytucje otoczenia biznesu działają na rzecz wzmocnienia innowacyjności regionu zbadano między innymi częstotliwość

świadczenia przez nie usług specjalistycznych. Rysunek 11 przedstawia odpowiedzi badanych instytucji. Wynika z nich, że generalnie bardzo rzadko instytucje otoczenia biznesu świadczą usługi kojarzone z rozwojem innowacyjnych przedsiębiorstw takich jak: tworzenie wirtualnych przedsiębiorstw; wyszukiwanie określonych technologii; w zakresie e-biznesu; czy doradztwa w zakresie tworzenia i rozwoju klastrów. Bardzo rzadko świadczą również usługi związane z organizacją misji gospodarczych, kojarzeniem partnerów, nawiązywaniem kontaktów kooperacyjnych, organizowaniem kampanii promocyjnych określonego produktu lub usługi.

2.6.6 INNE USŁUGI

Instytucje otoczenia biznesu w regionie poza świadczeniem usług informacyjnych, doradczych, szkoleniowych czy finansowych deklarują, że świadczą z dużą częstotliwością usługi na rzecz integrowania środowiska biznesu, nauki i jednostek samorządu, organizują kampanie i konferencje informacyjne na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, angażują się w promowanie i organizowanie kontaktów dla firm, wyszukiwanie partnerów w większym stopniu o zasięgu krajowym, ale również podejmują działania w kierunku promocji i organizacji kontaktów zagranicznych dla firm.

Rys. 12 Usługi inne świadczone przez instytucje otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Badane instytucje informowały, że prowadzą działalność lobbingową, opiniują akty prawne, promują postawy przedsiębiorcze wśród młodzieży czy też prowadzą warsztaty z doradztwa

zawodowego. Interesującą inicjatywą w regionie jest prowadzenie od 2008 r. Sądu Arbitrażowego przy Staropolskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej w Kielcach. Sądownictwo arbitrażowe jest polubownym sposobem rozstrzygania sporów, zarówno majątkowych jak i niemajątkowych, równorzędną prawnie z sądownictwem powszechnym. Polubowne rozstrzyganie sporów pozwala firmom uniknąć długotrwałych i wieloinstancyjnych procesów sądowych. Instytucje otoczenia biznesu podejmują działania w kierunku promocji dobrych praktyk w zakresie wdrażania innowacji w przedsiębiorstwach województwa świętokrzyskiego. Przykładem takich działań jest nagroda dla przedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego za ich działania innowacyjne, zainicjowana przez Staropolską Izbę Przemysłowo-Handlową przyznawana od 1997 roku. Patronat nad konkursem sprawują: Wojewoda Świętokrzyski i Marszałek Województwa Świętokrzyskiego, Prezes Urzędu Patentowego RP, Prezes Krajowej Izby Gospodarczej. Nagroda przyznawana jest dla przedsiębiorstw, województwa świętokrzyskiego, które w minionym roku:

- zrealizowały najlepsze projekty innowacyjne w dziedzinie produkcji rozumiane, jako wprowadzenie nowego produktu, nowego procesu technologicznego bądź nowej linii produkcyjnej,
- zrealizowały najlepsze projekty innowacyjne w dziedzinie usług rozumiane, jako wprowadzenie nowego rodzaju usług, nowego procesu technologicznego bądź nowej organizacji zarządzania,
- zrealizowały innowacyjny projekt we współpracy z placówką naukowo-badawczą z regionu.

Ponadto indywidualną nagrodę w dziedzinie „Lider innowacyjności” otrzymuje przedsiębiorca o znaczącym dorobku w dziedzinie wdrażania i propagowania innowacji, a w dziedzinie „Animator gospodarki” uhonorowana jest instytucja, przedsiębiorstwo lub jednostka administracji samorządowej stwarzająca warunki dla rozwoju gospodarczego.

2.6.7 DZIAŁALNOŚĆ PROJEKTOWA

Z chwilą uzyskania przez Polskę dostępu do środków pomocowych, a następnie środków strukturalnych, również instytucje otoczenia biznesu regionu świętokrzyskiego włączyły się w realizację projektów finansowanych ze środków unijnych. Realizacja projektów finansowanych ze środków unijnych stała się istotnym obszarem działania badanych instytucji otoczenia biznesu. W Tabeli 1 zestawiono liczbę projektów

realizowanych, bądź przygotowywanych przez badane podmioty w podziale na różne źródła finansowania.

Tab.1 Liczba projektów realizowanych bądź przygotowywanych przez instytucje otoczenia biznesu

	Fundusze przedakcesyj	ZPORR	SPO WKD	SPO RZL	SPO ROL	PO IG	RPO	PO KL	PO RPW	PROW	INNE	Razem
Projekty realizowane samodzielnie	45	53	13	20	12	0	3	53	2	7	62	270
Projekty realizowane w partnerstwie	14	20	4	20	0	3	1	31	3	2	26	124
Projekty przygotowane dla klientów	77	104	161	5	16	10	107	62	1	21	67	631
Razem	136	177	178	45	28	13	111	146	6	30	155	1025

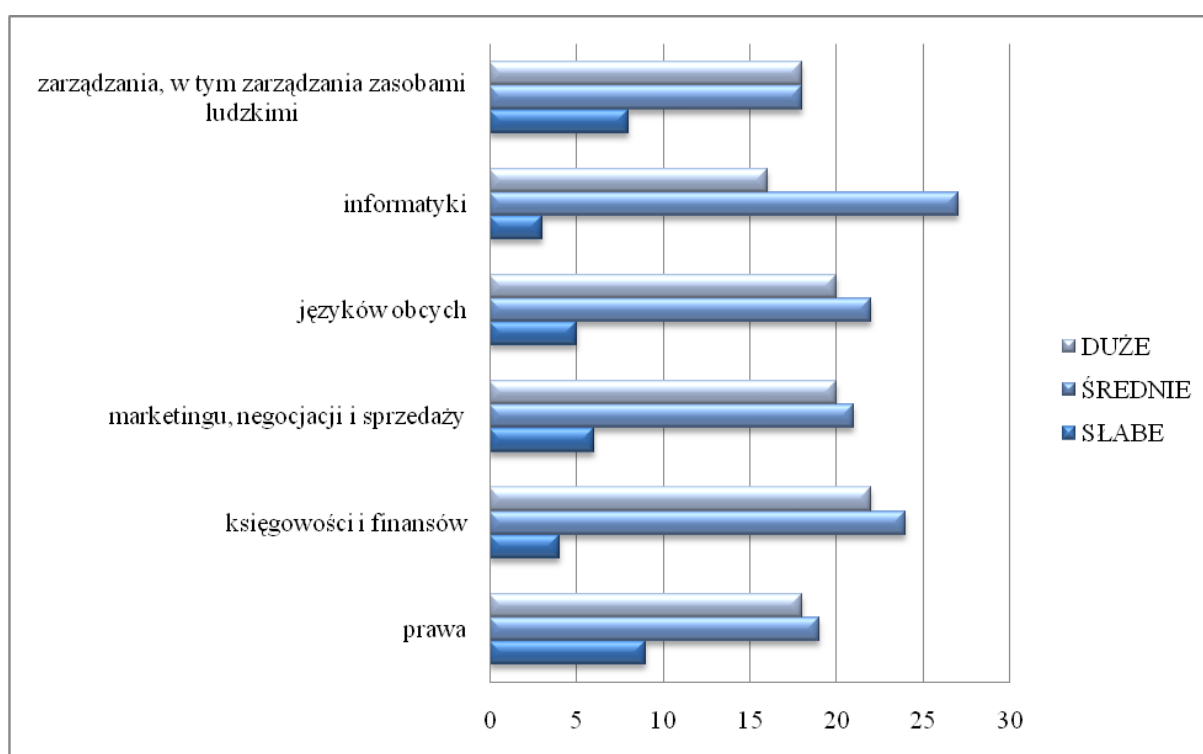
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

W powyższym zestawieniu widać dużą aktywność respondentów w zakresie samodzielnej realizacji projektów, blisko dwukrotnie niższą liczbę projektów realizowano w partnerstwie, najwięcej projektów przygotowywano dla klientów. Projekty przygotowywane dla klientów to głównie efekt działania systematycznie rosnącej grupy komercyjnych podmiotów otoczenia biznesu. Zwraca uwagę stosunkowo duża ilość projektów realizowanych w partnerstwie, przy tak często podkreślanej niechęci do podejmowania tego typu projektów. Wydaje się jednak, że jest to głównie efekt konieczności realizacji tych projektów w partnerstwie. W kontekście wspierania innowacji w regionie przez badane podmioty zastanawia niewielka liczba projektów związanych z Programem Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka. Nie wydaje się, aby jedynym powodem tak niskich wartości był krótki okres dostępności środków w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, może wskazywać to na niską znajomość instytucji otoczenia biznesu nt. potencjału innowacyjnego regionu i firm województwa świętokrzyskiego. Zwraca uwagę, stosunkowo duży udział (15%) projektów wykazanych w kategorii „inne”. Z badania wynika, że realizowane projekty dotyczyły: Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, Fundacji im. Stefana Batorego, Inicjatywy Wspólnotowej LEADER+, środków z Fundacji Przedsiębiorczości, Fundacji Kronenberga, programu Leonardo da Vinci, Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich, Funduszu Współpracy, PEFRON oraz środków krajowych, grantów i dotacji otrzymane z budżetu jednostek samorządu terytorialnego, dotacji na utworzenie/ doposażenie stanowiska pracy – z Powiatowego Urzędu Pracy.

2.7 BADANIE POTRZEB SZKOLENIOWYCH

Działalność szkoleniowa świadczona przez instytucje otoczenia biznesu jest jednym z najczęściej realizowanych zadań. Istotnym, zatem jest, aby istniała u tych instytucji wiedza na temat potrzeb i oczekiwań ze strony przedsiębiorców - odbiorców usług. Na poniższym rysunku przedstawiono, w jaki sposób rozłożyły się odpowiedzi na następujące pytanie: jak instytucje otoczenia biznesu oceniają zapotrzebowanie na następujące rodzaje szkoleń: ogólnych, zawodowych i specjalistycznych.

Rys. 13 Zapotrzebowanie przedsiębiorców na szkolenia ogólne w ocenie instytucji otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

W opinii instytucji otoczenia biznesu przedsiębiorcy mają duże lub średnie zapotrzebowanie na ogólne usługi szkoleniowe, w tym głównie z zakresu informatyki, księgowości i finansów, językowe, marketingu, negocjacji i sprzedaży, a w następnej kolejności z zakresu prawa, zarządzania, w tym zarządzania zasobami ludzkimi.

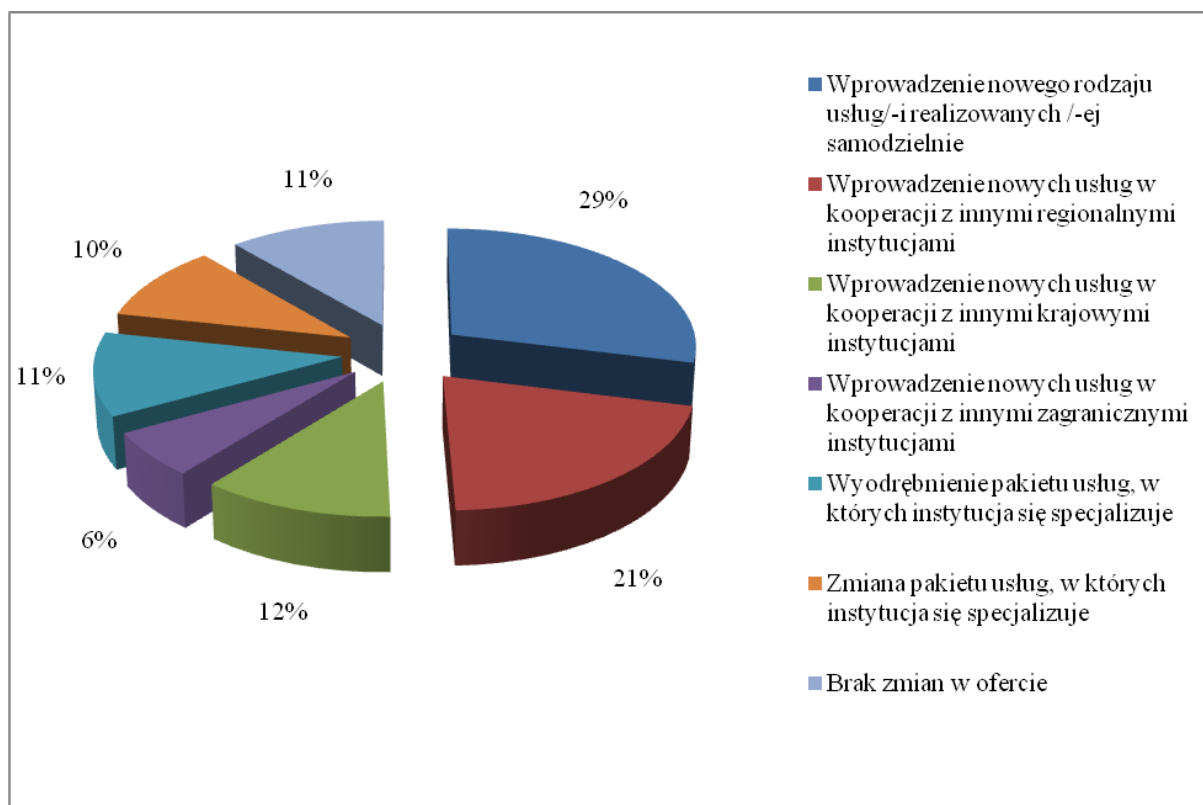
Badane instytucje otoczenia biznesu oceniają, jako duże i średnie zapotrzebowanie przedsiębiorców na szkolenia zawodowe w następujących zawodach: kucharz, stolarz, spawacz, recepcjonista, informatyk oraz w zawodach budowlanych. Natomiast w ramach szkoleń specjalistycznych oceniają, że największe zapotrzebowanie występuje w szkoleniach

na operatorów wózków widłowych i platformowych, programowanie graficzne – auto cad, przewóz towarów niebezpiecznych, doradztwo inwestycyjne.

Można, zatem wnioskować, że instytucje otoczenia biznesu będą w najbliższym czasie proponowały w swojej ofercie szkolenia z tego zakresu. Odnosi się jednak wrażenie, że ocena zapotrzebowania przedsiębiorców na szkolenia nie wynika z przeprowadzonych szczegółowych badań rynku, lecz jest to lista proponowanych w ostatnich miesiącach szkoleń zawodowych i specjalistycznych przez instytucje otoczenia biznesu.

Instytucje otoczenia biznesu wprowadzają zmiany do oferty usług, co jest wynikiem prowadzonych badań oceny jakości świadczonych usług oraz badania zapotrzebowania na nowe usługi. Poniżej przedstawiono graficznie charakter przeprowadzanych zmian w ofercie przez instytucje otoczenia biznesu.

Rys. 14 Charakter zmian w ofercie instytucji otoczenia biznesu w ciągu ostatnich 2 lat

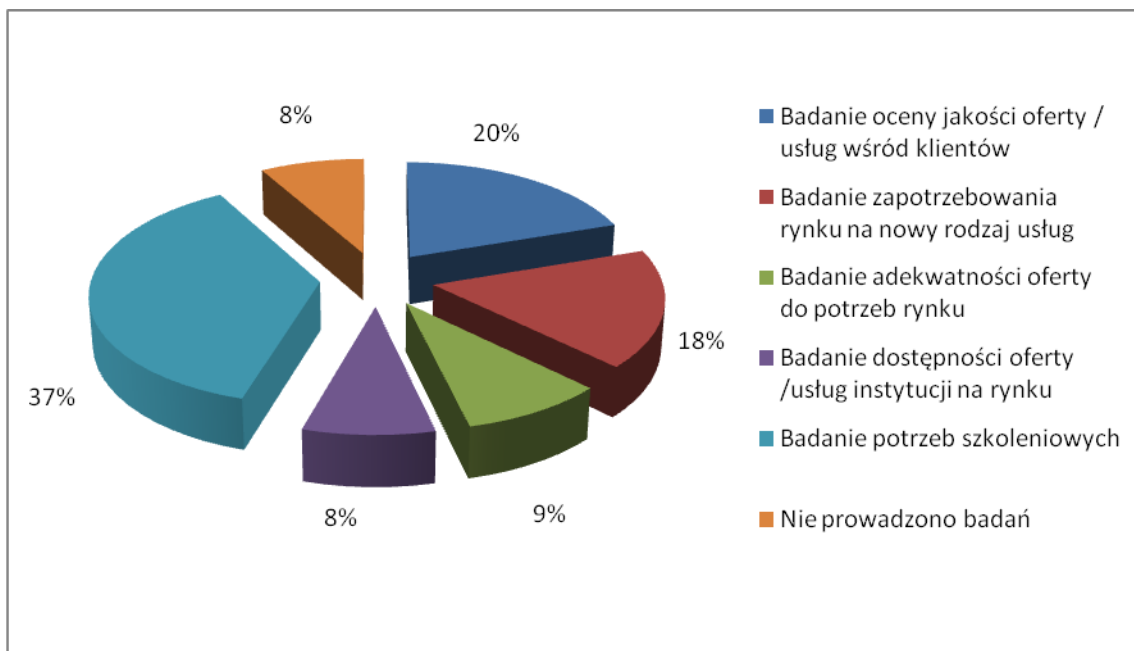

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Instytucje otoczenia biznesu dokonują weryfikacji i oceny własnej oferty. Niewielka część badanych podmiotów nie przeprowadza badania swojej oferty usług. Wielkość ta koresponduje z podobną ilością podmiotów, które nie przeprowadzały w ostatnim roku zmian swojej oferty usług. Wśród rodzajów najczęściej prowadzonych badań znalazły się badania

potrzeb szkoleniowych. Często instytucje dokonują badania oceny jakości oferty usług wśród klientów oraz badania zapotrzebowania rynku na nowe rodzaje usług. Wśród badanych podmiotów 8% wskazało, że nie prowadziło w ciągu ostatnich dwóch lat badań w zakresie oceny przez odbiorców, jakości proponowanej oferty, zapotrzebowania na rynku, dostępności i adekwatności świadczonych usług.

Rys. 15 Rodzaje badań prowadzone przez instytucje otoczenia biznesu w ciągu ostatnich 2 lat

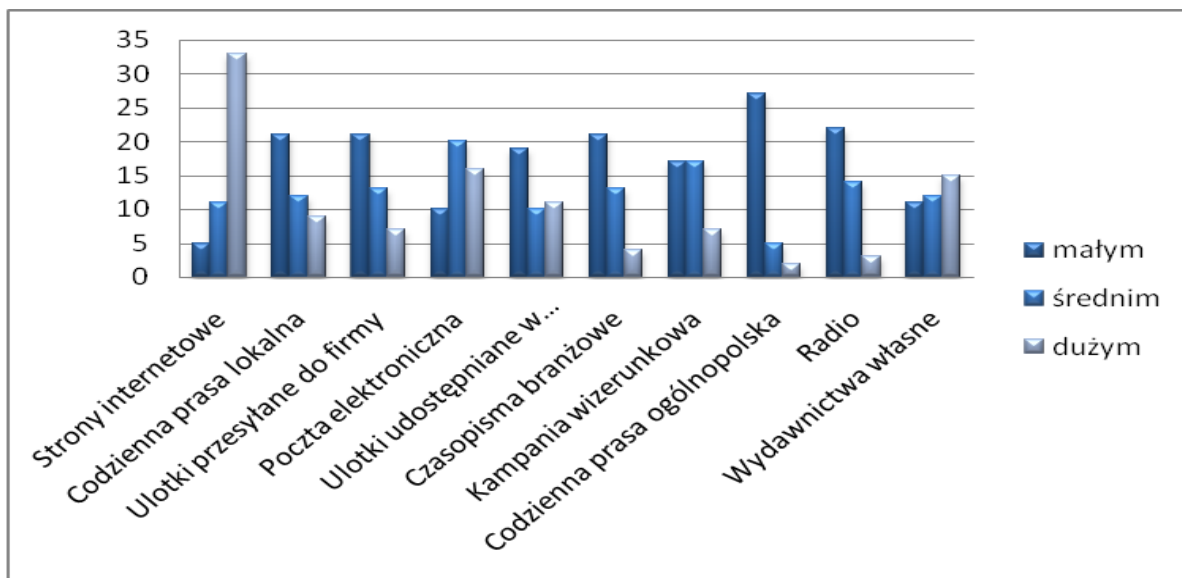
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Wydaje się, że zbyt mała waga przykładana jest przez instytucje otoczenia biznesu do przeprowadzania badań adekwatności oferty do potrzeb rynku oraz badań dostępności oferty instytucji na rynku. Może to powodować niedopasowanie oferty do faktycznych potrzeb przedsiębiorstw i tym samym małą efektywność wykorzystania środków przeznaczonych na realizację tych usług. Poniżej przedstawiono graficznie rodzaje badań przeprowadzanych przez instytucje otoczenia biznesu.

2.8 SPOSÓB KOMUNIKACJI Z KLIENTEM ORAZ FORMY PROMOCJI USŁUG

Warunkiem pozytywnego i znaczącego wpływu regionalnych instytucji otoczenia biznesu na konkurencyjność regionu jest efektywna komunikacja z klientami i systematyczna dostosowanie oferty usług do potrzeb odbiorców. Sposób komunikacji oraz formy promocji własnych usług są niezmiernie ważne w celu dotarcia do jak największej liczby uczestników rynku w regionie. Podczas badania zapytano respondentów o stosowane przez nich sposoby komunikacji z klientami oraz stopień wykorzystania przez nich poszczególnych form promocji.

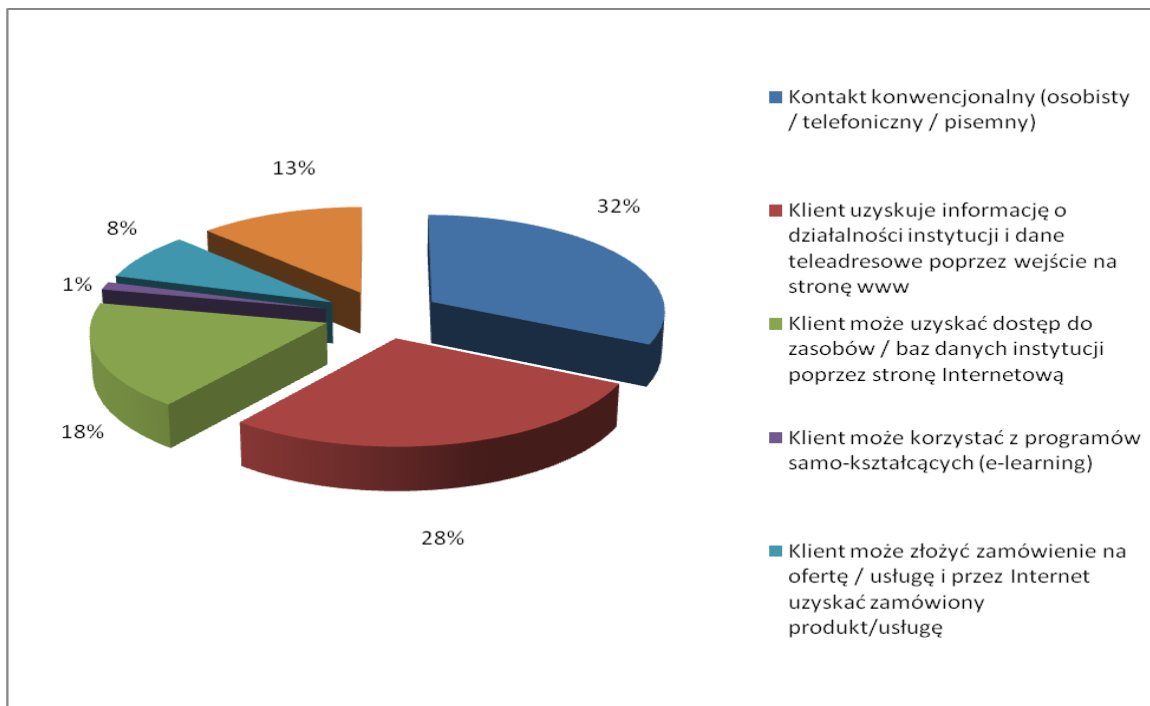
Rys. 16 Stopień wykorzystania poszczególnych form promocji

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Posiadanie własnej strony internetowej jest już standardem. W promocji najczęściej wykorzystywane są narzędzia, takie jak: strony internetowe oraz poczta elektroniczna w połączeniu z tradycyjnymi sposobami, takimi jak: informacje w codziennej prasie lokalnej oraz we własnych wydawnictwach. W najmniejszym stopniu wykorzystywane są następujące formy promocji: codzienna prasa ogólnopolska, czasopisma branżowe, radio.

Rys. 17 Sposoby komunikacji z klientem stosowane przez instytucje otoczenia biznesu

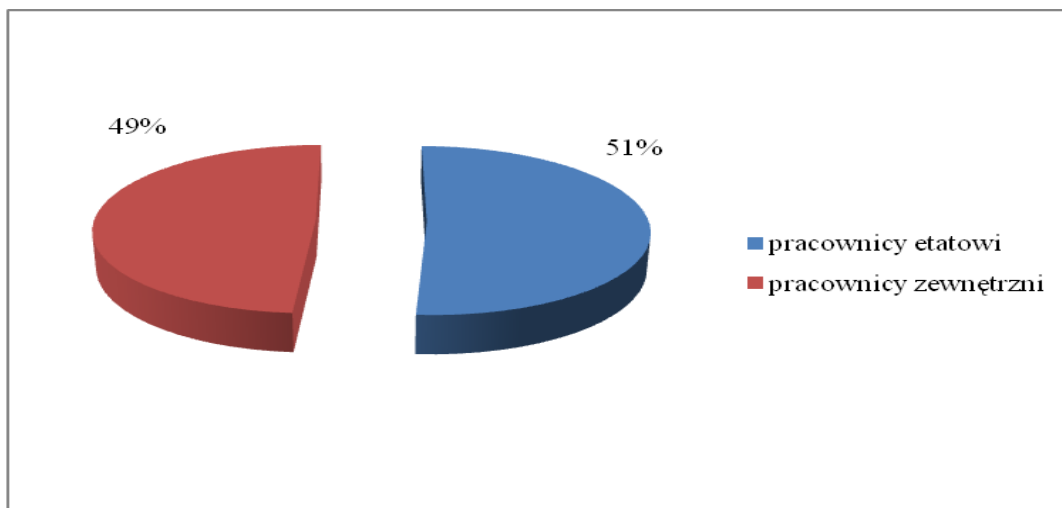
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Kontakt konwencjonalny z klientem jest nadal bardzo istotnym sposobem komunikacji instytucji otoczenia biznesu. Jednocześnie, znaczna część instytucji posiada strony internetowe, na których udostępniają ogólną informację o działalności firmy oraz jej dane teleadresowe, udostępniają formularze zgłoszeniowe i aktualne dokumenty dotyczące oferty oraz usług. Niewielki odsetek instytucji udostępnia przez swoje witryny programy samo kształcące.

2.9 POTENCJAŁ KADROWY INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

O potencjale instytucji otoczenia biznesu w głównej mierze stanowi ich potencjał osobowy, potencjał ludzki, jakim dysponują. Dlatego też podczas badania zwrócono uwagę na pracowników zaangażowanych w badanych instytucjach.

Rys. 18 Zestawienie osób zatrudnionych wg rodzaju zatrudnienia

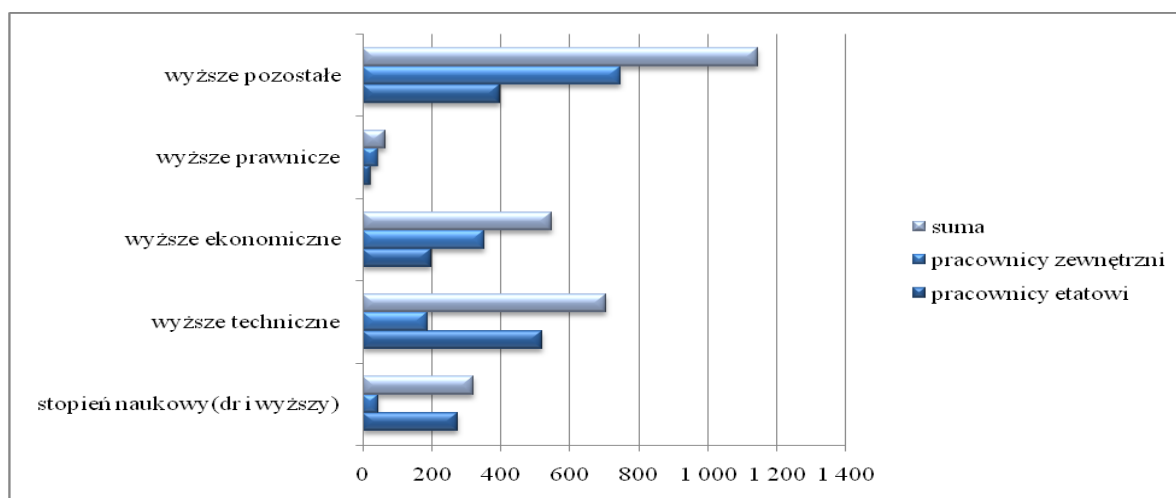

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Badane instytucje zatrudniają łącznie 2 932 osoby, w tym 1 500 osób to pracownicy etatowi, 1 432 osoby to pracownicy zewnętrznii. Wśród pracowników etatowych największe zatrudnienie wykazuje Politechnika Świętokrzyska (804 osób), następnie Zakład Doskonalenia Zawodowego w Kielcach (235 osób), Targi Kielce sp. z o.o. (127 osoby). Wysoki poziom zatrudnienia wykazują następujące jednostki: Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości w Sandomierzu (42 osoby), Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości (35 osób), Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa (25 osób), Agencja Rozwoju Lokalnego Ostrowiec (23 osoby). Pozostałe instytucje zatrudniają

średnio 5 osób jako pracowników etatowych. Typowe dla instytucji otoczenia biznesu jest zatrudnianie pracowników zewnętrznych. Charakter wykonywanych zadań, tj.: usługi szkoleniowe, usługi doradcze, konsultacje czy usługi eksperckie sprzyjają zatrudnieniu personelu zewnętrznego. Działalność wielu instytucji otoczenia biznesu opiera się na personelu zewnętrznym, jest to wygodne narzędzie pozwalające na dobór kadr adekwatny do aktualnie wykonywanych zadań i potrzeb. Instytucje około biznesowe swoją działalność opierają na personelu merytorycznym poszerzając jego potencjał o kompetencje zawodowe pracowników zewnętrznych, z którymi współpracują. Z najliczniejszą grupą pracowników zewnętrznych współpracują takie podmioty jak: Zakład Doskonalenia Zawodowego (979 osób), Agencja Rozwoju Lokalnego Ostrowiec (50 osób), Stowarzyszenie Księgowych w Kielcach (40 osób), Stowarzyszenie Forum Pracodawców (48 osób), Fundacja Agencja Rozwoju Regionalnego Starachowice (30 osób), Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa Kielce (30 osób), instytucje te stanowią 12% ogółu badanych podmiotów, 26% instytucji współpracuje z 10-25 pracownikami zewnętrznym, natomiast 62% badanych instytucji wspiera się od 1-9 pracownikami zewnętrznymi.

Rys. 19 Zestawienie pracowników wg posiadanego wykształcenia

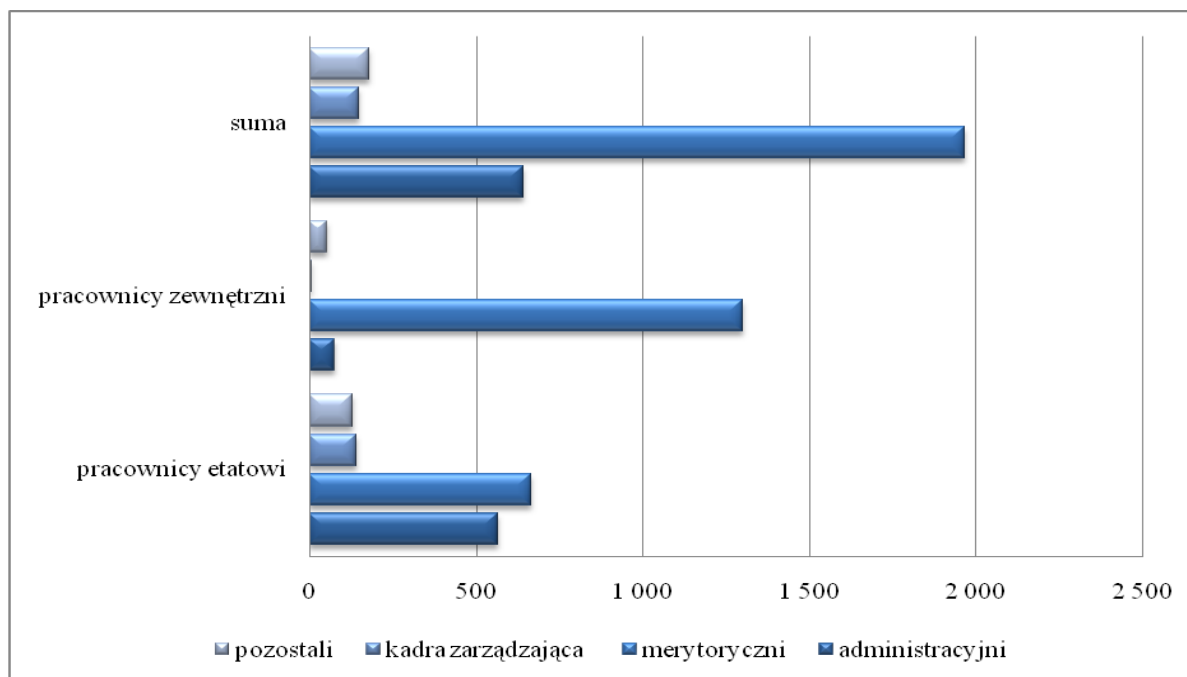

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Wśród pracowników zatrudnionych w instytucjach otoczenia biznesu 90% posiada wykształcenie wyższe. Dominuje wykształcenie wyższe wskazywane przez respondentów w kategorii pozostałe (39%), następnie wykształcenie wyższe techniczne (24%) i ekonomiczne (17%), najniższy odsetek osób zatrudnionych posiada wykształcenie prawnicze (2%). Stopień naukowy (dr i wyższy) posiada 12% zatrudnionych w badanych podmiotach. Są to głównie pracownicy etatowi Politechniki Świętokrzyskiej. Zaledwie trzy inne instytucje wskazały na

zatrudnianie w ramach pracowników etatowych osoby posiadające tytuł dr i wyższy (łącznie 4 osoby). Wskaźnik ten należy ocenić, jako bardzo niski. Wśród pracowników etatowych dominujące grupy pracowników to pracownicy merytoryczni oraz pracownicy administracyjni.

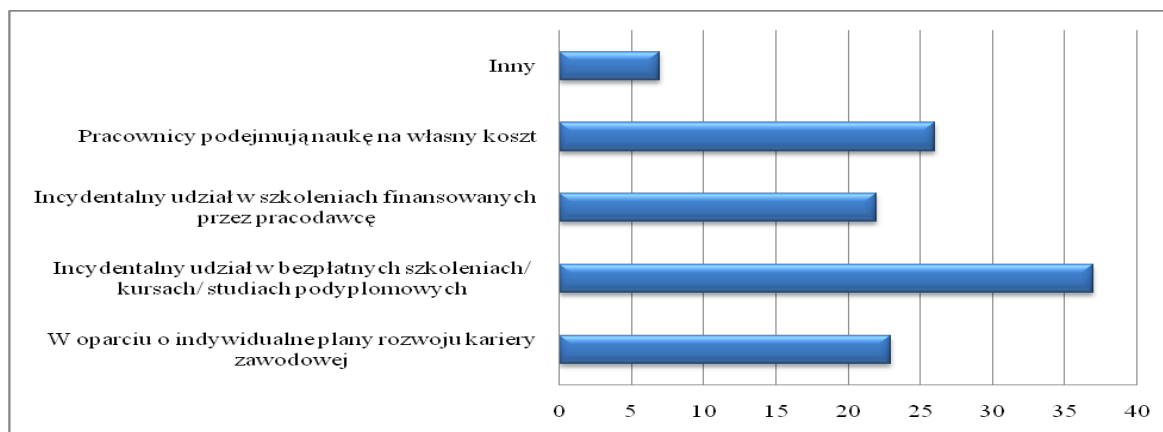
Rys. 20 Zestawienie pracowników wg rodzaju pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Znaczący udział w grupie zatrudnionych mają pracownicy merytoryczni, którzy dominują wśród pracowników zewnętrznych. Analizując strukturę wykształcenia pracowników zewnętrznych stwierdza się, że dominuje tu wykształcenie wyższe inne niż ekonomiczne, techniczne czy też prawnicze. 3 % pracowników zewnętrznych posiada stopień naukowy (dr i wyższy).

Rys. 21 Sposoby podnoszenia kwalifikacji pracowników

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Analizując odpowiedzi dotyczące sposobów podnoszenia kwalifikacji pracowników instytucji otoczenia biznesu odnosi się wrażenie, że generalnie nie posiadają one opracowanej strategii postępowania w obszarze zwiększania kwalifikacji własnych pracowników. Pracownicy instytucji otoczenia biznesu podnoszą kwalifikacje głównie w oparciu o udział w szkoleniach bezpłatnych lub finansowanych przez pracodawcę, bądź też podejmują naukę na własny koszt. Posiadanie indywidualnych planów rozwoju kariery zawodowej nie należy do częstych praktyk.

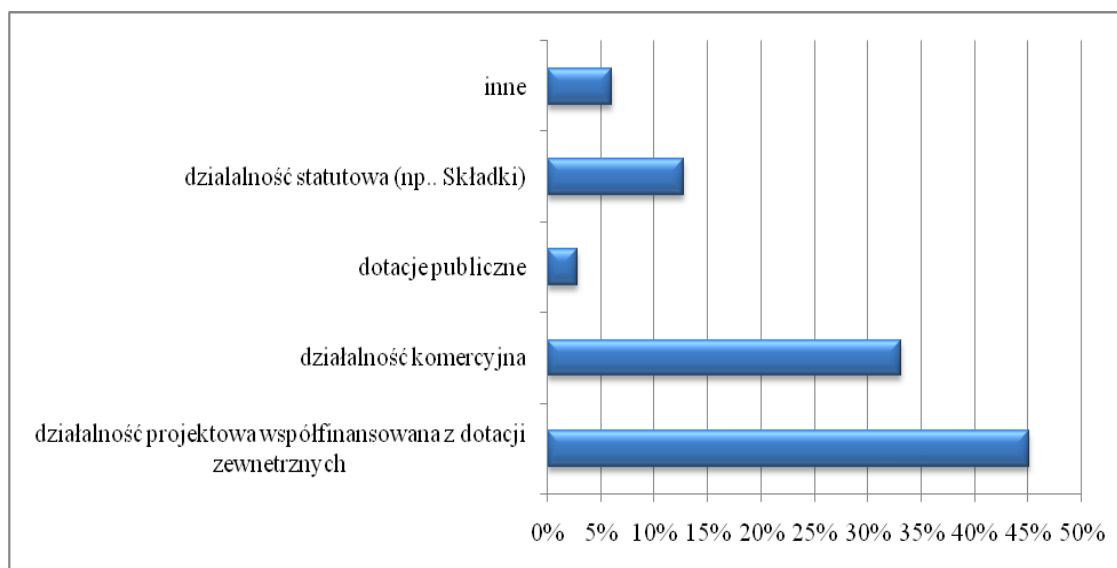
2.10 STANDARDY DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

Instytucje otoczenia biznesu dążą do usprawniania wewnętrznych procedur. Jednak zaledwie 32% badanych podmiotów potwierdza posiadanie jakichkolwiek certyfikatów. Respondenci podejmując działania w celu poprawy standardów świadczenia usług wdrażają systemy zarządzania, najczęściej są to normy ISO, uczestniczą w Krajowym Systemie Usług, sporadycznie w innych sieciach. Warto zwrócić uwagę na fakt, że uczestnictwo w sieciach usług umożliwia szkolenia personelu, wymianę doświadczeń, uzupełnianie własnej oferty usług, promocję instytucji i niejednokrotnie dofinansowanie działalności.

2.11 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Badane instytucje otoczenia biznesu pozyskują środki na finansowanie działalności z różnych źródeł. Respondenci proszeni byli o określenie procentowego udziału źródeł finansowania swojej działalności. Poniżej przedstawiono udział poszczególnych źródeł finansowania działalności badanych instytucji otoczenia biznesu. Przeciętna instytucja otoczenia biznesu swoją działalność finansuje głównie w ramach realizacji projektów finansowanych z dotacji zewnętrznych (45%), z działalności komercyjnej (33%), działalności statutowej (13%), dotacji publicznych (6%) oraz innych, gdzie wymieniano działalność statutową odpłatną, dzierżawy oraz budżet jednostek samorządu terytorialnego (3%). Na uwagę zasługuje fakt, że opłacanie przez członków organizacji składek członkowskich, jako źródło finansowania działalności stanowi niewielką pozycję w strukturze dochodów. Oznaczać to może również niewielkie zasoby członków, które mogą być przeznaczone na działalność statutową organizacji. Jest to najbardziej niezależna i podstawowa forma zasilenia, w której członkowie sami zobowiązali się do łożenia na rzecz danej organizacji.

Rys. 22 Procentowy udział poszczególnych źródeł finansowania działalności instytucji otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=50)

Mniej powszechną, lecz coraz bardziej liczącą się pozycją w przychodach jednostek okołobiznesowych staje się prowadzenie działalności gospodarczej. Jest to drugie obok składek członkowskich, niezależne źródło przychodów organizacji, którego wielkość zależy od wewnętrznej przedsiębiorczości samej organizacji. Należy zauważyć, że podmioty takie jak firmy konsultingowe finansują się głównie w ramach działalności komercyjnej.

Ze względu na niewielki strumień środków płynących ze składek i przychodów z działalności gospodarczej, coraz istotniejszą rolę pełnią środki z funduszy unijnych. Obserwuje się, że podstawowym źródłem finansowania badanych instytucji z wyłączeniem (Politechniki, Targów Kielce, Zakład Doskonalenia Zawodowego), jako główne źródło finansowania, świadczonej przez IOB działalności usługowej, jawią się środki z tytułu realizowanych projektów (środki z programów UE). Wskazuje to na fakt, iż instytucje dobrze wykorzystują istniejące możliwości pozyskiwania funduszy unijnych.

3 ZAANGAŻOWANIE INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU W TWORZENIE REGIONALNEGO PARTNERSTWA NA RZECZ ROZWOJU KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACJI W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

3.1 REGIONALNY SYSTEM INNOWACJI W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM – HISTORIA

Województwo Świętokrzyskie przygotowało „Regionalną Strategię Innowacji dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013” (zwana dalej RSI WŚ), która została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego w grudniu 2004 roku. Celem strategicznym RSI WŚ jest stworzenie *Regionalnego Systemu Innowacji – trwałego partnerstwa między przemysłem, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami naukowo-badawczymi, administracją rządową oraz samorządami mieszkańców dla zdynamizowania działań innowacyjnych w regionie*⁵³. Można, więc przyjąć, że wtedy został zapoczątkowany proces tworzenia partnerstwa na rzecz innowacji i przedsiębiorczości.

Proces opracowywania ww. Strategii przyczynił się do zainicjowania procesu budowy konsensusu społecznego, pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w proces pobudzania i wdrażania innowacji w regionie.

Kluczową rolę w tym procesie odegrało konsorcjum, którego liderem była Staropolska Izba Przemysłowo – Handlowa. W skład konsorcjum weszły następujące instytucje: Urząd Marszałkowski, Politechnika Świętokrzyska, Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o., Akademia Świętokrzyska (obecnie Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego), Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji (obecnie Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa), Wyższa Szkoła Handlowa, Wyższa Szkoła Zarządzania Gospodarką Regionalną i Turystyką, Agencja Rozwoju Lokalnego w Ostrowcu Świętokrzyskim, Fundacja im. Stanisława Staszica, Fundacja Busko-Zdrój, Świętokrzyskie Centrum Onkologii, EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionu, Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu.

Omawiana strategia jest dokumentem wieloletnim, który w oparciu o analizę sytuacji w regionie formułuje zadania i programy wspomagające innowacyjność regionu świętokrzyskiego. W dokumencie zamieszczono pewne zapisy dotyczące systemu jego

⁵³ *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013.*, Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2004, s.32

wdrażania i monitoringu. Zabrakło jednak konsekwencji w realizacji zapisów Strategii, w szczególności w części dotyczącej ww. systemów.

Elementy monitoringu wdrażania RSI WŚ zrealizowano w ramach projektu „Rozwój Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego” poprzez promocję i monitoring – RSI - PROMONIT” (RSI - PROMONIT), współfinansowanego z funduszy strukturalnych UE w ramach działania 2.6 *Regionalne Strategie Innowacji i Transfer Wiedzy*, Priorytet II *Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach* w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego. Monitoring wdrażania RSI WŚ w ramach ww. projektu polegał na:

- opracowaniu szczegółowej metodologii monitoringu wdrażania RSI WŚ ze szczególnym uwzględnieniem narzędzi badawczych i metodyki analizy danych;
- przeprowadzeniu szczegółowych badań w oparciu o wyznaczone w RSI WŚ obszary monitoringu i przyporządkowane do nich wskaźniki⁵⁴;
- sporządzeniu stosownych analiz i raportów z badań.

Monitoring wdrażania RSI WŚ został zrealizowany w następujących obszarach badawczych, odpowiadających celom warunkującym określonym w tej strategii:

- *doskonalenie systemu edukacji kształtującego postawy otwarte, innowacyjne i przedsiębiorcze* - EDUKACJA
- *rozwój działalności badawczej na rzecz wyzwalania wewnętrznych czynników rozwoju regionu* – ROZWÓJ REGIONU
- *budowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego* - ICT
- *rozwój instytucji otoczenia biznesu* – OTOCZENIE BIZNESU
- *budowa instytucjonalnych form współpracy środowiska akademickiego, władz regionalnych i gospodarki* - NAUKA I GOSPODARKA
- *optymalne wykorzystanie funduszy UE dla realizacji RSI* – FUNDUSZE UE.

W podsumowaniu cyklu badań w obszarze OTOCZENIE BIZNESU wyciągnięto następujące wnioski:

- instytucje otoczenia biznesu w regionie świętokrzyskim przejawiają skłonność do stosowania tradycyjnych form wsparcia biznesu, co może świadczyć o:
 - niewystarczającym poziomie kwalifikacji ich personelu, a tym samym potrzebie realizacji specjalistycznych szkoleń. Kompetencje i nieustanny

⁵⁴ Szerzej: *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013.*, Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2004, s. 52-60

rozwój samych podmiotów otoczenia biznesu ma istotne znaczenie dla jakości relacji z innymi aktorami regionalnymi, które stanowią motor rozwoju konkurencyjności przedsiębiorstw, a w konsekwencji również regionu;

- lub / i niewystarczającej analizie potrzeb ich potencjalnych klientów w kontekście zmian na rynkach gospodarczych.

Instytucje otoczenia biznesu powinny zapewniać łatwy i powszechny dostęp do usług opartych na technologiach informacyjnych i komunikacyjnych, jak również tworzenia nowoczesnych i innowacyjnych przedsiębiorstw, czy też klastrów przedsiębiorstw.

- Regionalny System Innowacji w Województwie Świętokrzyskim jest w fazie załączkowej, a to oznacza, że istnieją istotne bariery w rozwoju takiego systemu, które należy jak najszybciej zidentyfikować i wyeliminować poprzez wypracowanie korzystnego dla wszystkich modelu współpracy i planu wspólnych działań i badań na rzecz budowania Regionu Wiedzy i Innowacji.
- W regionie nadal istnieje niski poziom świadomości i informacji na temat systemu innowacji w regionie oraz dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania działalności innowacyjnej, co wskazuje na konieczność opracowania kampanii informacyjno-promocyjnej i pilne jej wdrożenie.
- W działalności regionalnych instytucji otoczenia biznesu istnieje zbyt słabe identyfikowanie się i ukierunkowanie oferty usług na realizację regionalnych dokumentów strategicznych i operacyjnych, w tym przewidywanych kierunków regionalnej specjalizacji gospodarki oraz wynikającymi z nich przedsięwzięciami innowacyjnymi, co oznacza, że zawiódł system konsultacji społecznych ww. dokumentów oraz informacji i promocji w tym zakresie, bądź brak zainteresowania tymi zagadnieniami w omawianym środowisku.
- XXI wiek będzie wiekiem rozwoju i ekspansji otoczenia biznesu, wraz z niekomercyjnymi instytucjami kształtującymi innowacyjność, gdyż mają one wielką siłę w skali mikro- i makroekonomicznej a ich działania muszą być kontynuowane z powodu zmian dostosowawczych do wymagań postępującej konkurencji globalnej oraz ogólnych warunków współczesnej gospodarki. Otoczenie biznesu / organizacji winno być postrzegane, jak twierdzą Koźmiński i Piotrowski jako sieć współpracujących ze sobą organizacji, otoczenie ogólne oraz

otoczenie międzynarodowe i globalne⁵⁵. Należy dokonać monitoringu „jakości powiązań krajowych i zagranicznych”, jako czynnika decydującego współcześnie o innowacyjności regionu.

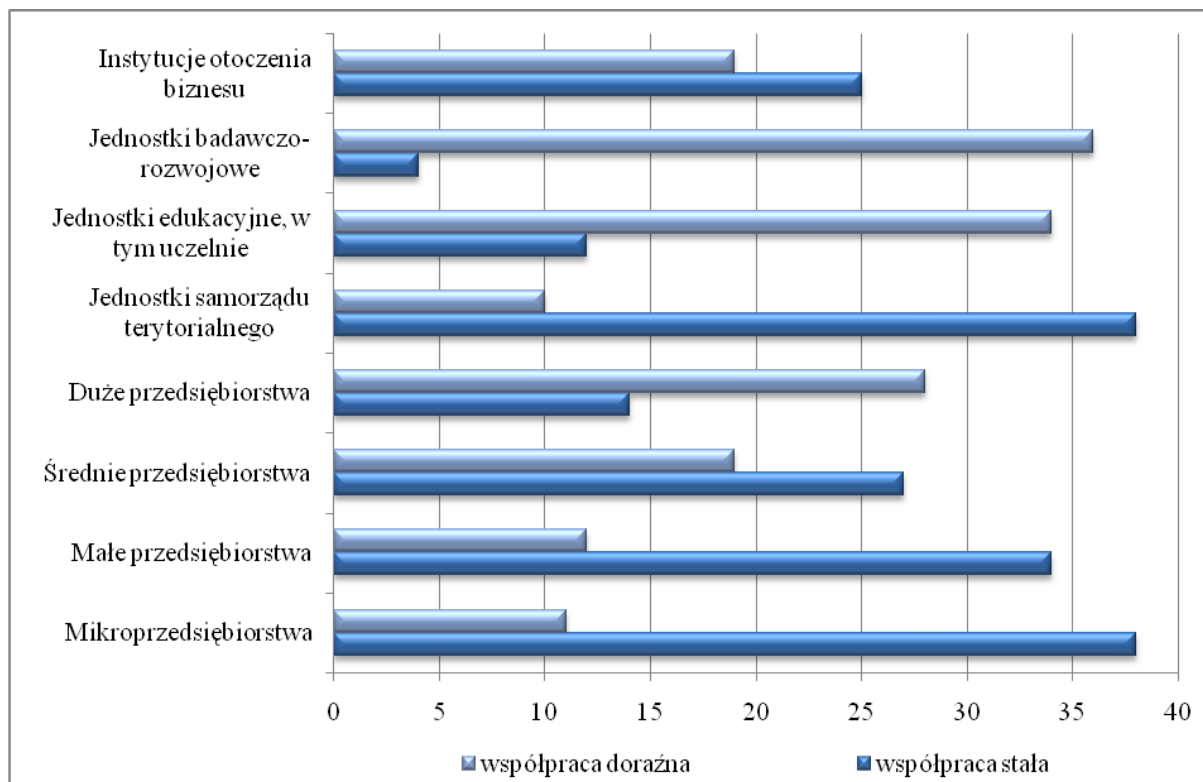
Kolejnym etapem działań w zakresie realizacji RSI WŚ jest projekt „Perspektywy RSI Świętokrzyskie (I etap)”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach poddziałania 8.2.2 *Regionalne Strategie Innowacji*, działanie 8.2 *Transfer Wiedzy*, Priorytet VIII *Regionalne Kadry Gospodarki* w Programie Operacyjnym *Kapitał Ludzki*.

3.2 ROLA INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU – ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

W ramach badań zaangażowania instytucji otoczenia biznesu w tworzenie regionalnego partnerstwa na rzecz konkurencyjności i innowacji w województwie świętokrzyskim zapytano świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu by wskazały partnerów regionalnych i krajowych, z którymi utrzymują współpracę stałą i doraźną. Wyniki badania wskazują, że świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu utrzymują stałą współpracę głównie z mikro- (79%), małymi (74%) i średnimi (59%) przedsiębiorstwami; jednostkami samorządu terytorialnego (79%) oraz innymi instytucjami otoczenia biznesu (57%). Najmniej instytucji otoczenia biznesu wskazało na stałą współpracę z jednostkami badawczo-rozwojowymi (10%) oraz z jednostkami edukacyjnymi (26%). Badania przeprowadzone wśród firm o potencjale innowacyjnym / rozwojowym wskazują, jednakże instytucje otoczenia biznesu nie zabiegają w wystarczającym stopniu o współpracę z takimi firmami, a jeżeli już taka kooperacja ma miejsce to charakteryzuje się doraźnością.

⁵⁵ A. Sabat, *Raport z przeprowadzonych badań w instytucjach otoczenia biznesu działających na rzecz zwiększenia konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego* w: Z. Olesiński (red.), *Przedsiębiorczość a konkurencja w regionie świętokrzyskim – wyniki badań*, Wydział Zarządzania i Administracji, AŚ, Kielce 2007, s. 198-199

Rys. 23 Rodzaje podmiotów regionalnych / krajowych, z którymi współpracują świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu

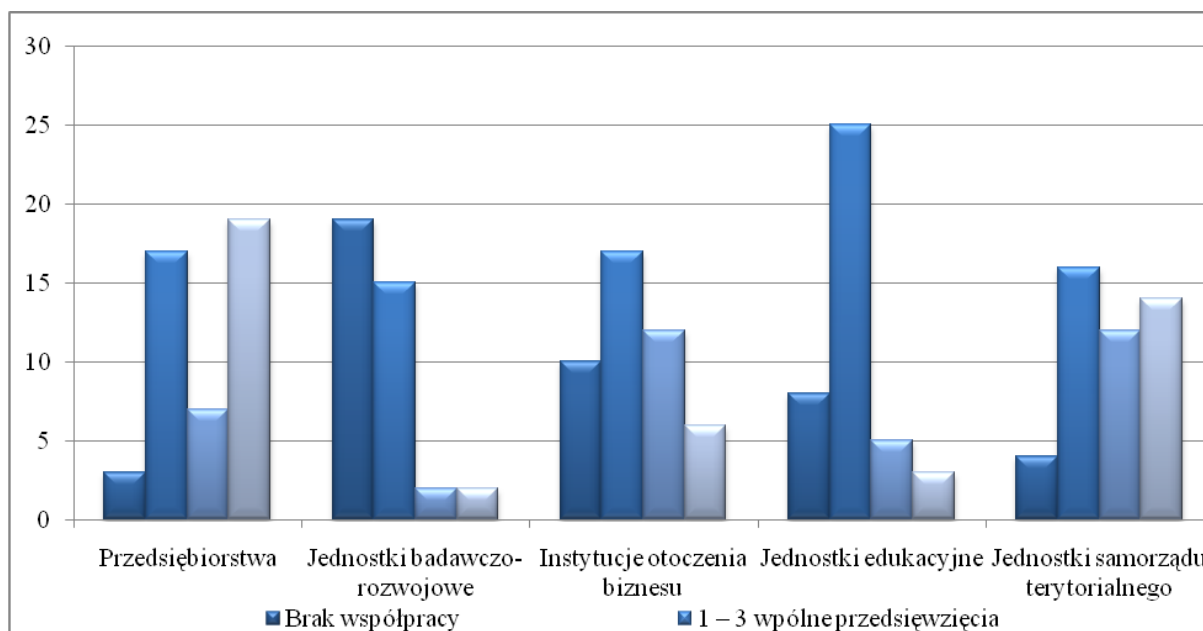

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań (n=50)

Świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu wskazały jednostki edukacyjne (34) oraz badawczo-rozwojowe (36) za podmioty, z którymi utrzymują doraźną współpracę. W kontekście możliwości tworzenia warunków rozwoju przedsiębiorczości i innowacji niepokojące wydaje się utrzymywanie przez instytucje otoczenia biznesu tylko doraźnej współpracy z ww. jednostkami, gdyż są one kluczowymi elementami tworzenia wiedzy i innowacji.

W ciągu ostatnich 2 lat prawie 40% badanych nie prowadziło współpracy z jednostkami badawczo-rozwojowymi a 20% nie współpracowało z innymi instytucjami otoczenia biznesu. Rysunek 25 pokazuje, że najwięcej respondentów przyznało, że zrealizowało 1-3 wspólnych przedsięwzięć z partnerami krajowymi / regionalnymi, z czego aż połowa - z jednostkami edukacyjnymi, ponad 30% z innymi instytucjami otoczenia biznesu i przedsiębiorstwami.

Rys 24 Ilość wspólnych przedsięwzięć zrealizowanych przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu w ciągu ostatnich 2 lat wg rodzaju partnera.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań (n=50)

W ciągu ostatnich 2 lat ok. 20% respondentów zrealizowało 4-9 wspólnych przedsięwzięć z innymi instytucjami otoczenia biznesu i jednostkami samorządu terytorialnego. Prawie 40% instytucji otoczenia biznesu zrealizowało w omawianym okresie 10 i więcej wspólnych przedsięwzięć z przedsiębiorstwami i ponad 25% - z jednostkami samorządu terytorialnego.

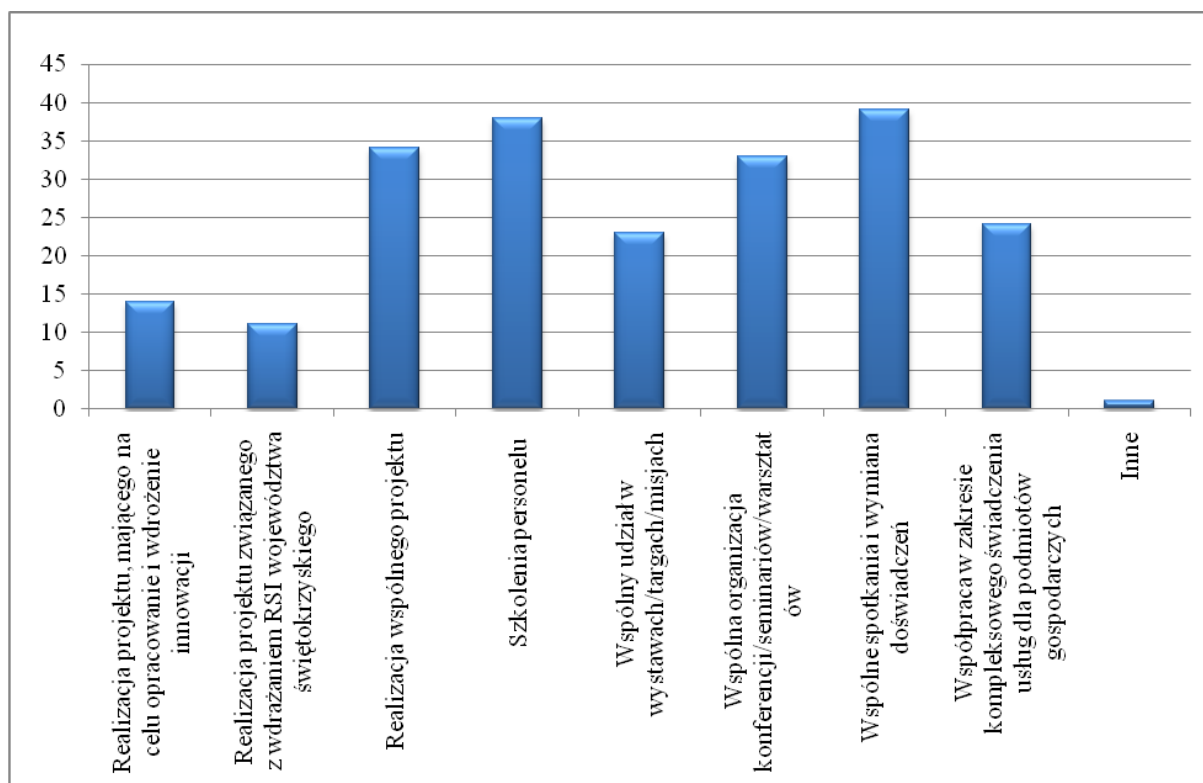
Jeśli chodzi o formy współpracy świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu z partnerami regionalnymi / krajowymi to najczęściej respondentów wskazało na:

- Wspólne spotkania i wymianę doświadczeń (78%),
- Szkolenia personelu (76%),
- Realizację wspólnego projektu (68%),
- Współorganizację konferencji/seminariów/warsztatów (66%).

Inne formy współpracy przedstawiła tylko 1 instytucja. Było to: audytowanie zarządzania procesami i bezpieczeństwa informacji według standardów ISO 9001 i 27001. Niewiele instytucji przedstawiło, jako formę współpracy: realizację projektu związanego z wdrażaniem RSI województwa świętokrzyskiego (22%) czy realizację projektu, mającego na celu opracowanie i wdrożenie innowacji (28%). Oznacza to nieduże zaangażowanie świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu w proces tworzenia Regionalnego Systemu

Innowacji w województwie świętokrzyskim, a także niewielką ilość przedsięwzięć generujących innowacje. Odpowiedzi respondentów przedstawia wykres poniżej.

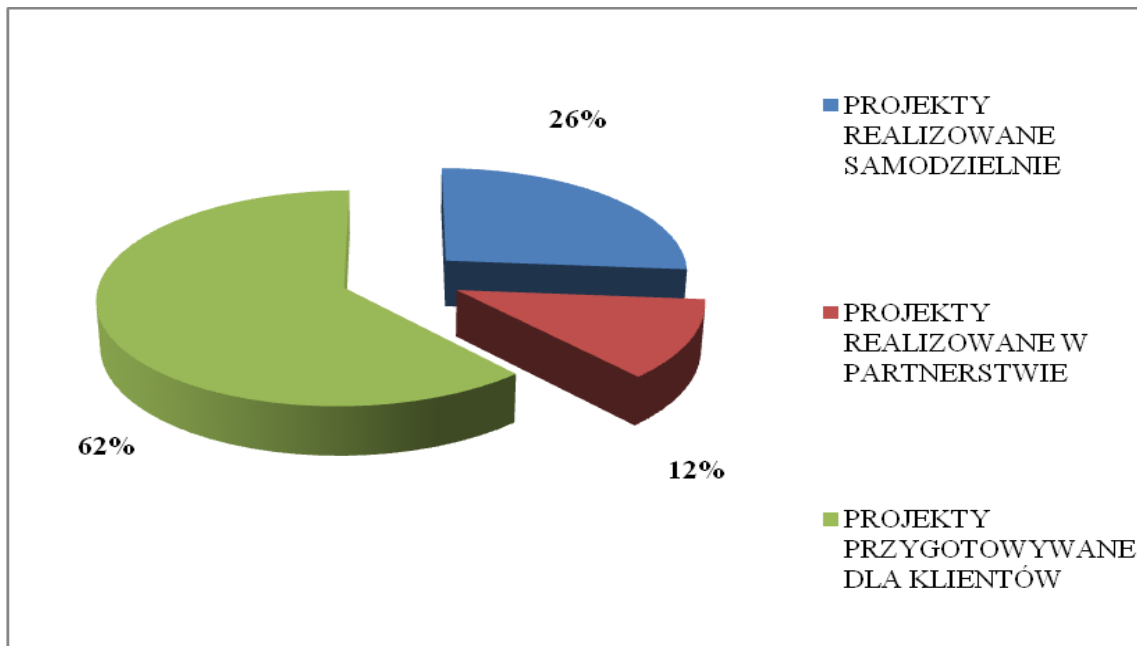
Rys. 25 *Formy współpracy partnerów regionalnych / krajowych z instytucjami otoczenia biznesu*

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań (n=50)

Prawie 70% badanych instytucji otoczenia biznesu stwierdziło, że jedną z form współpracy z partnerami regionalnymi jest realizacja wspólnych projektów. Dokonano, więc analizy projektów realizowanych lub przygotowywanych przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu. Respondenci stwierdzili, że realizują, bądź przygotowali dla swoich klientów 1 025 projektów, z czego najwięcej: po 17% współfinansowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego i Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, 15% - w ramach innych programów, 14% - Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a 13% - funduszy przed-akcesyjnych. Wyniki badań wskazują, że projekty realizowane w partnerstwie stanowią zaledwie 12% (124 projekty), spośród całkowitej liczby realizowanych i przygotowywanych przez te instytucje projektów. Najwięcej, bo aż 62% projektów jest przygotowywane na zlecenie klientów, a pozostałe 26% jest realizowane samodzielnie przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu.

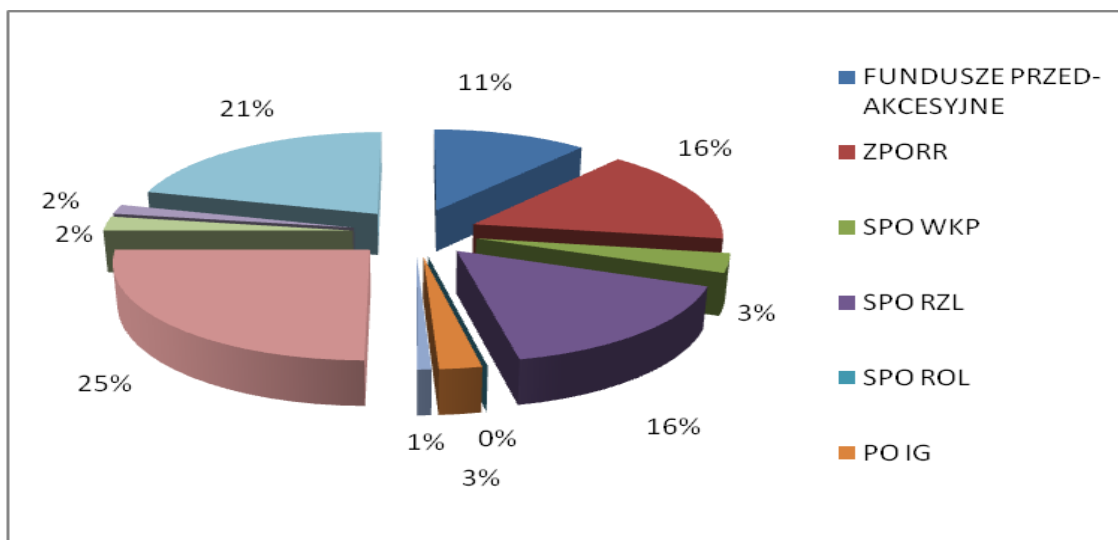
Rys 26 Ilość projektów realizowanych lub przygotowywanych przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań (n=50)

Spośród projektów realizowanych przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu w partnerstwie 25% realizowano w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (31 projektów), 21% - w ramach innych programów (26), po 16% - Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich i Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

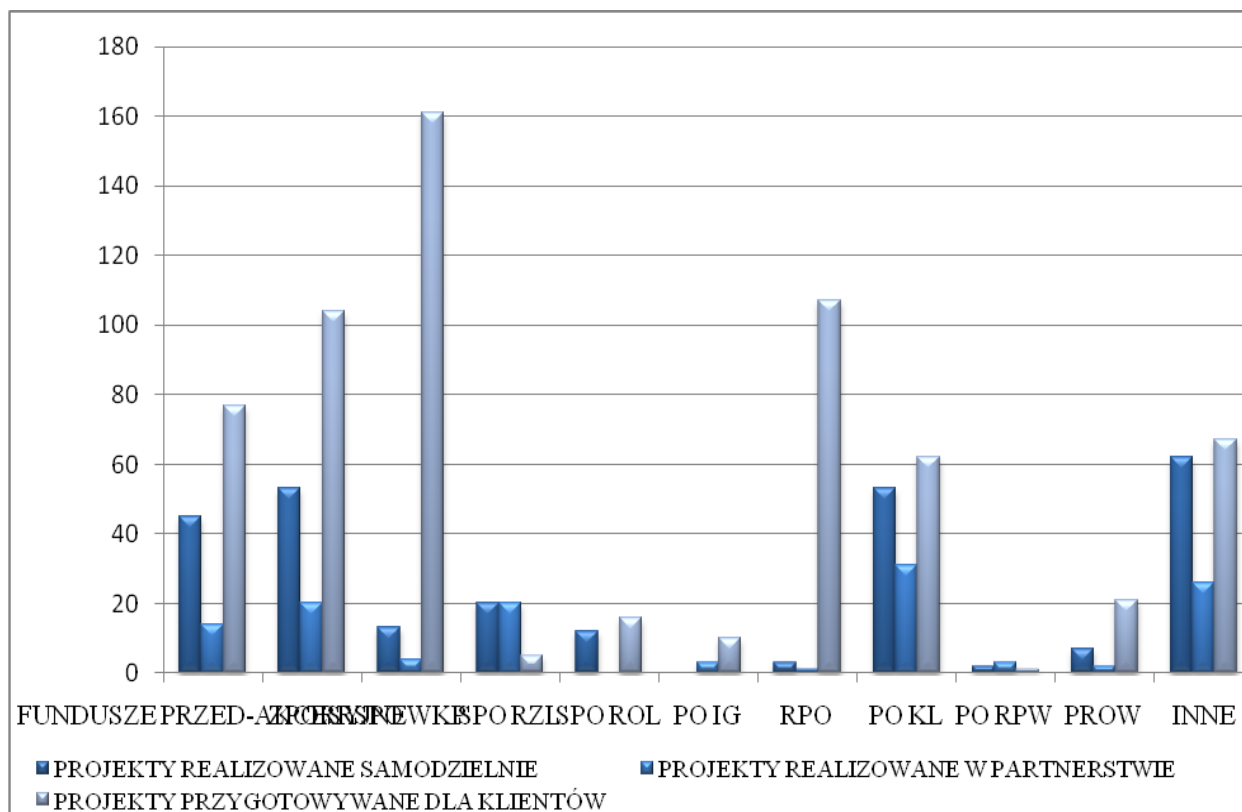
Rys 27 Projekty realizowane przez instytucje otoczenia biznesu w partnerstwie wg źródła ich współfinansowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań (n=50)

Wskazane programy współfinansowane były z Europejskiego Funduszu Społecznego, a to oznacza, że realizowane przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu w partnerstwie projekty miały głównie charakter „projektów miękkich”⁵⁶. Wykres poniżej przedstawia ilości projektów realizowanych, współrealizowanych lub przygotowywanych przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu w ramach funduszy przed - i po-akcesyjnych.

Rys 28 Projekty realizowane lub przygotowywane przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań (n=50)

Spośród projektów przygotowywanych przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu dla klientów największą liczbę stanowiły projekty o dofinansowanie w ramach:

- Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (161 projektów, 26%),
- Regionalnego Programu Operacyjnego (107, 17%),
- Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (104, 16%), a najmniejszą - projekty o dofinansowanie w ramach:

⁵⁶ „[...] [Projekty] „miękkie”, czyli akcje społeczne, cykle szkoleniowe, działania edukacyjno-badawcze i doradcze, itp. jest to specyficzna i trudna grupa projektów, wymagających innego podejścia niż to, które sprawdza się przy przedsięwzięciach „twardych”, inwestycyjnych, takich jak zakup środków trwałych, budowa drogi czy opracowanie kompleksowego systemu bazodanowego.” w „Podręcznik zarządzania projektami miękkimi w kontekście Europejskiego Funduszu Społecznego”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2006, s. 5

- Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (1, 02%)
- Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (5, 1%),
- Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (10,2%),
- Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich (28, 3%),
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (30, 3%).

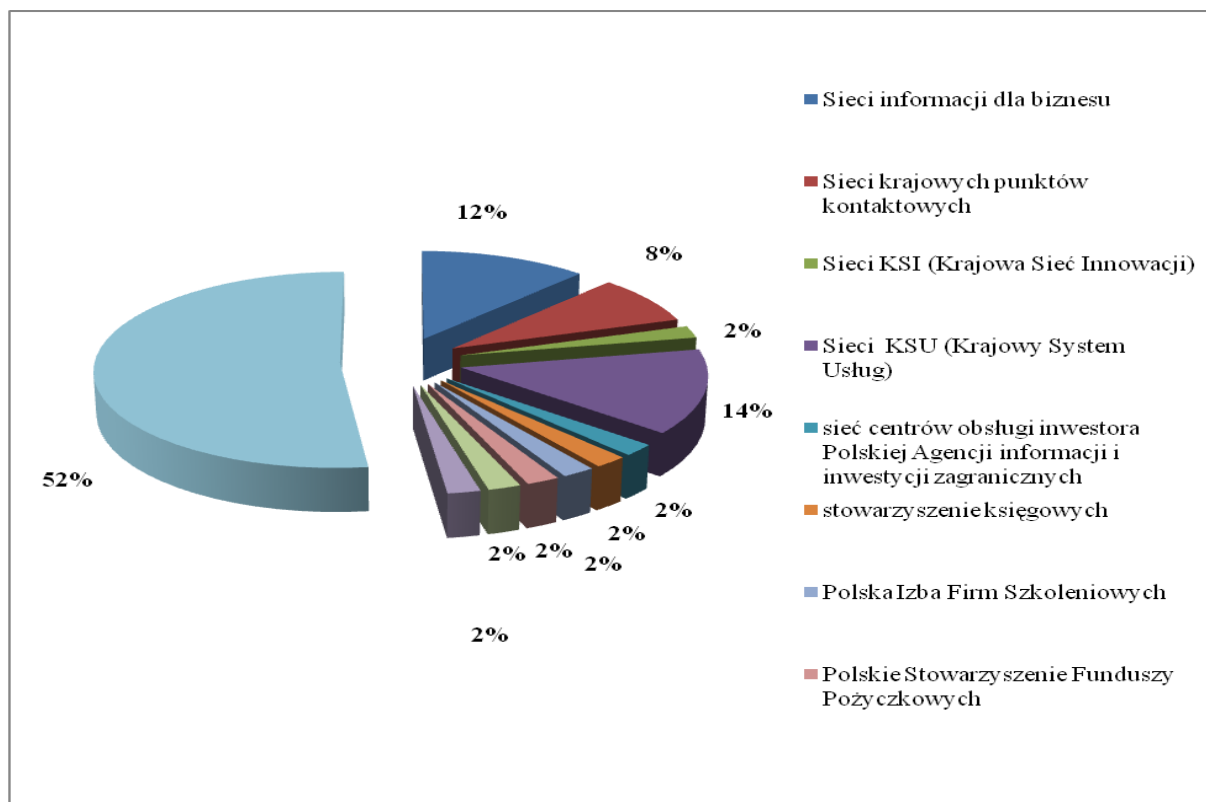
Rodzaje programów operacyjnych, do których instytucje otoczenia biznesu przygotowywały projekty dla swoich klientów wskazują, że przeważały tu projekty „twarde”, czyli zakup środków trwałych dla firm, czy projekty infrastrukturalne dla jednostek samorządu terytorialnego.

Analiza wyników tych badań nasuwa wniosek, że świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu w niewystarczającym stopniu angażują się w tworzenie partnerstwa na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji swojego województwa, o czym świadczy niewielka ilość projektów realizowanych w partnerstwie w stosunku do ilości projektów realizowanych samodzielnie, których jest prawie dwukrotnie więcej niż projektów realizowanych w partnerstwie. Instytucje te raczej ze sobą konkurują zarówno o klientów, jak i o pozyskanie dodatkowych środków finansowych.

Nieduże zaangażowanie świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu w tworzenie partnerstwa krajowego, czy regionalnego na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji potwierdza też niewielkie zainteresowanie przynależnością do regionalnych czy krajowych sieci świadczących usługi na rzecz firm.

Wśród 50 badanych świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu ponad połowa nie należy bądź nie udzieliła odpowiedzi na pytanie w sprawie przynależności do regionalnych i krajowych sieci świadczących usługi na rzecz firm.

Rys 29 Przynależność świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu do regionalnych i krajowych sieci świadczących usługi na rzecz firm

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań (n=50)

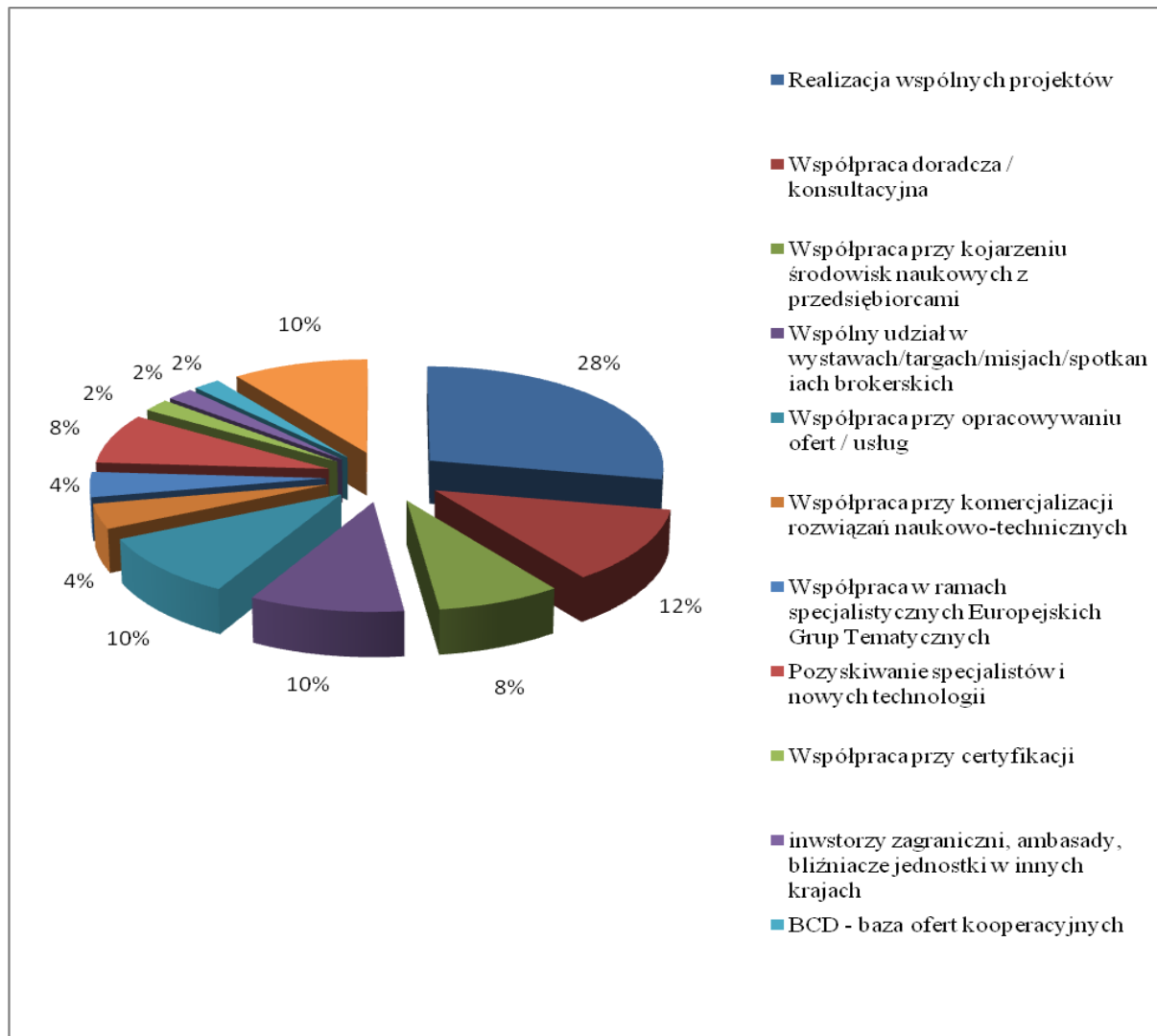
Spośród pozostałych 24 instytucje otoczenia biznesu 7 (14%) należą do Krajowego Systemu Usług, 6 (12%) do Sieci Informacji dla Biznesu i 4 - do Sieci Krajowych Punktów Kontaktowych. Reszta deklaruje przynależność do:

- Krajowej Sieci Innowacji,
- Sieci Centrów Obsługi Inwestora Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych,
- Stowarzyszenia Księgowych,
- Polskiej Izby Firm Szkoleniowych,
- Polskiego Stowarzyszenia Funduszy Pożyczkowych,
- Krajowej Izby Gospodarczej.

Niezwykle istotną rolę w procesie rozwoju przedsiębiorczości i innowacji odgrywa współpraca międzynarodowa głównych aktorów regionalnych zaangażowanych w działalność partnerstwa na rzecz konkurencyjności i innowacji. Wyniki badań w tym zakresie wskazują, że 34% badanych przyznaje, że współpracuje z partnerami zagranicznymi. Współpraca ta

głównie polega na realizacji wspólnych projektów (14, 28%). Formy współpracy z partnerami zagranicznymi przedstawia Rysunek 30.

Rys 30 Formy współpracy świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu z partnerami zagranicznymi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań (n=50)

Pozostałe formy współpracy świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu najczęściej wskazywane przez respondentów to:

- Współpraca doradcza / konsultacyjna (6, 12%),
- Wspólny udział w wystawach/targach/misjach/spotkaniach brokerskich (5, 10%),
- Współpraca przy opracowywaniu ofert / usług (5, 10%)
- Współpraca przy kojarzeniu środowisk naukowych z przedsiębiorcami (4, 8%),
- Pozyskiwanie specjalistów i nowych technologii (4, 8%).

Zdecydowanie mniej korzystnie przedstawia się przynależność świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu do zagranicznych sieci świadczących usługi na rzecz firm, bo zaledwie 4 (8%) respondentów ją zgłosiło, z czego: 2 są członkami sieci ośrodków Enterprise Europe Network, 1- centralnego rejestru konsultantów w Brukseli i 1 – Euro Chamber.

Opisane powyżej wyniki badań potwierdzają wnioski z badań przeprowadzonych w ramach projektu „Rozwój Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego poprzez promocję i monitoring – RSI - PROMONIT”, a przede wszystkim świadczą o niewystarczającym rozwoju regionalnego partnerstwa na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji w województwie świętokrzyskim.

W ramach przeprowadzonych badań zadano, więc zarówno świętokrzyskim instytucjom otoczenia biznesu, jak i zidentyfikowanym przez nie firmom o potencjale innowacyjnym / rozwojowym z terenu województwa świętokrzyskiego pytanie o wskazanie barier rozwoju takiego partnerstwa.

Odpowiedzi udzielone przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu można podzielić na dwie grupy: jedna dotyczyła barier rozwoju konkurencyjności i innowacji w województwie świętokrzyskim, a druga – faktycznych barier rozwoju partnerstwa.

Zidentyfikowane przez respondentów bariery rozwoju partnerstwa regionalnego na rzecz konkurencyjności i innowacyjności w województwie świętokrzyskim można uporządkować w następujące grupy:

a. Bariery mentalne:

- Brak tradycji współpracy;
- Niski poziom zaufania i lojalności pomiędzy potencjalnymi partnerami;
- Skoncentrowanie na rywalizacji – nie dostrzeganie wymiernych korzyści płynących ze współpracy;

b. Bariery informacyjno-kadrowe:

- Brak przykładów dobrych praktyk w zakresie współpracy partnerskiej;
- Niesprawny system komunikacji i informacji (brak punktów informacyjnych, konsultacyjnych, itp.);
- Niewystarczające kwalifikacje i wiedza (nt. rozwoju przedsiębiorczości, innowacji, tworzenia partnerstwa, komercjalizacji badań, transferu wiedzy i technologii, zarządzania) urzędników, pracowników instytucji otoczenia biznesu i przedsiębiorstw (dodatkowo nt. możliwości uzyskania wsparcia

finansowego) w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i innowacji (kultury organizacyjnej i pro-przedsiębiorczej);

- Nieznajomość regionalnych dokumentów strategicznych i identyfikacji z ich zawartością, a także poczucia odpowiedzialności za ich realizację.

c. Bariery organizacyjno-finansowe:

- Brak silnego lidera;
- Niewystarczająco określony regionalny system współpracy partnerskiej (m.in.: nie przydzielenie zadań przez samorząd instytucjom otoczenia biznesu);
- Brak współpracy wśród poszczególnych głównych aktorów regionalnych (wśród instytucji otoczenia biznesu, uczelni i jednostek edukacyjnych, firm)
- Brak mechanizmów stymulowania współpracy (np. dodatkowe punkty przy ocenie projektów za realizację przedsięwzięć w partnerstwie);
- Niedostosowanie oferty instytucji otoczenia biznesu do potrzeb firm (np. brak mechanizmów transferu wiedzy, dostępności kapitału);
- Brak zainteresowania komercjalizacją badań / wiedzy.

4 ROLA INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU W INNOWACYJNYM ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTW W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM STAN INNOWACYJNOŚCI ŚWIĘTOKRZYSKICH PRZEDSIĘBIORSTW

4.1.1 WPROWADZENIE

Innowacyjność jest współcześnie kluczową umiejętnością zapewniającą przedsiębiorstwom wygrywanie w toczącej się rywalizacji gospodarczej i kluczowym czynnikiem dla rozwoju regionów. Innowacje są przy tym bardzo silnie powiązane z regionalnym wymiarem aktywności gospodarczej. Lokalizacja firm w określonej przestrzeni w istotny sposób wpływa, bowiem na kształtowanie ich innowacyjności. W tym sensie przed każdym regionem stoi konieczność podnoszenia konkurencyjności rozumianej przede wszystkim, jako zdolność społeczeństwa do rozpoznawania nowych potrzeb oraz dążenie do ich zaspokajania przez poszukiwanie nowych rozwiązań bądź ulepszanie już istniejących przedmiotów, usług, procesów. W szczególności polityka intraregionalna może wspierać innowacyjność regionalnych firm poprzez współpracę i stymulowanie działań podnoszących poziom innowacyjności podmiotów gospodarczych. Możliwe jest to przede wszystkim w

aspekcie wdrażania Regionalnych Strategii Innowacji⁵⁷ (RSI), które w swej istocie służą stymulowaniu i umacnianiu innowacyjności regionalnych przedsiębiorstw, jako kluczowych elementów Regionalnego Systemu Innowacji⁵⁸. Aby Strategia spełniła swoją rolę, musi odpowiadać na potrzeby innowacyjne firm. Dlatego, w tworzeniu RSI punktem wyjściowym jest diagnoza innowacyjności podmiotów tworzących regionalną gospodarkę.

Podstawową rolę we wspieraniu innowacyjnego rozwoju regionu i funkcjonujących na jego obszarze firm, pełnią instytucje otoczenia biznesu. Przedsiębiorstwa, zwłaszcza sektor MŚP, to najważniejsza grupa odbiorców – partnerów instytucji otoczenia biznesu. Dlatego ich oferta w znacznym stopniu może stymulować / destymulować innowacyjność podmiotów gospodarczych.

4.1.2 CHARAKTERYSTYKA BADANEJ POPULACJI PRZEDSIĘBIORSTW

Badaniami objęto przedsiębiorstwa, do których skierowano kwestionariusze ankiet⁵⁹. Próba została dobrana celowo. Kryterium doboru przedsiębiorstw stanowiło wytypowanie przez wybrane instytucje otoczenia biznesu 2 firm charakteryzujących się potencjałem innowacyjnym / rozwojowym, z którymi instytucje te współpracują. W skład próby weszły przedsiębiorstwa zarówno duże, średnie, małe oraz mikro.

Podstawowym narzędziem zastosowanym w badaniu ilościowym była, jak już wspomniano, ankieta badawcza kierowana do firm o potencjale innowacyjnym/rozwojowym.

Badaniem ankietowym objęto 51 podmiotów, z których na pytania dotyczące innowacyjności odpowiedziało w większości pytań 100% respondentów⁶⁰. Ponad połowa ankietowanych przedsiębiorstw powstała przed 1999 rokiem (54,9% badanej populacji) co przedstawiono na rysunku 32. W badanej grupie są również podmioty z kilkunastoletnim i kilkudziesięcioletnim stażem (w tym jedna z ponad 100-letnim). Drugą co wielkości grupę stanowiły podmioty, które zainicjowały działalność od 2004 roku (23,5% badanych

⁵⁷ Regionalna Strategia Innowacji to dokument o charakterze strategicznym, stanowiący kompleksową wizję celów, ocenę dostępnych środków i możliwości ich wykorzystania wraz z sekwencyjnie przyjętymi działaniami, dla wzrostu poziomu innowacyjności regionu.

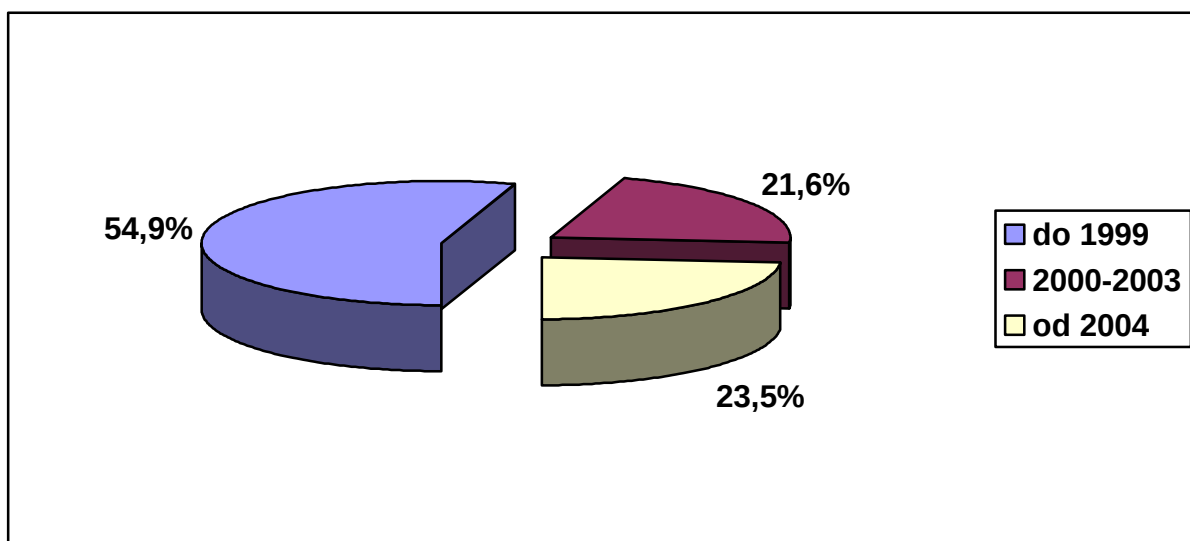
⁵⁸ Regionalny System Innowacji to układ interakcji zachodzących pomiędzy sferą nauki, B+R, przemysłem, systemem edukacji, finansów i władz publicznych, sprzyjający procesom adaptacji i zbiorowego uczenia się. Podstawą jego działania jest istnienie powiązań sieciowych oraz środowiska innowacji. System stanowi płaszczyznę stałej współpracy różnych organizacji w postaci sieci powiązań gospodarczych i społecznych. *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, K.B. Matusiak (red.), PARP, Warszawa 2005.

⁵⁹ *Metodologia badań – analizy potencjału instytucji otoczenia biznesu w województwie świętokrzyskim i możliwości ich zaangażowania w proces tworzenia partnerstwa regionalnego na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji w województwie świętokrzyskim*, SIPH, Kielce 2008, s. 18-19.

⁶⁰ Otrzymano o jedną ankietę więcej (51 ankiet) niż zakładano w Metodologii – 50 ankiet.

przedsiębiorstw). Natomiast 21,6% badanych przedsiębiorstw stanowiły podmioty powstałe w latach 2000-2003.

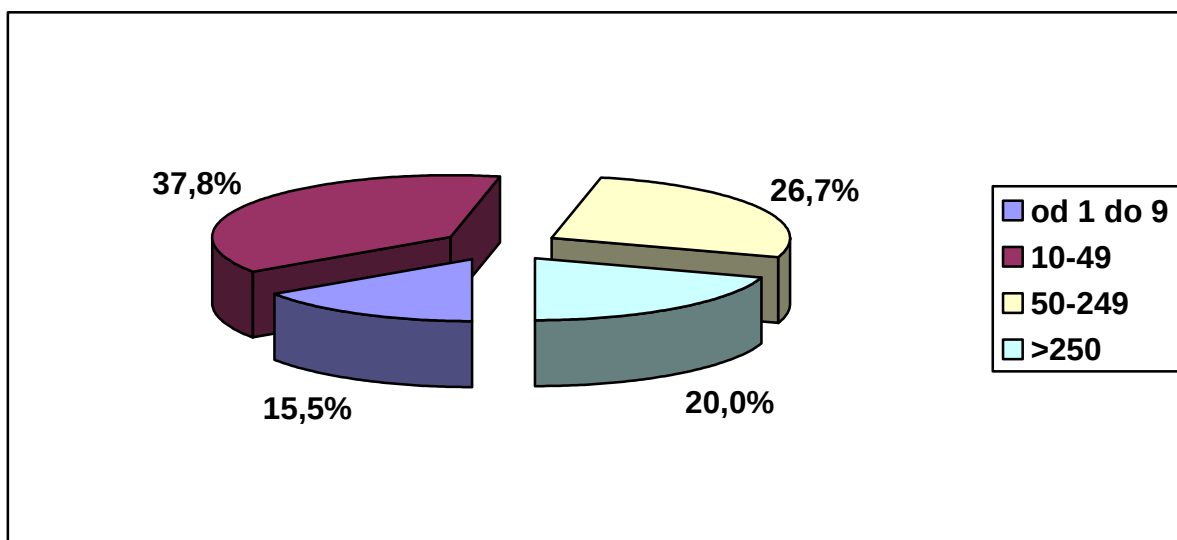
Rys. 31 Klasyfikacja badanych jednostek ze względu na rok powstania [w %]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=51).

Pod względem struktury zatrudnienia dominują podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób (37,8% badanej populacji; N=45), co przedstawiono na rysunku 32. Drugą, co do liczebności badaną grupę (26,7%) stanowiły podmioty, w których zatrudnienie wyniosło od 50 do 249 osób. Natomiast 20,0% podmiotów zadeklarowało liczbę zatrudnionych powyżej 250 osób, a 15,5% badanej zbiorowości stanowiły podmioty o zatrudnieniu w przedziale od 1-9 osób.

Rys. 32 Struktura badanych przedsiębiorstw według liczby zatrudnionych [w %]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=45).

Poziom swojej konkurencyjności firmy oceniały na rynku krajowym, ponadregionalnym, regionalnym, ponadlokalnym, lokalnym i międzynarodowym. Sprzedaż na rynkach zagranicznych, choć nie tylko, może wpływać na poziom innowacyjności – te firmy, w których poziom eksportu jest wysoki powinny się cechować także wyższą innowacyjnością. Zdecydowana większość badanych firm działa na rynku krajowym (49,0% badanej populacji). Natomiast na rynku międzynarodowym prowadzi działalność 39,2% badanych firm. Ankietowane przedsiębiorstwa współpracują z następującymi krajami: Niemcy, Ukraina, Białoruś, Włochy, Austria, Rosja, USA, Chiny, Meksyk, Węgry, Niemcy, Holandia, Szwajcaria, Łotwa, Estonia, Czechy, Bułgaria, Irak, Francja, Szwecja, Japonia, Australia, Wenezuela, Słowacja, Belgia, Dania, Norwegia, Macedonia, Anglia, Irlandia, Wielka Brytania oraz Turcja. Na rynku ponadregionalnym deklaruje swoją pozycję 15,7% przedsiębiorstw. Pozostałe od 3,9-9,8% firm obejmuje swym zasięgiem działalność na rynkach regionalnym, ponadlokalnym i lokalnym.

Dla rozwoju gospodarki regionu istotne znaczenie ma określenie m.in. pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa na rynku. W związku z tym istnieje konieczność prowadzenia badań w zakresie działalności konkurencyjnej. W badanej populacji firm dominują badania działalności konkurencyjnej prowadzone w sposób ciągły (62,7% badanych przedsiębiorstw). Raz w miesiącu prowadzi badania 7,8% ankietowanych przedsiębiorstw, a raz na rok – 15,7% badanych firm.

Prowadzenie badań w zakresie działalności konkurencyjnej może dostarczyć informacji m.in. na temat liczby krajowych i zagranicznych konkurentów działających w branży przedsiębiorstwa. Z przeprowadzonych badań ankietowych wynika, że analizowane przedsiębiorstwa charakteryzują się lepszą znajomością krajowych niż zagranicznych konkurentów w branży. 41,2% respondentów deklaruje znajomość powyżej 70% konkurentów na rynku krajowym. Około 20% badanych firm zna od 10-50% swoich konkurentów. Natomiast znajomość od 10-30% konkurentów zagranicznych w branży potwierdza 72% badanych przedsiębiorstw (N=50). Powyżej 70% konkurentów na rynku zagranicznym deklaruje znajomość 16% ankietowanych przedsiębiorstw.

Ankietowani przedsiębiorcy stosują różne sposoby komunikacji z klientami firmy. Wśród badanych przedsiębiorstw dominującym sposobem komunikowania się z klientami jest kontakt osobisty (96,1% ankietowanych firm). Równie często (88,2% badanych przedsiębiorstw) wykorzystuje w kontaktach ze swoimi klientami telefon, w tym 13,7% – infolinię. Poczta elektroniczna jest stosowana do komunikowania się klientami przez 84,3% ankietowanych przedsiębiorstw. Najmniej – 3,9% badanej populacji przedsiębiorstw stosuje

jako sposób komunikacji z klientami firmy wideo-konferencje. Ponadto badani przedsiębiorcy deklarują następujące sposoby komunikacji ze swoimi klientami: kontakt listowny szkolenia, imprezy marketingowo-integracyjne, targi branżowe, przetargi, sponsoring, reklama, konferencje, forma pisemna, fax, newsletter, udział w imprezach targowych i wystawienniczych, prowadzenie sympozjów oraz poprzez media.

Przeprowadzone badania pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

- Ponad połowa ankietowanych przedsiębiorstw powstała przed 1999 rokiem.
- Pod względem struktury zatrudnienia dominują podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób. Drugą, co do liczebności badaną grupę stanowiły podmioty, w których zatrudnienie wyniosło od 50 do 249 osób.
- Zdecydowana większość badanych firm działa na rynku krajowym. Natomiast na rynku międzynarodowym prowadzi działalność blisko 40,0% badanych firm. Ankietowane przedsiębiorstwa współpracują z następującymi krajami: Niemcy, Ukraina, Białoruś, Włochy, Austria, Rosja, USA, Chiny, Meksyk, Węgry, Niemcy, Holandia, Szwajcaria, Łotwa, Estonia, Czechy, Bułgaria, Irak, Francja, Szwecja, Japonia, Australia, Wenezuela, Słowacja, Belgia, Dania, Norwegia, Macedonia, Anglia, Irlandia, Wielka Brytania oraz Turcja.
- W badanej populacji firm dominują badania działalności konkurencyjnej prowadzone w sposób ciągły – ponad 60,0% badanych przedsiębiorstw. Raz w miesiącu prowadzi badania 7,8% ankietowanych przedsiębiorstw, a raz na rok – 15,7% badanych firm.
- Badane przedsiębiorstwa charakteryzują się lepszą znajomością krajowych niż zagranicznych konkurentów w branży.
- Ankietowani przedsiębiorcy stosują różne sposoby komunikacji z klientami firmy. Wśród badanych przedsiębiorstw dominującym sposobem komunikowania się z klientami jest kontakt osobisty.

4.1.3 STAN INNOWACYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW W ŚWIELE BADAŃ ANKIETOWYCH

Warunkiem konkurencyjności regionów jest konkurencyjność ich podstawowych ogniw - przedsiębiorstw. Odgrywają one najważniejszą rolę w gospodarce regionu. Realizują ostatnią fazę procesu innowacyjnego poddając ocenie rynku nowe produkty, nowe procesy produkcyjne i nowe rozwiązania organizacyjne. Ich działania dotyczące umiejętności przewidywania i przystosowywania się do zmian popytu, adaptacji do otoczenia, zdolności wdrażania innowacji oraz podejmowania współpracy, decydują o przewadze konkurencyjnej gospodarki.

Celem pytań zawartych w sekcji: *Innowacje w firmie* zawartej w ankiecie badawczej kierowanej do firm o potencjale innowacyjnym/rozwojowym było określenie:

- jakie innowacje wdrożyły badane przedsiębiorstwa?
- jakie czynniki zadecydowały o wdrożeniu/wytwarzaniu innowacji w badanych przedsiębiorstwach?
- skąd pochodziły „źródła” innowacji w ankietowanych firmach?
- oraz jakie były efekty działań innowacyjnych w badanych firmach?

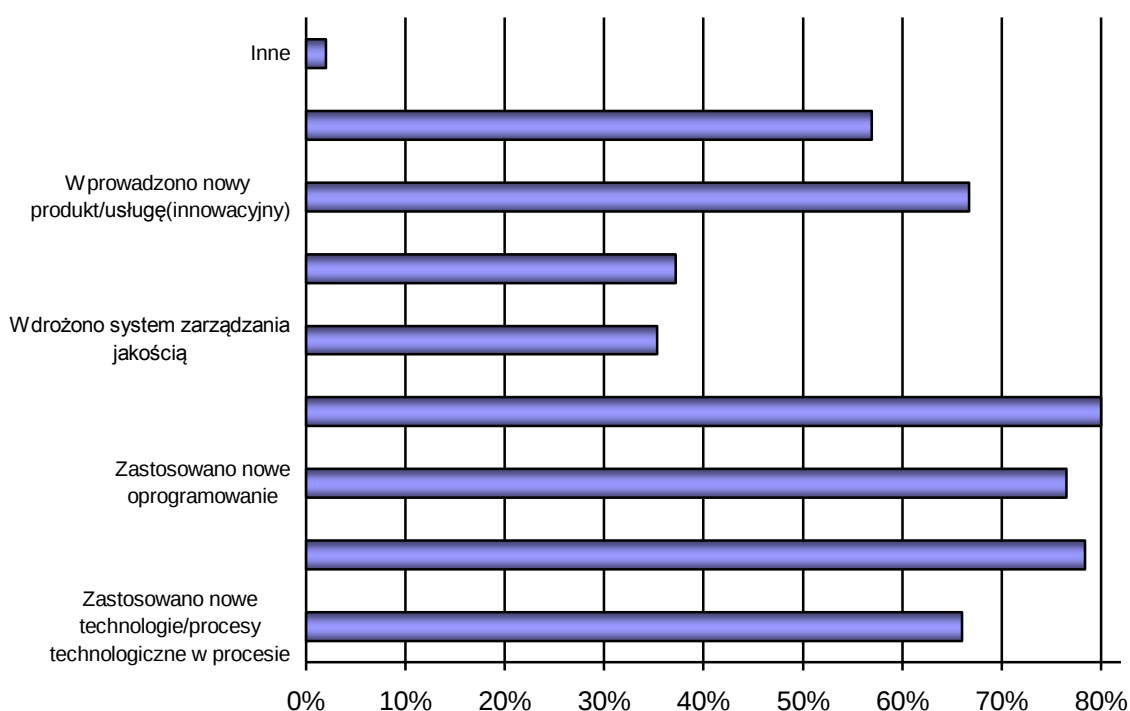
Zgodnie z definicją metodologii Oslo, przedsiębiorstwem innowacyjnym jest podmiot, który w badanym okresie (np. trzyletnim) wprowadził innowację technologiczną tj. nowy produkt bądź nowy lub ulepszony proces, będący nowością przynajmniej dla tego przedsiębiorstwa⁶¹.

41,1% badanych przedsiębiorstw posiada prawa własności intelektualnej (patenty, certyfikaty ochronne na wzory użytkowe), a wśród nich: od 1-5 (31,4%), od 6-10 (3,9%), od 11-20 (3,9%) i powyżej 20 – 1,9% (37 praw własności intelektualnej).

Działalność innowacyjna w badanych przedsiębiorstwach związana była z innowacjami produktowymi, procesowymi i organizacyjnymi. Innowacje produktowe dotyczące wprowadzenia nowego (innowacyjnego) produktu/usługi wprowadziło 66,7% (N=51), natomiast ulepszony produkt/usługę 56,9% (N=51) badanych przedsiębiorstw, co przedstawiono na rysunku 33.

⁶¹ *Nauka i Technika w 2006 roku*, Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa 2006.

Rys. 33 Charakter wprowadzanych innowacji w badanych przedsiębiorstwach województwa świętokrzyskiego

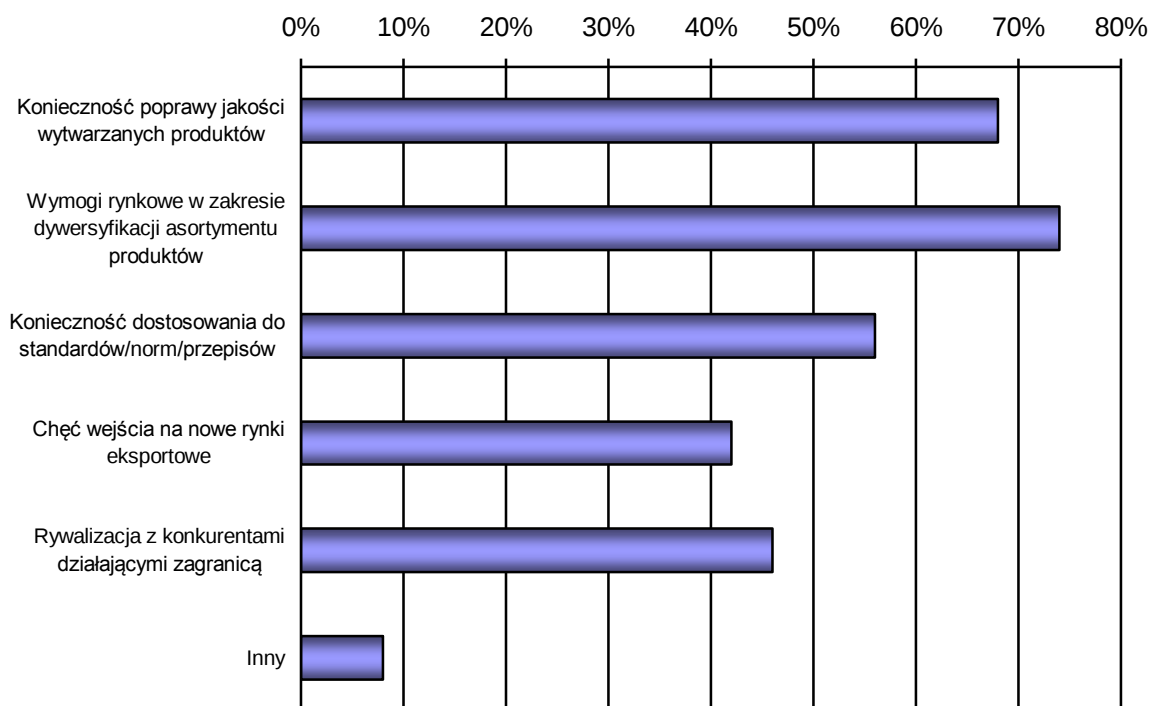
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=51).

Wśród innowacji procesowych dominujące znaczenie w badanych przedsiębiorstwach miało zastosowanie nowych technologii/procesów technologicznych w procesie produkcji, które wprowadziło 33 podmioty badawcze, co stanowiło 66% badanych przedsiębiorstw (N=50). Nowe maszyny/urządzenia/narzędzia zostały wprowadzone w 40 przedsiębiorstwach – 78,4% ankietowanych przedsiębiorstw (N=51).

Innowacje organizacyjne wprowadzone w badanych przedsiębiorstwach dotyczyły przede wszystkim zastosowania nowego sprzętu komputerowego – 80,0% badanych przedsiębiorstw (N=50) oraz zastosowanie nowego oprogramowania – 76,5% ankietowanych przedsiębiorstw (N=51). Ponadto 37,2% firm wdrożyło nowe metody organizacji działalności biznesowej (N=51), natomiast 35,3% wdrożyło system zarządzania jakością (N=51). Wśród badanych firm jedna wskazała na wprowadzenie w przedsiębiorstwie systemu monitorowania GPS, nadzoru nad pracą maszyn oraz telefonii przemysłowej.

Badani przedsiębiorcy wskazali na czynniki, które zadecydowały o wdrożeniu/wytwarzaniu innowacji w ich firmie. Decydujące znaczenie miały wymogi rynkowe w zakresie dywersyfikacji asortymentu produktów – 74,0% badanych przedsiębiorstw (N=50), co przedstawiono na rysunku 34.

Rys. 34 Czynniki decydujące o wdrożeniu/wytwarzaniu innowacji w badanych przedsiębiorstwach

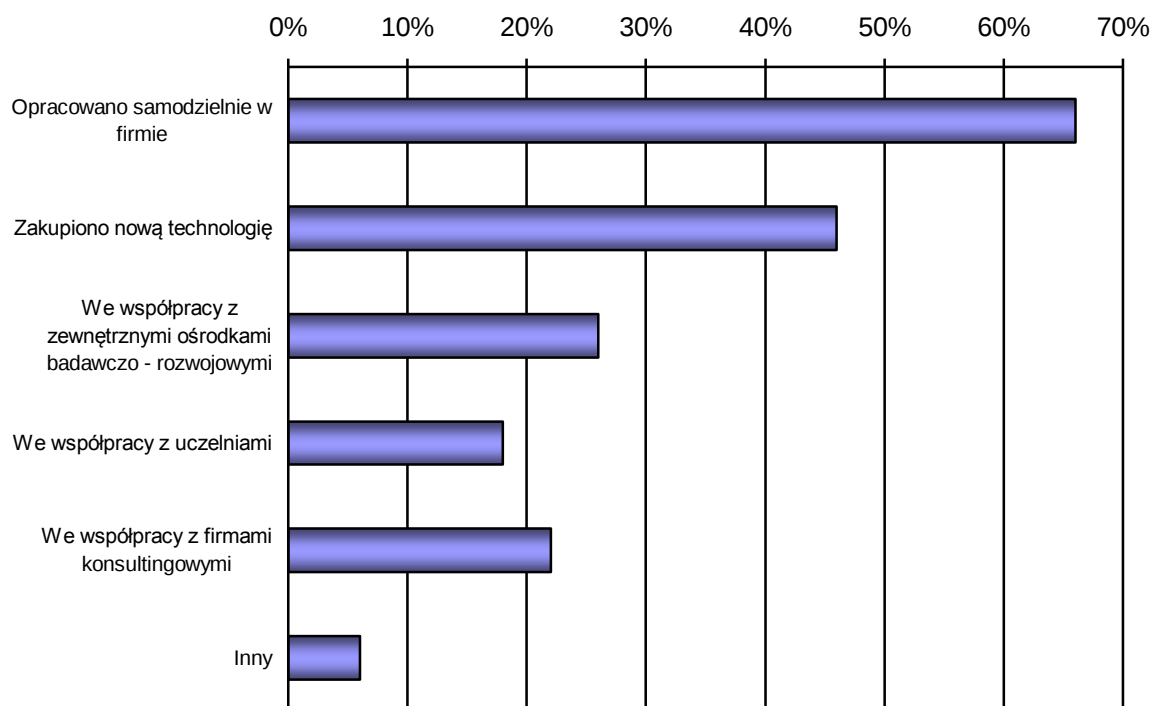

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=50).

68,0% ankietowanych zdecydowało się wprowadzić innowacje ze względu na konieczność poprawy jakości wytwarzanych produktów. Konieczność dostosowania do standardów/norm/przepisów to przyczyna wprowadzenia innowacji deklarowana przez 56,0% badanych. Dla ponad 40% ankietowanych przedsiębiorstw czynnikiem sprawczym wprowadzenia innowacji była rywalizacja z konkurentami działającymi za granicą (42,0%) oraz chęć wejścia na nowe rynki eksportowe (46,0% badanych przedsiębiorstw). Wśród innych czynników wskazanych przez badane przedsiębiorstwa wymieniono następujące: rywalizacja z konkurentami krajowymi, polepszenie efektywności produkcji, rozwój firmy, zwiększenie jej wartości rynkowej oraz chęć bycia lepszym od konkurencji.

Badane podmioty stosowały różne sposoby wprowadzania innowacji. Najważniejszym źródłem wprowadzanych innowacji były wyniki badań własnych. 66,0% ankietowanych firm zadeklarowało, iż wprowadziły nowe rozwiązania, które zostały opracowane samodzielnie w firmie (rysunek 36).

Rys. 35 Najważniejsze źródła innowacji w badanych przedsiębiorstwach [w %]

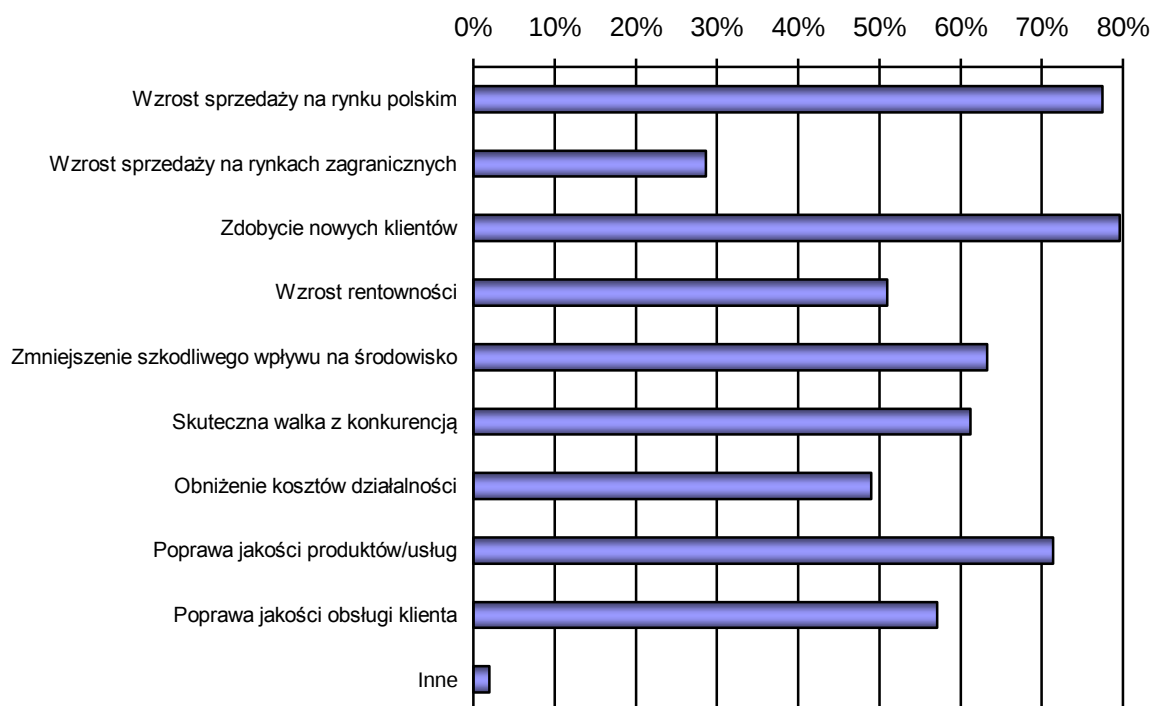

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=50).

Znaczącym źródłem innowacji był zakup nowych technologii – 46,0% badanych przedsiębiorstw potwierdziło ten sposób wprowadzania nowych rozwiązań. Należy podkreślić współpracę z innymi podmiotami przy tworzeniu innowacji. W 26,0% badanych firm innowacje powstały jako efekt współpracy z zewnętrznymi ośrodkami badawczo-rozwojowymi, w 22,0% – we współpracy z firmami konsultingowymi, natomiast w 18,0% – we współpracy z uczelniami. Zatem, badane firmy najczęściej bazują na własnych możliwościach kreowania innowacyjnych rozwiązań, w mniejszym stopniu zaś widoczna jest współpraca w tym zakresie z jednostkami wsparcia biznesu. Firmy, które wskazały współpracę w tym obszarze, najczęściej kooperowały z ośrodkami badawczo-rozwojowymi i firmami konsultingowymi.

Najważniejszymi efektami wprowadzonych innowacji były, zdaniem respondentów: zdobycie nowych klientów (79,6% badanych firm), wzrost sprzedaży na rynku polskim (77,5% badanych firm) oraz poprawa jakości produktów/usług (71,4% badanych firm potwierdziło ten efekt innowacji), co przedstawiono na rysunku 36.

Rys. 36 Efekty wprowadzanych innowacji w badanych przedsiębiorstwach [w %]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=49).

W 49,6% badanych firm efektem wprowadzonych innowacji było obniżenie kosztów działalności, a w 18,6% – wzrost sprzedaży na rynkach zagranicznych.

Reasumując, działalność innowacyjna w badanych przedsiębiorstwach związana była z innowacjami produktowymi, procesowymi i organizacyjnymi. Innowacje produktowe dotyczące nowego (innowacyjnego) produktu i/lub usługi, wciągu ostatnich dwóch lat wprowadziło 66,7%, natomiast ulepszony produkt i/lub usługę 56,9% badanych przedsiębiorstw. Wśród innowacji procesowych dominujące znaczenie w badanych przedsiębiorstwach miało zastosowanie nowych technologii/procesów technologicznych w procesie produkcji (66% badanych przedsiębiorstw) oraz nowe maszyny/urządzenia/narzędzia (78,4% ankietowanych przedsiębiorstw). Natomiast innowacje organizacyjne wprowadzone w badanych przedsiębiorstwach dotyczyły przede wszystkim zastosowania nowego sprzętu komputerowego (80,0% ankietowanych) oraz zastosowania nowego oprogramowania (76,5% ankietowanych). O wprowadzaniu innowacji w badanych firmach decydowały w głównej mierze wymogi rynkowe w zakresie dywersyfikacji asortymentu produktów oraz w mniejszym stopniu konieczność poprawy jakości wytwarzanych produktów. Do najważniejszych źródeł wprowadzanych innowacji przedsiębiorcy zaliczyli wyniki badań

własnych oraz zakup nowych technologii. Działalność innowacyjna przyniosła pozytywne efekty w postaci zdobycia nowych klientów, wzrostu sprzedaży na rynku krajowym oraz poprawę jakości produktów/usług.

Przeprowadzone badania ankietowe, ze względu na swój zakres i charakter, nie powinny być jednak traktowane, jako podstawa do określenia poziomu innowacyjności badanych przedsiębiorstw, lecz należy je raczej traktować jako badania komplementarne w stosunku do badań przeprowadzonych w instytucjach otoczenia biznesu.

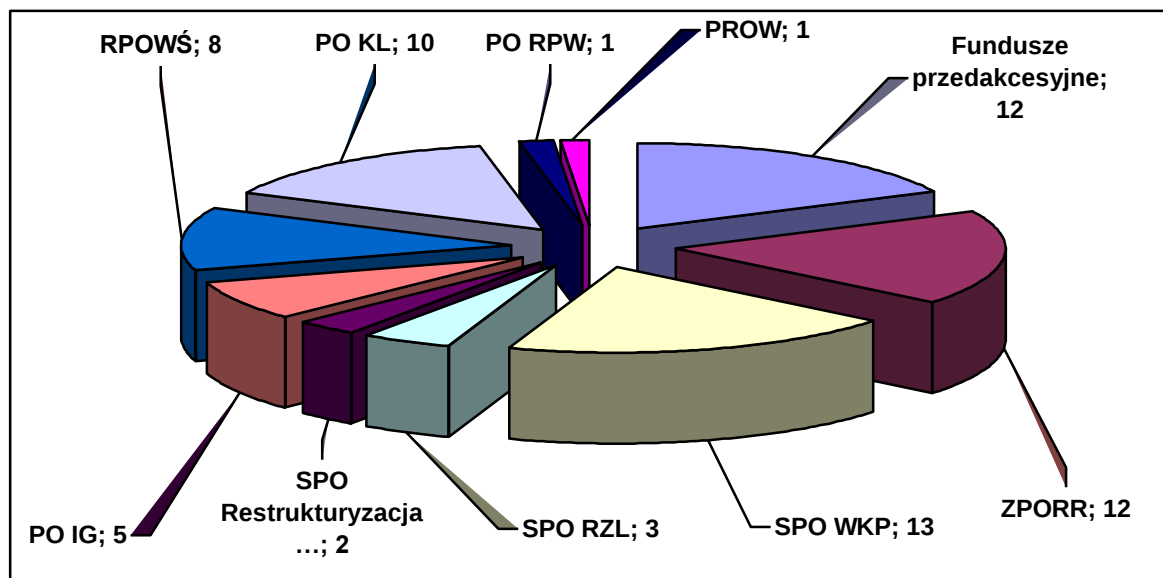
Rola instytucji otoczenia biznesu we wsparciu przedsięwzięć innowacyjnych w firmach jest ograniczona. Badane podmioty najczęściej bazują na własnych możliwościach kreowania innowacyjnych rozwiązań, w mniejszym stopniu zaś widoczna jest współpraca w tym zakresie z jednostkami wsparcia biznesu. Firmy kooperowały głównie z ośrodkami badawczo-rozwojowymi i firmami konsultingowymi.

4.2 REALIZACJA PROJEKTÓW UNIJNYCH W PRZEDSIĘBIORSTWACH

Instytucje otoczenia biznesu mogą odgrywać znaczącą rolę we wsparciu podmiotów gospodarczych w zakresie świadczenia usług specjalistycznych z obszaru przygotowania, tworzenia dokumentacji projektowej, sporządzania wniosków, rozliczania projektów unijnych. Jak wynika z wcześniejszej analizy świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu wspierają firmy przede wszystkim w zakresie przygotowywania dokumentacji projektowej, w tym biznes planów i operatów ochrony środowiska, w zakresie doradztwa dotyczącego programów pomocowych oraz rozliczania i finansowania działań ze źródeł zewnętrznych.

Większość badanych firm świętokrzyskich realizowała lub/i realizuje projekty z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej. 29 firm wdrażało bądź wdraża przedsięwzięcia z dofinansowaniem unijnym, realizując łącznie 68 projektów (Rys.37). Z badanej grupy 51 podmiotów gospodarczych 43% nie korzystało w ogóle ze wsparcia funduszy UE. Blisko 18% firm realizowało projekty z funduszy przedakcesyjnych. Z programów okresu finansowego 2004-2006, 39% skorzystało z tej formy dofinansowania przedsięwzięć rozwojowych. Zaś w ramach bieżącej perspektywy 2007-2013, w pierwszych dwóch latach jej trwania, już 31% firm sięgnęło po środki unijne.

Rys.37 Liczba projektów realizowana przez przedsiębiorstwa regionu świętokrzyskiego z dofinansowaniem z funduszy przedakcesyjnych i poakcesyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=51).

W poprzednim okresie programowania, wśród badanych firm, największym zainteresowaniem cieszył się Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP), w ramach którego 13 firm zrealizowało łącznie 14 projektów. Z kolei 7 spośród badanych podmiotów było beneficjentami Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR), wdrażając łącznie 12 projektów. Stosunkowo niewielkim zainteresowaniem cieszyły się SPO Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) i SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich, w ramach 2 firmy zrealizowały dwa projekty.

W bieżącym okresie finansowym, najwięcej firm (8) otrzymało wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 (RPOWŚ), zaś największa liczba projektów realizowana jest w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) (10). Ponadto, z badanych firm, 4 z nich realizują łącznie 5 projektów dofinansowanych poprzez PO Innowacyjna Gospodarka (PO IG) oraz 2 firmy realizują odpowiednio po jednym projekcie w ramach PO Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW) i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

Biorąc pod uwagę charakter wdrażanych w Polsce w latach 2004-2013 programów operacyjnych, można, w pewnym uproszczeniu, wnioskować na temat innowacyjności projektów w ich ramach realizowanych. W tym kontekście, na uwagę zasługuje fakt, iż

świętokrzyskie firmy w latach 2004-2006 najwięcej projektów zrealizowały w ramach SPO WKP, który stanowił kompleksowy program wsparcia polskich przedsiębiorstw w aspekcie poprawy ich pozycji konkurencyjnej na Jednolitym Rynku Europejskim. Kluczowe obszary interwencji dotyczyły rozwoju przedsiębiorczości i wzrostu innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu oraz bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw. Środki finansowe w ramach programu można było pozyskać m.in. na takie usługi jak: przygotowanie do wdrażania systemów zarządzania jakością, doradztwo w zakresie innowacji i technologii, opracowanie strategii, tworzenia sieci kooperacyjnych oraz na inwestycje w środki trwałe związane z rozbudową istniejącego przedsiębiorstwa, innowacje produktowe lub procesowe, czy inwestycje związane z transferem technologii drogą nabycia praw patentowych, licencji, *know-how*. Przewaga projektów realizowanych w ramach SPO WKP pozwala przypuszczać, iż w większym stopniu przyczynią się one do poniesienia innowacyjności świętokrzyskich firm niż było to możliwe w przypadku pozostałych programów wdrażanych w latach 2004-2006. Pomoc w ramach ZPORR skoncentrowana była bowiem na poprawie konkurencyjności polskich regionów i tworzeniu warunków dla stałego i równomiernego rozwoju kraju. Wsparciem zostały objęte przede wszystkim inwestycje drogowe, inwestycje w zakresie poprawy warunków transportu publicznego, infrastruktury służącej ochronie środowiska, infrastruktury ochrony zdrowia. Z punktu widzenia podnoszenia poziomu innowacyjności przedsiębiorstw kluczowe znaczenie mają inwestycje umożliwiające tworzenie rozwiązań podnoszących innowacyjność gospodarki, takie jak promocja współpracy między sektorem naukowo-badawczym a przemysłem oraz inwestycje wspierające powstawanie i rozwój podmiotów gospodarczych. Z kolei SPO Rozwój Zasobów Ludzkich koncentrował się na budowie otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa, poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy. W ramach powyższego programu przedsiębiorcy mogli realizować projekty szkoleniowe i studia podyplomowe dla pracowników przedsiębiorstw oraz kadry zarządzającej celem podwyższenia lub zdobycia nowych kwalifikacji. Kwalifikacje zawodowe stanowią, bowiem jeden z kluczowych elementów w kształtowaniu postaw kreatywnych, zdolnych do tworzenia i absorbowania innowacji. Z dofinansowania szkoleń mogli skorzystać przedsiębiorcy i ich pracownicy m.in. poprzez udział w: szkoleniach zawodowych, zarówno w zakresie ogólnego podwyższenia kwalifikacji i umiejętności, jak i zdobycia nowych, związanych ze zmianami technologicznymi (kursy zawodowe, zastosowanie IT, szkolenia z zakresu nowoczesnych technologii i innowacji), szkoleniach

menedżerskich, służących usprawnieniu zarządzania (zwłaszcza zasobami ludzkimi), w stażach odbywających się w instytucjach naukowo-badawczych.

W bieżącym okresie programowania, programy operacyjne w większym stopniu zostały ukierunkowane na podnoszenie innowacyjności i konkurencyjności podmiotów gospodarczych. Dla przedsiębiorstw świętokrzyskich kluczowe znaczenie ma, w wymiarze innowacji o zasięgu przynajmniej krajowym, PO Innowacyjna Gospodarka, a w wymiarze innowacji o zasięgu regionalnym Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego. PO Innowacyjna Gospodarka ma na celu wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. W ramach tego programu wspierane są działania z zakresu innowacyjności produktowej, procesowej, marketingowej i organizacyjnej, które w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyniają się do powstawania i rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw. Z kolei Regionalny Program Operacyjny realizują wsparcie regionalnej gospodarki i przedsiębiorczości, co w efekcie ma się przyczynić do podniesienia konkurencyjności poszczególnych regionów. Dobrze rozwijający się sektor przedsiębiorstw jest jednym z najważniejszych czynników wspomagających rozwój regionalnej gospodarki, dlatego w ramach pierwszej osi priorytetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego przewidziano bezpośrednie wsparcie inwestycyjne mikro, małych i średnich firm. Celem interwencji jest wzrost innowacyjności i konkurencyjności świętokrzyskich przedsiębiorstw poprzez m.in. wsparcie przedsięwzięć poprawiających ich poziom technologiczny i organizacyjny, związanych z zakupem środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, ułatwienie przedsiębiorcom nawiązywania kontaktów z potencjalnymi kontrahentami zagranicznymi oraz umożliwienie prezentacji swojej oferty eksportowej na targach i wystawach oraz związanych z nimi gospodarczych misjach zagranicznych.

Z innowacyjnością związany jest również PO Kapitał Ludzki, który inwestując w kapitał ludzki, inwestuje w podstawowy czynniki innowacyjności kraju. Celem PO Kapitał Ludzki jest wzrost zatrudnienia i spójności społecznej. Dążąc do efektywnego rozwoju zasobów ludzkich, program koncentruje wsparcie na obszarach takich jak: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także na zagadnieniach związanych z budową sprawnej i skutecznej administracji publicznej wszystkich szczebli i wdrażaniem zasady dobrego rządzenia.

Warto zwrócić uwagę, iż preferencje przedsiębiorców w wyborze programów i realizowanych w ich ramach projektów, pokrywają się z oceną przydatności poszczególnych form wsparcia dostępnych w programach operacyjnych, jakich dokonały jednostki otoczenia

biznesu. Oceniały one przydatność form wsparcia oferowanych przez poszczególne programy wdrażane w latach 2007-2013 wg skali: słaba, średnia i duża przydatność dla głównych beneficjentów.

W ocenie ankietowanych instytucji biznesu, największą przydatnością dla sektora małych i średnich podmiotów cechują się Regionalny Program Operacyjny i PO Kapitał Ludzki. Znacznie mniejsza użyteczność dla firm została wskazana w instrumentach PO Innowacyjna Gospodarka, co może sugerować, iż regionalne podmioty gospodarcze napotykają na bariery utrudniające lub nawet uniemożliwiające im aplikowanie do programu. Najmniej przydatne instrumenty oferuje PO Innowacyjna Gospodarka dla firm mikro i małych (odpowiednio 77% i 57% wskazań na słabą przydatność). Jednocześnie, większą przydatność instrumentów oferowanych przez PO Innowacyjna Gospodarka obserwuje się w grupie przedsiębiorstw dużych i średnich (odpowiednio 82% i 35% wskazań na dużą przydatność), wobec niewielkiej użyteczności dla podmiotów mikro i małych (odpowiednio 9% i 14% wskazań na dużą przydatność).

Inaczej oceniły instytucje otoczenia biznesu przydatność instrumentów oferowanych w ramach PO Kapitał Ludzki, gdzie w każdej kategorii podmiotów gospodarczych przeważają wskazania dużej ich przydatności. Najbardziej przydatny jest PO Kapitał Ludzki, w ocenie instytucji biznesu, dla firm mikro i małych, odpowiednio 49% i 46% wskazań „duża przydatność”. Jednak, w świetle przeprowadzonych badań, zdecydowanie najbardziej użyteczne instrumenty dla świętokrzyskich firm oferuje Regionalny Program Operacyjny. W szczególności dotyczy to małych i średnich przedsiębiorstw, dla których jednostki biznesu wskazały odpowiednio 72% i 67% wskazań na dużą przydatność.

Reasumując, ankietowani przedsiębiorcy świętokrzyscy najczęściej realizowali w minionym okresie programowania projekty z obszaru rozwoju przedsiębiorczości i wzrostu innowacyjności (SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw), zaś w bieżącym okresie programowania, największą popularnością (jak do tej pory) cieszy się wsparcie rozwoju zasobów ludzkich (PO Kapitał Ludzki) oraz bezpośrednie wsparcie sektora MŚP (Regionalny Program Operacyjny). W kontekście niskiego poziomu innowacyjności firm świętokrzyskich, niepokojące może się wydać stosunkowo niewielkie znaczenie PO Innowacyjna Gospodarka zarówno pod względem liczby realizowanych przez firmy projektów w ramach programu, jak i przydatności oferowanych poprzez program instrumentów wsparcia, w ocenie instytucji otoczenia biznesu.

4.3 BARIERY AKTYWNOŚCI INNOWACYJNEJ PRZEDSIĘBIORSTW

Źródła unijne stanowią obecnie ważne źródło finansowania innowacyjnych przedsięwzięć w firmach. Powstaje, więc pytanie, na ile procedury obowiązujące w odniesieniu do przygotowania projektu, złożenia wniosku i rozliczenia się z otrzymanej dotacji, stanowią czynnik destymulujący aplikowanie o środki z programów operacyjnych. W przeprowadzonym badaniu, ocenie przedsiębiorców poddano pięć czynników odnoszących się do aplikowania o fundusze na działalność rozwojową i oceniono je pod kątem wpływu na aktywność innowacyjną firm. Aż 86% respondentów wskazało, iż duży wpływ na działalność innowacyjną podmiotów gospodarczych ma czas trwania procedur pozyskiwania funduszy na działalność innowacyjną. Jednocześnie 64% badanych firm uznało, że duży wpływ na działalność innowacyjną ma stopień trudności w rozliczaniu przyznanych funduszy. Ponadto 60% przedsiębiorców wskazało na duży wpływ stopnia trudności przygotowania dokumentacji aplikacyjnej. Zatem kluczowy problemem w pozyskaniu funduszy na działalność innowacyjną nie występuje po stronie samych przedsiębiorców, a zatem jest od nich niezależny. Natomiast dwie kolejne destymulanty aktywności innowacyjnej mogą wynikać zarówno ze słabości podmiotów gospodarczych, jak i przyjętych rozwiązań administracyjnych w zakresie wykorzystania funduszy unijnych.

Przedsiębiorcy oceniali jeszcze dwa czynniki aktywności innowacyjnej bezpośrednio od nich zależne: małe możliwości generowania własnych rozwiązań innowacyjnych w przedsiębiorstwie oraz niski poziom wiedzy na temat nowoczesnych technologii i możliwości ich pozyskania. W opinii 36% przedsiębiorców, pierwszy z czynników wywiera duży wpływ na aktywność innowacyjną badanych firm. Zaś drugi z czynników, odgrywa znacznie większą rolę, gdyż połowa ankietowanych uznała, iż ma on duży wpływ na innowacyjność. Tylko dla 11% ankietowanych niski poziom wiedzy stanowi barierę w aktywności innowacyjnej firm. Jednocześnie ankietowani przedsiębiorcy uznali, iż duży wpływ mają koszty szkoleń (40% respondentów), poprzez które można podnosić poziom wiedzy niezbędnej do aktywności innowacyjnej. W obszarze czynników związanych z kapitałem ludzkich, przedsiębiorcy oceniali również wpływ trudności w dostępie do określonych zasobów ludzkich. Okazuje się, iż dla aktywności innowacyjnej badanych firm, czynnik ten w przypadku 40% ankietowanych ma duży wpływ, zaś dla 15% z nich posiada niewielki wpływ.

W świetle przeprowadzonych badań, można stwierdzić, iż czynniki związane z prowadzoną polityką gospodarczą odgrywają w aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw kluczowe znaczenie. Według 56% respondentów duży wpływ na tego rodzaju aktywność

posiada realizowana polityka fiskalna państwa, a dla blisko połowy przedsiębiorców, podobne znaczenie ma źle ukierunkowane wsparcie publiczne. Natomiast, odpowiednio 25% i 12% ankietowanych, jest zdania, iż polityka fiskalna i wsparcie publiczne mają niewielki wpływ na ich aktywność innowacyjną.

Wśród badanych przedsiębiorców obserwuje się dość zróżnicowane oceny wpływu czynników z obszaru powiązań nauki, przemysłu i instytucji otoczenia biznesu. Przedsiębiorcy bardzo różnie oceniają trudności z dostępem do ekspertyz i infrastruktury naukowo-badawczej (laboratoria, aparatura). Dla około 1/3 ankietowanych, czynnik ten posiada mały wpływ na aktywność innowacyjną, dla kolejnej grupy 1/3 ankietowanych – średni oraz dla następnej grupy 1/3 ankietowanych – duży wpływ. Niejednoznaczność oceny analizowanego czynnika może wynikać z różnorodnych potrzeb przedsiębiorstw w tym zakresie, ale i również z braku świadomości o przydatności takich rozwiązań w bieżącej działalności gospodarczej. Podobnie ocenione zostało małe zainteresowanie nauki komercjalizacją badań. W tym przypadku, mniejszy jest odsetek ankietowanych podmiotów (26%), które uznały, iż małe zainteresowanie nauki komercjalizacją badań posiada dla nich niewielki wpływ na podejmowaną aktywność innowacyjną. Natomiast na średni i duży wpływ analizowanego czynnika wskazało po 37% przedsiębiorców.

Wysoko zróżnicowane opinie charakteryzują ocenę czynnika rynkowego przedsiębiorstw pn. ograniczony popyt na nowe produkty. W przypadku analizowanego czynnika, po 30% respondentów uznało, iż ma on słaby i duży wpływ na aktywność innowacyjną firm. Pozostałe 40% badanych uważa, że ograniczony popyt na nowe produkty posiada średni wpływ na ich aktywność innowacyjną.

W ocenie 57% badanych przedsiębiorstw trudności z pozyskaniem innych źródeł finansowania (np. kredytu) stanowią czynnik, który w dużym stopniu warunkuje aktywność innowacyjną firm. Tylko dla 19% firm pozyskanie innych źródeł finansowania posiada mały wpływ na innowacyjność. Zdecydowana większość badanych respondentów (61%) wskazała też na duże znaczenie wysokich kosztów pozyskania nowych technologii, a 35% z nich uznało czynnik ten za średnio ważny. Natomiast koszty pozyskania patentu 19% uznało za ważny, zaś 47% ankietowanych uznało je za czynnik średnio ważny.

Reasumując, największy wpływ (ponad 60% wskazań ankietowanych) na aktywność innowacyjną badanych firm mają czynniki o charakterze zewnętrznym w stosunku do przedsiębiorstw. Trzy z nich dotyczą pozyskiwania środków finansowych na działalność innowacyjną: czas trwania procedur pozyskiwania funduszy na działalność innowacyjną, stopień trudności w rozliczaniu przyznanych funduszy oraz stopień trudności przygotowania

dokumentacji w procesie ubiegania się o fundusze na działalność (w tym innowacyjną). Czwarty kluczowy czynnik wskazany przez przedsiębiorców, to wysokie koszty pozyskania nowych technologii. Dwa spośród wymienionych kluczowych barier aktywności innowacyjnej firm mogą i powinny być neutralizowane poprzez działania ze strony instytucji wsparcia biznesu. Instytucje te, zarówno w przypadku przygotowania dokumentacji projektowej, jak i rozliczania przyznanych funduszy świadczą w tym zakresie usługi informacyjne, doradcze i specjalistyczne. Natomiast do czynników, które w małym stopniu wpływają na aktywność innowacyjną przedsiębiorcy zaliczyli: trudności z dostępem do ekspertyz i infrastruktury naukowo-badawczej (laboratoria, aparatura), koszty pozyskiwania patentu oraz ograniczony popyt na nowe produkty.

Odmienne opinie na temat roli czynników wpływających na aktywność innowacyjną firm mają jednostki otoczenia biznesu (por. Tab.2).

Tab.2 Porównanie kluczowych czynników aktywności innowacyjnej firm w ocenie przedsiębiorstw i instytucji otoczenia biznesu

Czynniki aktywności innowacyjnej firm w ocenie przedsiębiorców	Procent wskazań dużego wpływu na aktywność innowacyjną firm	Czynniki aktywności innowacyjnej firm w ocenie instytucji otoczenia biznesu	Procent wskazań dużego wpływu na aktywność innowacyjną firm
1. Czas trwania procedur pozyskiwania funduszy na działalność innowacyjną	86	1. Wysokie koszty badań	76
2. Stopień trudności w rozliczaniu przyznanych funduszy	64	2. Wysokie koszty pozyskania nowych technologii	74
3. Wysokie koszty pozyskania nowych technologii	61	3. Wysokie koszty pozyskania patentu	70
4. Stopień trudności przygotowania dokumentacji w procesie ubiegania się o fundusze na działalność (w tym innowacyjną)	60	4. Słaba wiedza na temat nowoczesnych technologii i możliwości ich pozyskania	70
5. Trudności z pozyskaniem innych źródeł finansowania (np. kredytu)	57	5. Czas trwania procedur pozyskiwania funduszy na działalność innowacyjną	68

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=51).

W ocenie instytucji wspierających biznes kluczową rolę odgrywają czynniki niezależne od przedsiębiorców. Największy wpływ na innowacyjność mają w ocenie 76%

ankietowanych wysokie koszty badań. Kolejny czynnik stanowiły wysokie koszty pozyskania nowych technologii, gdzie 74% ankietowanych wskazało na duży wpływ. Kolejne dwa czynniki, jako elementy o dużym wpływie na aktywność innowacyjną, wskazało po 70% respondentów. Są to: wysokie koszty pozyskania patentu oraz słaba wiedza na temat nowoczesnych technologii i możliwości ich pozyskania. Znaczny odsetek ankietowanych instytucji (68%) uznał również za czynnik o dużym wpływie, czas trwania procedur pozyskiwania funduszy na działalność innowacyjną. Natomiast za czynnik mało ważny, instytucje otoczenia biznesu uznały koszty szkoleń (37% wskazań na mały wpływ na aktywność innowacyjną firm). W następnej kolejności za mało ważne wskazano: ograniczony popyt na nowe produkty (28% wskazań) i polityka fiskalna państwa (25% wskazań).

Reasumując, w ocenie instytucji otoczenia biznesu, kluczowy wpływ na podejmowanie aktywności innowacyjnej przez firmy odgrywają koszty związane z inicjowaniem i prowadzeniem działalności innowacyjnej. W szczególności koszty te dotyczą prowadzenia badań, pozyskiwania nowych technologii i patentu. Duży wpływ na aktywność innowacyjną mają też wewnętrzne słabości podmiotów gospodarczych tj. poziom wiedzy na temat nowoczesnych technologii i możliwości ich pozyskania. Wśród kluczowych czynników wpływających na aktywność firm, w ocenie instytucji otoczenia biznesu, nie pojawiły się elementy związane z pozyskiwaniem funduszy ze źródeł zewnętrznych, szczególnie z Unii Europejskiej. Czynniki te w ocenie przedsiębiorców odgrywają dużą rolę w kształtowaniu aktywności innowacyjnej firm. Taki stan rzeczy może wynikać z niedostatecznej znajomości przez przedsiębiorców oferty instytucji otoczenia biznesu w zakresie możliwego do uzyskania wsparcia w przygotowywaniu i rozliczaniu funduszy ze źródeł zewnętrznych.

4.4 SKŁONNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW DO PODEJMOWANIA WSPÓŁPRACY

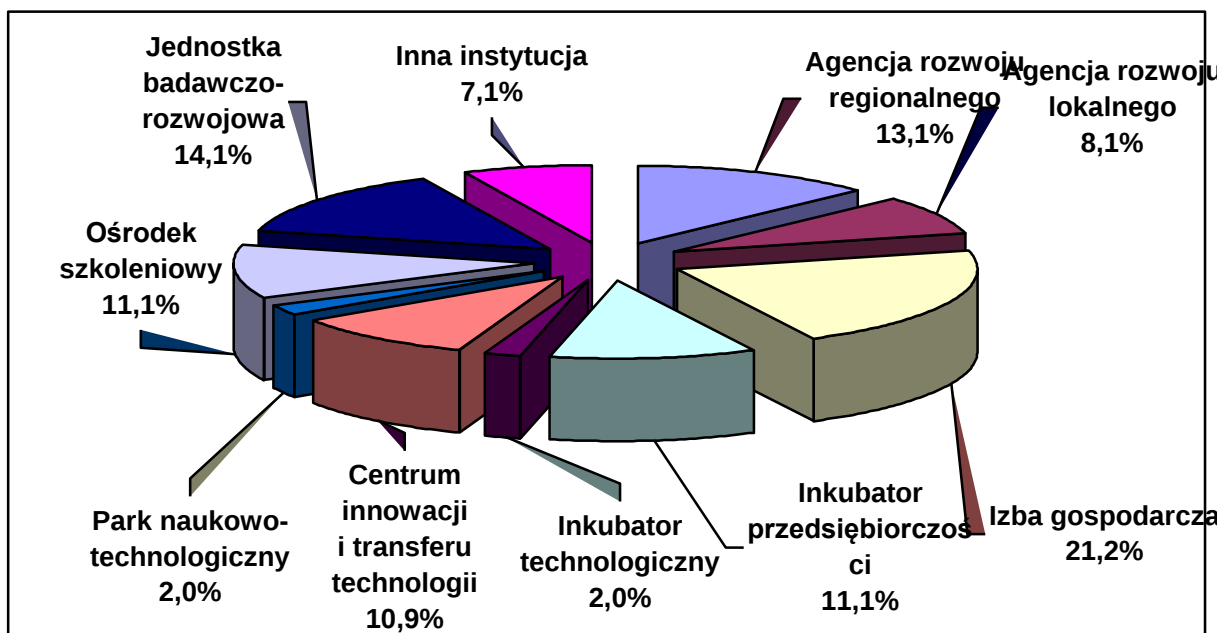
4.4.1 WSPÓŁPRACA PRZEDSIĘBIORSTW Z INSTYTUCJAMI OTOCZENIA BIZNESU ORAZ MIĘDZY FIRMAMI

Współpraca między przedsiębiorstwami oraz współpraca przedsiębiorstw z instytucjami ze sfery otoczenia biznesu stanowi współcześnie istotne źródło innowacyjności podmiotów gospodarczych. Niska innowacyjność i liczne bariery ograniczające aktywność innowacyjną przedsiębiorstw wiążą się ze skłonnością firm do współpracy z krajowymi/regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu i między sobą. Funkcjonujące w

regionie instytucje wsparcia biznesu spełniają ważną rolę, gdyż prowadzą działalność aktywizującą gospodarczo regiony, przyciągają inwestorów zagranicznych oraz wspierają podmioty gospodarcze w innowacyjnym rozwoju. Przebadane firmy świętokrzyskie średnio współpracują z blisko dwiema instytucjami otoczenia biznesu. Wśród respondentów 2 firmy zadeklarowały, iż w ogóle nie współpracują z żadną z instytucji otoczenia biznesu, a 20 z badanych firm współpracuje zaledwie z jedną tego typu instytucją. Najwięcej podmiotów (11) zadeklarowało współpracę z trzema różnymi instytucjami. Natomiast sześć z badanych firm wskazało, iż współpracują z ponad trzema instytucjami wspierającymi biznes.

Najczęściej współpraca ta dotyczy izb gospodarczych. Z 51 badanych firm, 21 wskazało na kontakty z izbą gospodarczą (Rys. 38).

Rys.38 Typy instytucji otoczenia biznesu, z którymi współpracują przedsiębiorstwa regionu świętokrzyskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=51).

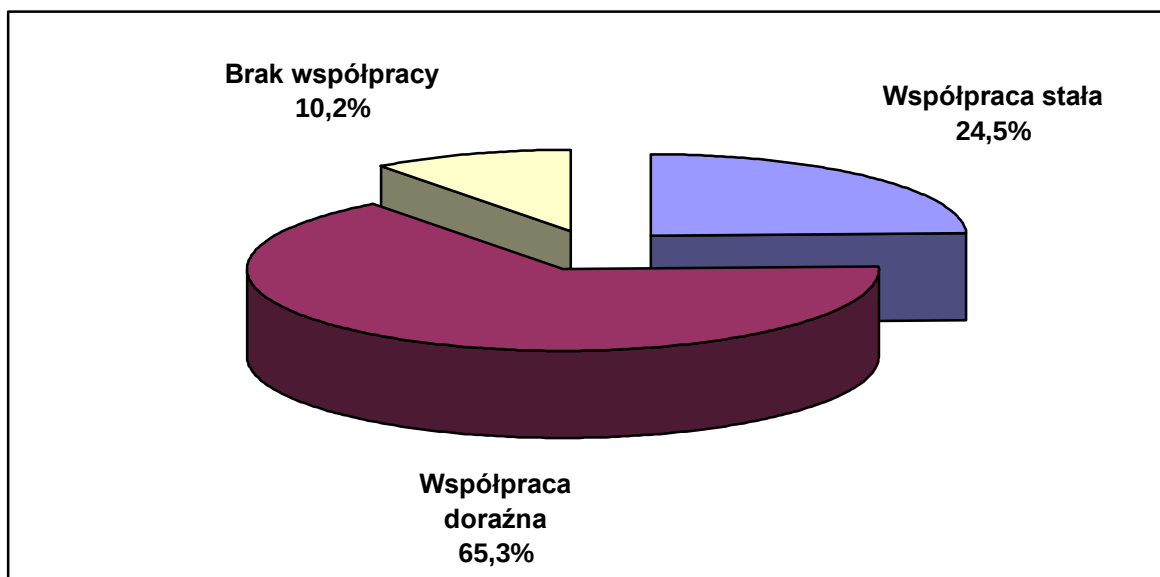
W dalszej kolejności świętokrzyskie firmy najchętniej współpracują z jednostkami badawczo-rozwojowymi i agencjami rozwoju regionalnego (odpowiednio 15% i 14% wskazań). Po 12% przedsiębiorców współpracuje z ośrodkami szkoleniowymi i inkubatorami przedsiębiorczości. Jednocześnie 7% podmiotów zadeklarowało współpracę z innymi instytucjami, wśród których pojawiły się takie jak: Polsko-Niemiecka Izba Przemysłowo-Handlowa, Politechnika Świętokrzyska, Korporacja Napędów Hydraulicznych i Pneumatycznych i Konsorcjum „Medycyna Polska”. Najmniej firm wskazało, iż

współpracuje z inkubatorem technologicznym i parkiem naukowo-technologicznym (po dwie firmy). Wynika to zapewne z braku tego typu instytucji w regionie.

Ważność partnerstwa przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu podkreślają również same instytucje wspierające biznes. Współpracę w ramach wspólnych przedsięwzięć z firmami zadeklarowało 46% ankietowanych instytucji. Współpraca ta, najczęściej dotyczy realizacji 10 i większej liczby wspólnych przedsięwzięć. Oznacza to, że blisko połowa instytucji wsparcia biznesu dostrzega w przedsiębiorstwach, zwłaszcza z sektora MŚP, ważnego partnera w realizacji przedsięwzięć na rzecz podnoszenia konkurencyjności regionu.

Współpraca między przedsiębiorcami a instytucjami otoczenia biznesu ma najczęściej charakter doraźny (Rys.39).

Rys.39 Charakter współpracy przedsiębiorstw świętokrzyskich z instytucjami otoczenia biznesu

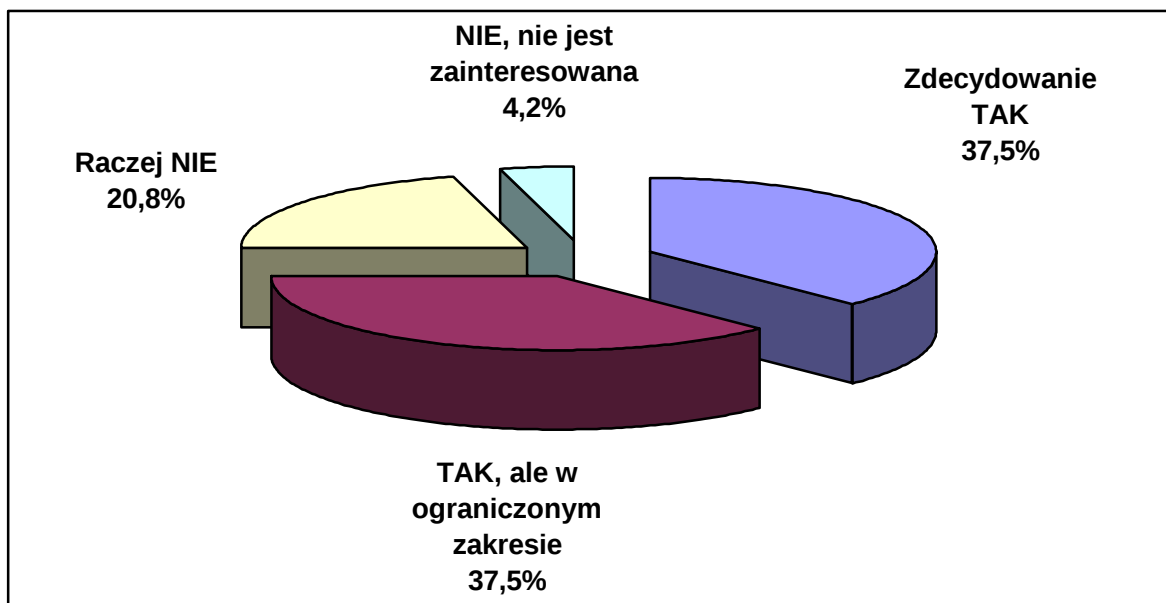
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=49).

Większość badanych podmiotów gospodarczych (32 firmy) zadeklarowało, iż współpraca z instytucjami wsparcia biznesu ma charakter doraźny. Tylko 12 firm na stałe współpracuje z tego typu instytucjami. Warto zauważyć, że inaczej współpracę tego rodzaju postrzegają instytucje otoczenia biznesu. W ich opinii, współpraca z firmami ma najczęściej charakter stały, zwłaszcza w przypadku mikro i małych przedsiębiorstw. Odpowiednio 78% i 74% ankietowanych instytucji wskazało na stały charakter współpracy z firmami mikro i małymi.

Podobnie jak w przypadku współpracy firm z instytucjami otoczenia biznesu, tak i w przypadku współpracy przedsiębiorstw między sobą, obserwuje się pewną powściągliwość ze

strony przedsiębiorców. Badane podmioty gospodarcze nie wskazują, bowiem na zdecydowane zainteresowanie nawiązaniem współpracy na rzecz realizacji wspólnych przedsięwzięć z firmami z branży (Rys.40).

Rys.40 Zainteresowanie świętokrzyskich przedsiębiorstw realizacją wspólnych przedsięwzięć z firmami z branży

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=48).

Na realizację wspólnych przedsięwzięć w ramach branży, w której prowadzą działalność, zdecydowanych jest 18 z pośród badanych podmiotów. Kolejne 18 firm jest skłonnych podjąć współpracę, ale w ograniczonym zakresie. Pozostała grupa przedsiębiorców nie jest zainteresowana wspólnymi działaniami z konkurentami na rzecz rozwoju swych firm. Z tego 2 podmioty wyraziły opinię, iż zdecydowanie nie są zainteresowane taką współpracą.

Reasumując, prawie wszystkie świętokrzyskie przedsiębiorstwa współpracują z jednostkami otoczenia biznesu. Statystyczna przebadana firma deklaruje współpracę z dwiema instytucjami. Najczęściej współpraca ta realizowana jest w odniesieniu do izb gospodarczych, a w dalszej kolejności do jednostek badawczo-rozwojowych i agencji rozwoju regionalnego. Zwraca uwagę fakt, iż tylko $\frac{1}{4}$ ankietowanych podmiotów współpracuje na stałe z jednostkami wspierającymi biznes. Znacznie lepiej wypada ocena współpracy ze strony instytucji otoczenia biznesu, z której wynika, iż kooperacja z przedsiębiorstwami ma przede wszystkim charakter stały. Badane firmy nie wykazywały

również znacznego zainteresowania współpracą z innymi firmami. Takie podejście stanowi czynnik destymulujący innowacyjność podmiotów gospodarczych.

4.4.2 BARIERY WSPÓŁPRACY REGIONALNEJ W OCENIE PRZEDSIĘBIORSTW

Respondenci definiowali również kluczowe, ich zdaniem, bariery rozwoju współpracy regionalnej na rzecz wzrostu konkurencyjności i innowacyjności w regionie świętokrzyskim. Ponad połowa ankietowanych upatruje barier we współpracy w czynnikach o charakterze polityczno-administracyjnym (65%). Problem dotyczy najczęściej zbyt małego, zdaniem ankietowanych, zaangażowania się władz centralnych, regionalnych i lokalnych na rzecz wspólnych przedsięwzięć, w tym zbyt małe wsparcie (finansowe) ze strony państwa. Ponadto źródłem braku współpracy firm są nadmierne obciążenia fiskalne podmiotów gospodarczych. Władze samorządowe natomiast, zbyt słabo lub w ogóle nie angażują się w inicjatywy na rzecz współpracy regionalnej. Przedsiębiorcy wskazują w tym obszarze na liczne bariery biurokratyczne i proceduralne, szczególnie w odniesieniu do skomplikowanych procedur pozyskania unijnych dotacji rozwojowych. Istotne bariery stanowią też niespójne przepisy i upolityczniona administracja.

Spśród 40 firm, które zidentyfikowały bariery rozwoju współpracy, 37,5% wskazało na czynniki informacyjno-promocyjne. Przedsiębiorcy postrzegają istotną barierę dla współpracy regionalnej w braku dostępu do rzetelnej informacji i promocji w odniesieniu do potencjalnych korzyści ze współpracy dla zaangażowanych firm oraz w rozproszeniu informacji np. doradczych. Problem stanowią ponadto trudności w przepływie informacji pomiędzy podmiotami.

Kolejne 15 firm (37,5%) wskazało na bariery związane z czynnikiem ludzkim. Są to braki dotyczące potencjału ludzkiego w firmach, w tym niskiego poziomu wiedzy na temat innowacji, nowoczesnej technologii i wzajemnej współpracy firm oraz dostępu do zasobów ludzkich z zewnątrz np. specjalistów, ekspertów, inżynierów.

Bariery utrudniające współpracę na rzecz ponoszenia konkurencyjności i innowacyjności Świętokrzyskiego są również po stronie samych przedsiębiorców. 35% ankietowanych zwróciło uwagę na problemy wewnątrz przedsiębiorstw, które utrudniają lub nawet uniemożliwiają podjęcie współpracy. Bariery po stronie przedsiębiorców skupiają się przede wszystkim na braku lub słabym zainteresowaniu firm współpracą regionalną, co wiąże się z obawami dotyczącymi współpracy z konkurencją, na rynku, gdzie firmy toczą walkę

konkurencyjną, która, ich zdaniem uniemożliwia porozumienie na rzecz wspólnej realizacji przedsięwzięć rozwojowych.

Znaczną rolę odgrywają również czynniki finansowe. Podobnie jak w przypadku czynnika ludzkiego, 32,5% podmiotów dostrzega tego typu problemy. Bariery w tym obszarze dotyczą głównie niskiego potencjału finansowego firm (ograniczoność lub brak środków finansowych), który utrudnia lub nawet uniemożliwia zaangażowanie się we współpracę regionalną na rzecz podnoszenia konkurencyjności regionu. Ma to bezpośredni związek z wysokimi kosztami wprowadzania nowych technologii i wysokimi kosztami pozyskiwania środków unijnych.

Przedsiębiorcy wskazali też na bariery pojawiające się na styku nauki i biznesu. 30% respondentów jest zdania, iż barierę we współpracy regionalnej stanowi niski poziom komercjalizacji nowych rozwiązań przez jednostki naukowo-badawcze, słabe powiązania tych instytucji z biznesem oraz słabość (ilościowa i jakościowa) samych jednostek naukowo-badawczych, w tym uczelni wyższych regionu.

Barierę współpracy regionalnej stanowią też czynniki infrastrukturalne. 25% ankietowanych wyraziło opinię, iż słabo rozwinięta infrastruktura transportowa stanowi kluczowy problem w nawiązaniu współpracy. Braki dotyczą przede wszystkim słabo rozwiniętej infrastruktury drogowej, i lotniczej zarówno w skali regionalnej jak i lokalnej. Jeden z przedsiębiorców wskazał również na barierę w postaci braku infrastruktury parkingowej.

22,5% ankietowanych zdefiniowało wśród kluczowych barier czynniki rynkowe. Należą do nich przede wszystkim bariery popytu, niestabilność rynku oraz specyfika rynku regionalnego. Ze specyfiką rynku wiąże się struktura gospodarki regionu niesprzyjająca, zdaniem respondentów, wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań.

Istotne w opinii przedsiębiorców są czynniki instytucjonalne. Firmy wskazują, iż współpracę utrudnia brak lub niewystarczająca liczba instytucji i sieci koordynujących i wspierających takie działania. Problemem są ponadto: oferta instytucji w tym zakresie, mała liczba organizowanych spotkań, prelekcji i związany z tym brak zdefiniowanych potencjalnych płaszczyzn współpracy. 12,5% badanych uważa ten czynnik za istotny.

Wśród zidentyfikowanych barier współpracy regionalnej pojawiły się również czynniki związane z mentalnością społeczności regionu. W pojedynczych przypadkach wskazano na brak wiary w możliwość osiągnięcia korzyści, brak odwagi w podejmowaniu decyzji, brak pomysłów, historyczną zaściankowość regionu i niską świadomość społeczności regionu w zakresie potrzeb wdrażania innowacji i nowych technologii.

Konkludując, przedsiębiorcy wskazali na dość zróżnicowane bariery inicjowania i rozwoju wspólnych przedsięwzięć wspierających konkurencyjność całego regionu i tym samym pojedynczych firm. Do głównych barier należy zaliczyć czynniki o charakterze polityczno-administracyjnym, w szczególności zaangażowania władz wszystkich szczebli na rzecz różnych form wsparcia tego typu przedsięwzięć. W nieco mniejszym stopniu na regionalną współpracę wpływają czynniki informacyjno-promocyjne (dostęp do rzetelnej informacji i promocja współpracy) i związane z zasobami ludzkimi (braki dotyczące wysokiej jakości kapitału ludzkiego).

Reasumując, przedsiębiorcy wśród różnorodnych barier regionalnej kooperacji wskazali także na bariery pojawiające się na styku nauki i biznesu uznając, iż barierę we współpracy regionalnej stanowi niski poziom komercjalizacji nowych rozwiązań przez jednostki naukowo-badawcze, słabe powiązania tych instytucji z biznesem oraz słabość (ilościowa i jakościowa) samych jednostek naukowo-badawczych, w tym uczelni wyższych regionu. Firmy wskazują też na bariery związane z brakiem lub niewystarczającą liczbą instytucji i sieci koordynujących i wspierających realizację wspólnych przedsięwzięć. Niewystarczająca jest też, w opinii przedsiębiorców, liczba organizowanych spotkań, prelekcji i związany z tym brak zdefiniowanych potencjalnych płaszczyzn współpracy. W świetle powyższego wydaje się, iż przedsiębiorcy oczekują wzmocnienia roli instytucji otoczenia biznesu w zakresie inicjowania i koordynowania wspólnych przedsięwzięć regionalnych, co byłoby możliwe przy większym włączeniu tych podmiotów przez władze regionalne i lokalne, w proces kształtowania i wdrażania polityki rozwoju regionu.

5 WNIOSKI WYPRACOWANE PODCZAS II FORUM INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

W ramach zadań realizowanych przez Staropolską Izbę Przemysłowo- Handlową w projekcie „Perspektywy RSI Świętokrzyskie- Etap I”, objętym działaniem 8.2.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w dniu 5 lutego 2009 roku odbyło się w Hotelu Kongresowym w Kielcach II Regionalne Forum Instytucji Otoczenia Biznesu. Organizatorem Forum była Staropolska Izba Przemysłowo- Handlowa.

Celem II Regionalnego Forum Instytucji Otoczenia Biznesu było:

1. Wypracowanie sposobów zwiększenia potencjału instytucji otoczenia biznesu i ich oddziaływania na kształtowanie polityki rozwoju regionu świętokrzyskiego.
2. Omówienie możliwości podejmowania wspólnych inicjatyw przez funkcjonujące w regionie organizacje działające na rzecz szeroko rozumianej promocji przedsiębiorczości i innowacji.

W Forum wzięli udział przedstawiciele następujących Instytucji Otoczenia Biznesu z województwa świętokrzyskiego:

- Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego,

Samorząd gospodarczy

- Staropolska Izba Przemysłowo- Handlowa.
- Regionalna Izba Gospodarcza w Starachowicach,

Agencje rozwoju regionalnego

- Fundacja Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach,
- Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o.,
- Fundacja Rozwoju Regionu Pierzchnica,

Stowarzyszenia i ośrodki wspierania przedsiębiorczości

- Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości,
- Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej,
- Pracownia Audytorska inż. J. Stępień,
- Europejska Agencja Rozwoju sp.j.,
- Stowarzyszenie Integracja i Rozwój,
- EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionalnego w Kielcach,

Centrum transferu technologii

- Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.,

Inkubatory przedsiębiorczości

- Kielecki Inkubator Technologiczny,
- Inkubator Przedsiębiorczości,

Centra obsługi inwestora

- Świętokrzyskie Centrum Obsługi Inwestora,
- Referat Aktywizacji Gospodarczej- Centrum Obsługi Inwestora Urząd Miasta Kielce,

Uczelnie i ośrodki doskonalenia kadr

- Politechnika Świętokrzyska w Kielcach,
- Innovaspal Ośrodek Profesjonalizacji Kadr Sp. z o.o.,
- Zakład Doskonalenia Zawodowego w Kielcach,

Specjalne strefy ekonomiczne i gospodarcze

- Specjalna Strefa Ekonomiczna „Starachowice”S.A.,

- Skarżyska Strefa Gospodarcza Sp. z o.o.,
Stowarzyszenia pracodawców
- Loża Świętokrzyska Business Center Club,
- Stowarzyszenie Forum Pracodawców,
- Targi Kielce

Podczas II Forum Otoczenia Biznesu istotnym było wypracowanie przez przedstawicieli otoczenia biznesu, podczas roboczych paneli, wniosków i rekomendacji w kwestii budowy regionalnego partnerstwa na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji w województwie świętokrzyskim. Ważne tło warsztatów stanowiły zidentyfikowane bariery rozwoju potencjału innowacyjnego województwa świętokrzyskiego oraz potencjał, jakim dysponują Instytucje Otoczenia Biznesu w regionie.

Wśród uczestniczących w forum, przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu utworzono 4 panele robocze gdzie podjęto próbę sformułowania propozycji rozwiązań postawionych problemów obejmujące kluczowe dziedziny tj. gospodarka, przedsiębiorczość, instytucje otoczenia biznesu, innowacje. Wyniki prac poszczególnych paneli są następujące:

PANEL I – GOSPODARKA

W wyniku grupowej pracy, pod przewodnictwem Prezydenta SIPH Ryszarda Zbróga wypracowano w odpowiedzi na pytanie problemowe: **„W jaki sposób można wykorzystać potencjał Jednostek Otoczenia Biznesu dla zmniejszenia ograniczeń związanych z rozwojem innowacji w regionie świętokrzyskim?”**, następujące wnioski:

1. Kształtowanie postaw otwartych przez przedsiębiorców.
2. Tworzenie możliwości transferu wiedzy pomiędzy nauką a gospodarką.
3. Utworzenie partnerstwa podmiotów tworzących innowacje.
4. Prowadzenie spójnej polityki gospodarczej regionu.
5. Rozwój instytucji usług innowacyjnych.
6. Wykwalifikowanie kadry (kształcenie zawodowe, zajęcia praktyczne).
7. Efektywne wykorzystanie funduszy unijnych na rzecz innowacyjnej gospodarki.
8. Wynalazczość, racjonalizacja, certyfikacja ochrona własności intelektualnej.
9. Powierzenie przez administrację zadań możliwych do wykonania przez IOB.
10. Rozwój firm wysokiej techniki, zacieśnianie współpracy z nimi przez IOB.

11. Ukierunkowanie działań IOB na realizację zadań wynikających z Regionalnej Strategii Innowacji, nacisk na nowe technologie.
12. Zmiana wskaźników Regionalnej Strategii Innowacji – ze wskaźnika popytu, podaży, wyniku na produkt, rezultat, oddziaływanie.
13. Zwiększenie dostępu do informacji o nowych technologiach i źródłach ich finansowania, w tym źródłach zewnętrznych.
14. Zbudowanie koncepcji finansowania działalności instytucji otoczenia biznesu na rzecz tworzenia otwartych postaw do przedsiębiorczości i innowacji.

Natomiast w odpowiedzi na pytanie: **„Jak stworzyć trwały system współpracy Jednostek Otoczenia Biznesu na rzecz innowacyjności regionu?”**, sformułowano następujące wnioski:

1. Zbudowanie trwałego systemu współpracy z samorządem terytorialnym – regionalny system innowacji.
2. Popularyzowanie osiągnięć i dobrych praktyk.
3. Zawiązanie platformy trwałej współpracy Jednostek Otoczenia Biznesu.
4. Powstanie silnego/silnych ośrodek promocji przedsiębiorczości innowacyjnej.
5. Tworzenie i realizacja wspólnych projektów w zakresie innowacyjnego rozwiązywania konkretnych problemów.
6. Specjalizacja Jednostek Otoczenia Biznesu.
7. Kontynuacja działania Klub Promocji Innowacji.
8. Szeroka promocja Jednostek Otoczenia Biznesu w kręgach przedsiębiorców i administracji samorządowej.

Podczas prac panelu Gospodarka, zwrócono uwagę na brak polityki gospodarczej w regionie świętokrzyskim oraz brak planów przestrzennego zagospodarowania.

PANEL II – PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W wyniku grupowej pracy, pod przewodnictwem Prezes ARL Magdaleny Salwerowicz, w odpowiedzi na pytanie problemowe: **„Jakie działania należy podjąć, aby zwiększyć możliwość oddziaływania Instytucji Otoczenia Biznesu na rozwój regionu, szczególnie poprzez poprawę innowacyjności gospodarki i wzrostu przedsiębiorczości?”**, wypracowano następujące wnioski:

1. Współpraca Instytucji Otoczenia Biznesu, w ramach, której możliwa będzie wymiana informacji i doświadczeń.
2. Wprowadzenie rozwiązań systemowych w zakresie programowym, które będą miały znaczący wpływ na edukację i przedsiębiorczość.
3. Inicjowanie działań przez Instytucje Otoczenia Biznesu w procesie edukacji.
4. Dostęp do szerokiej informacji na temat innowacyjności.
5. Dostęp do szerokiej informacji o Instytucjach Otoczenia Biznesu
6. Zwiększenie możliwości finansowania bieżącej działalności IOB poprzez dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania.

PANEL III - Instytucje Otoczenia Biznesu,

W wyniku grupowej pracy, pod przewodnictwem Prezesa FARR Ryszarda Nosowicza w odpowiedzi na pytanie problemowe: **„Jak skutecznie wykorzystać wszelkie dostępne źródła finansowania do stworzenia najkorzystniejszych warunków dla rozwoju: edukacji, innowacji, nauki, gospodarki, przedsiębiorczości regionie świętokrzyskim?”**, wypracowano następujące wnioski:

1. Wykorzystanie środków unijnych do utworzenia stałego forum konsultacyjnego z udziałem Jednostek Otoczenia Biznesu, którego głównym zadaniem byłoby ustalanie kryteriów podziału środków przeznaczonych na wsparcie regionu.
2. Stworzenie przejrzystych kryteriów podziału środków finansowych z Unii Europejskiej (RPO, POKL)
3. Instytucje pośredniczące i wdrażające powinny dbać o urealnienie stawek i wynagrodzeń stosowanych w projektach finansowanych z UE, co pozwoli na świadczenie odpowiedniej jakości usług dla beneficjentów ostatecznych (POKL).

PANEL IV – Innowacje,

W wyniku grupowej pracy, pod przewodnictwem Dyrektora ŚCITT Włodzimierz Grochala w odpowiedzi na pytanie problemowe: **„W jaki sposób Instytucje Otoczenia Biznesu mogą zwiększyć swój potencjał w zakresie jakości i ilości świadczonych usług dla sektora przedsiębiorstw, w tym w szczególności usług związanych z innowacjami i transferem technologii?”**, wypracowano następujące wnioski:

1. Sprawnie działający system współpracy Instytucji Otoczenia Biznesu, jako wiarygodnych, silnych parterów dla władz regionalnych.
2. Wspólne prowadzenie badania potrzeb przedsiębiorców i innych grup społecznych, na podstawie, których dostosowane zostaną działania władz, programy pomocowe i edukacyjne adresowane do różnych odbiorców.
3. Modernizacja działania istniejących Instytucji Otoczenia Biznesu pod kątem innowacji.
4. Zwiększenie wykorzystania potencjału Targów Kielce.
5. Wypracowanie systemu współpracy władz lokalnych, przedsiębiorców z Instytucjami Otoczenia Biznesu
6. Realizacja partnerskich projektów międzynarodowych

Na podstawie przytoczonych wyżej wyników prac poszczególnych paneli roboczych wysunięto następujące rekomendacje, których wdrożenie będzie miało istotny wpływ na usprawnienie systemu działania Instytucji Otoczenia Biznesu w zakresie podniesienia innowacyjności regionu. Zwrócono szczególną uwagę na: konieczność lepszej i sformalizowanej współpracy Instytucji Otoczenia Biznesu np. Stowarzyszenie instytucji, nawiązanie stałej współpracy z samorządem województwa, lepsze wykorzystanie funduszy unijnych, informacje dla przedsiębiorców, dbałość o wysoką jakość informacji, promocję, usług, czerpanie z doświadczeń innych i dobre praktyki, edukacja, nauczanie przedsiębiorczości, kształcenie przez całe życie, kreatywne myślenie to czynniki wpływające na zwiększanie konkurencyjności i innowacji w regionie.

6 PODSUMOWANIE

Badania przeprowadzone w ramach projektu „Perspektywy RSI Świętokrzyskie (I etap)” przez zespół badawczy na zlecenie Staropolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej miały za zadanie:

- uzupełnić badania przeprowadzone w ramach projektu „RSI - PROMONIT”, współfinansowanego z funduszy strukturalnych UE w ramach działania 2.6 *Regionalne Strategie Innowacji i Transfer Wiedzy*, Priorytet II *Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach* w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego;

- udzielić odpowiedzi na postawione w metodologii 4 szczegółowe pytania badawcze.

Metodologia badań zakładała zarówno badania jakościowe, jak i ilościowe samych instytucji otoczenia biznesu z terenu województwa świętokrzyskiego, ale również firm o potencjale rozwojowym / innowacyjnym.

W tej części raportu przedstawiono podsumowanie uzyskanych opinii i deklaracji ze strony przebadanych podmiotów w kontekście uzyskanych odpowiedzi na następujące szczegółowe pytania badawcze:

JAKI JEST POTENCJAŁ INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU I JEDNOSTEK BADAWCZO-ROZWOJOWYCH W ZAKRESIE WSPIERANIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I INNOWACJI W REGIONIE ŚWIĘTOKRZYSKIM?

Województwo świętokrzyskie posiada stosunkowo liczną, jak wynika z analizy przeprowadzonej w fazie eksploatacyjnej, grupę instytucji, funkcjonujących w otoczeniu biznesu – blisko 100 podmiotów (Załącznik 4). Niestety, w tej grupie, wskazuje się zaledwie 5 inkubatorów (2 – inkubatory przedsiębiorczości, 2 – akademickie inkubatory przedsiębiorczości i 1- inkubator technologiczny), spośród których większość to instytucje działające na rynku krócej niż 2 lata oraz 1 centrum transferu technologii. Możliwości rozwoju przedsiębiorczości – inkubowania przedsiębiorstw w tym kontekście, szczególnie przedsiębiorstw start-up są niewielkie, a jeszcze bardziej ograniczone są możliwości w zakresie transferu technologii. Niekorzystnie przedstawia się również sytuacja, jeżeli chodzi o ilość jednostek sfery badawczo-rozwojowej. Wymienia się ich 13 (przede wszystkim uczelnie), ale tylko 2 działają na podstawie ustawy o jednostkach badawczo-rozwojowych, z czego jedna znajduje się w likwidacji. W związku z powyższym to uczelnie powinny odgrywać w tej sferze zasadniczą rolę. W zakresie możliwości generowania innowacji, szczególnie innowacji technologicznych zwraca uwagę Politechnika Świętokrzyska, która jako największa uczelnia techniczna w regionie dysponuje odpowiednim zapleczem kadrowym i technicznym.

Z perspektywy możliwości tworzenia czy rozwoju przedsiębiorczości niezwykle istotną kwestią, poza wiedzą i doradztwem, jest kapitał. W województwie świętokrzyskim funkcjonuje 3 fundusze pożyczkowe i 1 fundusz poręczeń kredytowych, które znacząco wspierają proces inwestowania w małych i średnich przedsiębiorstwach. Istnieje także potencjał w zakresie lokowania działalności na terenie stref ekonomicznych. Działa tu, bowiem 3 strefy – 2 specjalne strefy ekonomiczne oraz 1 –strefa gospodarcza.

W województwie świętokrzyskim operuje wicelider polskiego rynku wystawienniczego w Polsce – spółka Targi Kielce sp. z o.o. Potencjał tego ośrodka nie jest jednak wykorzystywany w wystarczającym stopniu na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, a przede wszystkim transferu wiedzy i innowacji w regionie. Szansą na jego większą rolę w realizacji wspomnianych celów, może być powołanie do życia w 2008 roku klastra „Grono Targowe Kielce”, której liderem są właśnie Targi Kielce sp. z o.o.

Dla niewielkiego regionu, jakim jest województwo świętokrzyskie, z przewagą mikro-małych i średnich przedsiębiorstw (ok. 90%) dużą szansą rozwoju jest tworzenie warunków do rozwoju współpracy sieciowej tych podmiotów w formie klastrów. Obserwuje się pewne próby tworzenia takich struktur. W województwie świętokrzyskim można wskazać na następujące klastry bądź ich załączki: Biomasa Świętokrzyska, Klaster ogrodniczo – sadowniczy „Ekologiczna Żywność”, Grono ceramiczne Końskie – Opoczno, Klaster budowlany, Pomidor z Ziemi Sandomierskiej, Stowarzyszenie Producentów Komponentów Odlewniczych KOM-CAST, Klaster Medycyna Polska, Stowarzyszenie Inicjatyw Europejskich „Słońce Regionu”. Autorzy „Strategii rozwoju klastrów w województwie świętokrzyskim”⁶², wskazują następujące potencjalne branże/ klastry w regionie świętokrzyskim:

- turystyczne i turystyczno-targowe,
- usług budowlanych,
- odlewnicze,
- ogrodniczo-spożywcze, sadownicze,
- medyczne,
- w dalszej perspektywie – producentów energii odnawialnej⁶³.

Niestety, nadal zauważalna jest, deklarowana również przez firmy w przeprowadzonych badaniach, niechęć do współpracy (25% nie jest zainteresowanych współpracą, a ok. 38% w tylko w ograniczonym zakresie).

Interesujące w tym kontekście jest pojawienie się stosunkowo dużej ilości Lokalnych Grup Działania (13), które uzupełniają ofertę instytucji otoczenia biznesu w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Kolejną dużą grupą podmiotów wypełniających lukę rynkową są prywatne firmy doradczo – konsultingowo - szkoleniowe.

⁶² Opracowana w ramach projektu pn. „Centrum Rozwoju Klastrów Świętokrzyskich”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i ze środków budżetu państwa w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, Działanie 2.6. „Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy”

⁶³ Szerzej: Z. Olesiński, *Strategia rozwoju Kłstrów w województwie świętokrzyskim*, Świętokrzyska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Kielce 2008.

Badane podmioty potwierdziły wielokierunkowość podejmowanych działań m.in. poprzez posiadaną złożoną strukturę organizacyjną – 34% badanych złożyło takie deklaracje. Może to świadczyć o braku ich ukierunkowania oraz chęci wypełnienia brakujących na rynku regionalnych usług.

Istotnym elementem otoczenia biznesu są organizacje gospodarcze. W regionie działa szereg organizacji przedsiębiorców (izby gospodarcze, izby rzemieślnicze), które powstały w celu reprezentowania interesów swoich członków. Organizacje te mają możliwość oddziaływania na władze państwowe i regionalne w celu tworzenia dogodnych warunków dla rozwoju przedsiębiorstw oraz nawiązywania kontaktów biznesowych. Największą i najstarszą organizacją samorządu gospodarczego jest Staropolska Izba Przemysłowo – Handlowa w Kielcach. Jest ona silnym reprezentantem środowiska biznesu w regionie, a od 2001 r. pełni również rolę Regionalnej Instytucji Finansującej. Drugą grupą, pełniącą równie ważną rolę, są agencje rozwoju regionalnego i lokalnego. Organizacje te mają możliwość oddziaływania na władze państwowe i regionalne w celu tworzenia dogodnych warunków dla rozwoju przedsiębiorstw oraz nawiązywania kontaktów biznesowych ważnych również z punktu widzenia rozwoju regionu.

Występuje zdecydowana koncentracja instytucji otoczenia biznesu w stolicy regionu – mieście Kielce oraz dużych ośrodkach miejskich. Wyjątek stanowią Lokalne Grupy Działania – na obszarach wiejskich. Pomimo wyraźnego usytuowania instytucji otoczenia biznesu w północnej części województwa z badania wynika, że obejmują one swoim zasięgiem wszystkie powiaty w regionie. Najmniej takich podmiotów funkcjonuje w powiatach: koneckim, włoszczowskim i sandomierskim.

Większość zbadanych instytucji zadeklarowała ponadlokalny i regionalny zasięg prowadzonej działalności, 11% - ponadregionalny, a 13% - krajowy. 15% respondentów kwalifikuje zasięg prowadzonej działalności do grupy o zasięgu międzynarodowym. Jest to sprawa dyskusyjna szczególnie, jeśli zauważymy, że zaledwie 34% badanych przyznaje, że współpracuje z partnerami zagranicznymi, a tylko 8% - stwierdza swoją przynależność do zagranicznych sieci świadczących usługi na rzecz firm. Wśród form współpracy z partnerami zagranicznymi najczęściej wymieniano: współpracę doradczą / konsultacyjną; wspólny udział w wystawach / targach / misjach / spotkaniach brokerskich; współpracę przy opracowywaniu ofert / usług; współpracę przy kojarzeniu środowisk naukowych z przedsiębiorcami i pozyskiwanie specjalistów i nowych technologii. Znaczną rolę w procesie wspierania przedsiębiorczości i innowacji odgrywa współpraca międzynarodowa głównych aktorów regionalnych. W świetle uzyskanych wyników badań wydaje się jednak, że świętokrzyskie

instytucje nie mogą wynieść większych korzyści z tak ograniczonej współpracy z zagranicznymi partnerami, a tym bardziej wykorzystać jej we wspieraniu konkurencyjności i innowacyjności regionalnych podmiotów gospodarczych.

Pomimo wielu korzyści płynących z przynależności do sieci współpracy, m.in. szkolenia dla personelu; wymianę doświadczeń, uzupełnienie własnej oferty usługowej, promocję czy dofinansowanie działalności, ponad połowa badanych nie należy do regionalnych ani krajowych sieci świadczących usługi na rzecz firm.

Omawiając potencjał instytucji otoczenia biznesu nie można zapominać o standardach prowadzonej przez nie działalności, ofercie usługowej a nade wszystko, jakości kadr.

Zacznijmy od jakości kapitału ludzkiego zaangażowanego w działalność badanego środowiska. Badane instytucje otoczenia biznesu dysponują znaczącym kapitałem osobowym, bo liczącym blisko 3 000 osób (pracownicy etatowi i zewnętrznymi). Charakter prowadzonej działalności sprzyja zatrudnianiu personelu zewnętrznego. W związku z tym niemal połowa pracowników świętokrzyskich instytucji wspierania biznesu to pracownicy zewnętrznymi. Prawie wszyscy pracownicy legitymują się wykształceniem wyższym (90%), z czego tylko 24% posiada wykształcenie wyższe techniczne, 17% - ekonomiczne i zaledwie – 2% prawnicze. Obserwuje się bardzo niski wskaźnik osób z wykształceniem wyższym ze stopniem doktora i wyższym (12%, z czego większość to pracownicy etatowi Politechniki Świętokrzyskiej) zatrudnionych w badanych podmiotach.

Instytucje otoczenia biznesu dążą do podnoszenia standardów. Analizując odpowiedzi dotyczące sposobów podnoszenia kwalifikacji pracowników instytucji otoczenia biznesu odnosi się wrażenie, że generalnie nie posiadają one opracowanej strategii postępowania w obszarze zwiększania kwalifikacji własnych pracowników. Pracownicy podnoszą kwalifikacje głównie w oparciu o udział w bezpłatnych lub finansowanych przez pracodawcę, bądź też podejmują naukę na własny koszt. Posiadanie indywidualnych planów rozwoju kariery zawodowej nie należy do częstych praktyk. Zaledwie 32% badanych podmiotów posiada certyfikaty świadczące o jakości realizowanych usług. Najczęściej wdrażają oni systemy zarządzania ISO lub uczestniczą w Krajowym Systemie Usług. Pomimo to badane instytucje próbują weryfikować i oceniać, jakość swojej oferty na podstawie prowadzonych badań. Wśród najczęściej prowadzonych badań znalazły się badania: potrzeb szkoleniowych, jakości oferty usługowej, zapotrzebowania na rynku na nowe rodzaje usług. Zbyt mała waga przykładana jest do przeprowadzania badań adekwatności oferty do potrzeb rynku oraz badań dostępności oferty instytucji na rynku. Może to powodować niedopasowanie oferty do

faktycznych potrzeb przedsiębiorstw, a tym samym małą efektywność wykorzystania środków przeznaczonych na realizację tych usług.

W kontekście, jakości usług należy również wspomnieć o niezwykle istotnym z perspektywy pozyskania klienta przez podmiot sposobie komunikacji i promocji stosowanym przez badane podmioty. Standardem jest posiadanie strony internetowej oraz posługiwanie się pocztą elektroniczną, przeważa jednak kontakt konwencjonalny. I chociaż posiadanie własnej strony internetowej jest już standardem, to jednak w ten sposób udostępniają one jedynie ogólne informacje o działalności firmy oraz jej dane teleadresowe, albo formularze zgłoszeniowe i aktualne dokumenty dotyczące oferty i usług. Niewielki odsetek instytucji udostępnia przez swoje witryny korzystanie z usług w zakresie wsparcia działalności biznesowej np. programy samo-szkolące. W komunikacji i promocji wykorzystywane są powszechnie poczta elektroniczna w połączeniu z bardziej tradycyjnymi sposobami, takimi jak: informacje w codziennej prasie lokalnej oraz we własnych wydawnictwach

Jeśli chodzi o paletę świadczonych przez respondentów usług to w grupie usług doradczych: dominują usługi o charakterze ogólnym, doradztwo specjalistyczne dotyczy głównie przygotowania dokumentacji projektowej oraz rozliczania i finansowania działań ze źródeł zewnętrznych, w mniejszym stopniu doradztwa prawnego czy gospodarczego. Zaskakuje jednak stosunkowo wysoki udział podmiotów świadczących usługi w zakresie wdrażania nowych technologii, czy oceny potrzeb technologicznych. Kolejną grupę usług stanowią usługi szkoleniowe. Najczęściej realizowane są szkolenia ogólne z zakresu zarządzania, marketingu, księgowości, finansów, rzadziej – informatyczne, czy językowe. W ramach szkoleń zawodowych najczęściej wymieniano szkolenia: BHP, z zakresu budownictwa, operatorów wózków widłowych, spawaczy, ale również z zakresu księgowości, obsługi kas fiskalnych, pracownika kadr i obsługi klienta. Wśród realizowanych usług szkoleniowych specjalistycznych wymieniano szkolenia na: audytora zarządzania systemu ISO, audytora energetycznego, nt. finansowania inwestycji ze środków zewnętrznych, dla kandydatów do rad nadzorczych, z zakresu zakładania działalności gospodarczej czy pozyskiwania dotacji krajowej lub unijnej. Następną grupę usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu stanowią usługi informacyjne, wśród których najczęściej wskazywano na świadczenie usług informacyjnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, programów pomocowych i innych źródeł finansowania oraz zasad sporządzania wniosków o dofinansowanie, a najrzadziej – z zakresu programów badawczych i innowacyjnych, nowych technologii, ochrony własności intelektualnej, ochrony środowiska czy też opracowywania standardów i certyfikatów. Może to świadczyć o tym, że sami

respondenci nie znają ww. zagadnień w wystarczającym zakresie, aby świadczyć związaną z nimi profesjonalną usługę.

Jeśli chodzi o usługi finansowe to tylko 1 respondent wskazał na świadczenie usług w zakresie udzielania poręczeń kredytowych, 4 – pożyczek i 1 – dotacji na rozwój działalności gospodarczej. Co wynika z niewielkiej ilości funduszy pożyczkowych i poręczeń kredytowych funkcjonujących na terenie województwa świętokrzyskiego.

Interesująco prezentują się deklaracje badanych instytucji otoczenia biznesu w zakresie świadczenia innych usług. Wśród nich najczęściej wskazywano: integrowanie środowiska biznesu, nauki i jednostek samorządu terytorialnego; kampanie informacyjne; wyszukiwanie partnerów krajowych i zagranicznych oraz promowanie i organizowanie kontaktów krajowych dla firm. Badane instytucje informowały, że prowadzą działalność lobbingsową, opiniują akty prawne, promują postawy przedsiębiorcze wśród młodzieży czy też prowadzą warsztaty z doradztwa zawodowego. Interesującą inicjatywą w regionie jest prowadzenie od 2008 r. Sądu Arbitrażowego przy Staropolskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej w Kielcach, czy też zainspirowana przez tę Izbę nagroda dla przedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego przyznawana za ich działania innowacyjne. Oceniając jakość oferty usługowej przebadanych instytucji otoczenia biznesu należy stwierdzić, że przeważają tradycyjne formy wsparcia biznesu, a nie innowacyjne (specjalistyczne np. wdrażanie nowych technologii, ocena potrzeb technologicznych, branżowych, kojarzenie partnerów gospodarczych). Tradycyjny charakter oferty świętokrzyskich instytucji wsparcia biznesu wynika m.in. z faktu, iż wśród tych instytucji przeważają ośrodki szkoleniowo – doradcze oraz firmy doradczo - konsultingowe, które prowadzą działalność szkoleniową, doradczą i informacyjną, aktywizacyjną, promocyjną przede wszystkim na rzecz rozwoju przedsiębiorczości. Instytucji, takich jak inkubatory technologiczne, centra transferu technologii, które posiadają bardziej specjalistyczną i innowacyjną ofertę, funkcjonuje w regionie niewiele. Mało innowacyjny i specjalistyczny charakter oferty wiąże się również z charakterem odbiorców usług. Największe znaczenie w działalności świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu mają firmy z sektora MŚP oraz samorządy. W dalszej kolejności wskazywano absolwentów i młodzież, osoby rozpoczynające działalność gospodarczą, bezrobotnych oraz duże firmy.

Najważniejszym zagadnieniem z perspektywy możliwości funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu, jak każdego podmiotu rynkowego, są źródła jego finansowania, o których wspomnimy na koniec. Z przeprowadzonych badań wynika, iż zasadniczym źródłem utrzymania przeciętnej instytucji otoczenia biznesu jest realizacja projektów finansowanych z

dotacji zewnętrznych (45%), w dalszej kolejności – dochody z działalności komercyjnej (33%), statutowej (zaledwie 13%) i innych. Potwierdzają to również analizy projektów realizowanych bądź przygotowywanych przez instytucje otoczenia biznesu. Spośród wskazanych ponad 1 000 projektów, projekty realizowane samodzielnie przez respondentów stanowią 26%, przygotowywane dla klientów – 62%, a realizowane w partnerstwie – 12%. Projekty realizowane w partnerstwie, w odniesieniu do projektów realizowanych samodzielnie stanowią jednak ponad 30 %. Wskaźnik ten można uznać za dość dobry, biorąc pod uwagę tak często podkreślaną niechęć do współpracy i komplikacji związanych z realizacją tego typu projektów. W świetle wyników badań trudno się dziwić, że instytucje te raczej nastawione są na konkurencję o środki zewnętrzne i klientów, niż na współpracę, która tylko w przypadku wypracowania odpowiednich mechanizmów stymulujących kooperację będzie możliwa do osiągnięcia (np. dodatkowe punkty premiujące projekty partnerskie).

Należy w tym miejscu zwrócić uwagę, że zbyt duże uzależnienie budżetów instytucji otoczenia biznesu od funduszy europejskich może stanowić pewne zagrożenie ich funkcjonowania w przyszłości, gdy środki te nie będą równie dostępne jak dzisiaj.

WNIOSKI:

1. W województwie świętokrzyskim funkcjonuje 92 podmioty otoczenia biznesu, z których znaczącą rolę odgrywa nieco ponad 20 podmiotów. Potencjał, którym dysponują to blisko 2000 pracowników merytorycznych - doświadczonych trenerów, doradców i wykładowców. Jednocześnie w otoczeniu można zauważyć nie wystarczającą liczbę wyspecjalizowanych podmiotów zajmujących się działalnością pro - przedsiębiorczą (inkubatory przedsiębiorczości, w tym akademickie; parki przemysłowe), pro-innowacyjną (centra transferu wiedzy, technologii, innowacji; inkubatory technologiczne, parki/centra naukowo-technologiczne, parki naukowe, jednostki badawczo-rozwojowe, itp.). Podejmowane są jednak inicjatywy w zakresie zmiany tego stanu rzeczy. Tworzone są kolejne akademickie inkubatory przedsiębiorczości (AIP), np. przy Politechnice Świętokrzyskiej, w którym ma funkcjonować m.in.: Centrum Informacji Patentowej, Centrum Kształcenia oraz Centrum Modelowania Procesów Biznesowych. W przyszłości planowane jest założenie AIP również przy Wyższej Szkole Ekonomii i Prawa oraz Wyższej Szkole Handlowej w Kielcach. Fundacja Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, z której inicjatywy powstała sieć AIP, planuje utworzenie w Kielcach tzw. Business Link – inkubatora dla najciekawszych pomysłów zrodzonych w AIP – który ma

wybrać 80 najbardziej innowacyjnych przedsięwzięć, które otrzymają dostęp do usług biurowych, specjalistyczne doradztwo, opiekę rzeczników patentowych a nawet pomoc w pozyskiwaniu finansowania inwestycji z funduszy Unii Europejskiej, funduszu pożyczkowego AIP czy AIP Seed Capital⁶⁴. Pojawiła się również ciekawa inicjatywa zaproponowana przez konsorcjum Świętokrzyskie Inkubatory Innowacji i Przedsiębiorczości⁶⁵ mająca na celu utworzenie Sieci Inkubatorów Przedsiębiorczości⁶⁶. Z kolei pod patronatem Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, Starostwa Powiatowego w Kielcach i Świętokrzyskiego Centrum Innowacji i Transferu Technologii opracowano projekt utworzenia Regionalnego Centrum Naukowo-Technologicznego w Podzamczu Chęcińskim. W inicjatywę zaangażowały się 2 największe uczelnie: Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Politechnika Świętokrzyska a także Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa. Na realizację tego przedsięwzięcia zarezerwowano 12,36 mln euro w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej, a jego zakończenie przewidziano w 2012 roku⁶⁷.

2. Instytucje otoczenia biznesu zatrudniają w znacznej mierze wyspecjalizowanych pracowników posiadających szeroką wiedzę oraz umiejętności potrzebne do wspierania innowacyjnego rozwoju firm i służących często wiedzą ekspercką i doradczą. Instytucje okołobiznesowe swoją działalność opierają na personelu merytorycznym poszerzając jego potencjał o kompetencje zawodowe pracowników zewnętrznych, z którymi współpracują. Niemniej jednak, kompetencje i nieustanny rozwój samych podmiotów otoczenia biznesu ma istotne znaczenie dla rozwoju partnerstwa na rzecz konkurencyjności i innowacji w świecie informacji i wiedzy. *”Jeśli rozwiążemy problem edukacyjny, to nie musimy robić nic więcej. Jeśli go nie rozwiążemy, to nic więcej nie będzie miało znaczenia.”*⁶⁸ Niestety, podobnie jak i firmy, świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu nie wypracowały odpowiedniego

⁶⁴ B. Pałka-Koruba, *Innowacyjne świętokrzyskie*, w: A. Kasińska-Metryka, R. Miernik, *Tożsamość województwa świętokrzyskiego w kontekście kraju i Unii Europejskiej*, Unikat 2, Kielce, 2008, s. 22; D. Żuk, *Konferencja „Przedsiębiorcze Kielce”*, Urząd Miasta Kielce, Kielce 24 czerwca 2008

⁶⁵ W skład tego konsorcjum wchodzi 7 gmin: Bieliny, Końskie, Ożarów, Pińczów, Skarżysko-Kamienna, Starachowice i Włoszczowa oraz 4 instytucje otoczenia biznesu: Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości, Fundacja Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach, Fundacja Rozwoju Pierzchnicy oraz Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości w Sandomierzu.

⁶⁶ J. Sułek, *Konferencja „Instrumenty wspierania przedsiębiorczości i innowacji w Polsce Wschodniej”*, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki, Huta Szklana, 4 kwietnia 2008.

⁶⁷ Sz. Skorupski, *Konferencja „Prezentacja idei oraz planów rozwoju Kieleckiego Inkubatora Technologicznego”*, Urząd Miasta Kielce, Kielce 11 marca 2008.

⁶⁸ Cytat z wypowiedzi Alana Greenspana o społeczeństwie amerykańskim.

systemu podnoszenia kwalifikacji i motywowania swoich pracowników. Uwagę zwraca niewielki odsetek pracowników z wykształceniem wyższym ekonomicznym, technicznym czy prawniczym i jeszcze mniejszy z wykształceniem wyższym tytularnym (z tytułem doktora i wyższym). Kompetencje pracowników i ciągły rozwój samych podmiotów otoczenia biznesu są kluczem do sukcesu. Konieczne wydaje się więc podjęcie przez instytucje otoczenia biznesu, najlepiej wspólnych, działań w zakresie stworzenia systemu podnoszenia kwalifikacji swoich kadr. Barię w wykorzystaniu potencjału ludzkiego skumulowanego wokół instytucji biznesu są ograniczone środki finansowe pozostające w dyspozycji tych podmiotów oraz ciągle niska skłonność do podejmowania współpracy w wymiarze regionalnym czy krajowym z innymi instytucjami wspierania biznesu, przedsiębiorstwami, samorządami terytorialnymi i innymi aktorami życia społeczno-gospodarczego. To niepełne wykorzystanie wysokiego potencjału instytucji otoczenia biznesu przekłada się na niewielki bezpośredni wpływ instytucji wsparcia biznesu na podniesienie poziomu innowacyjności regionu.

3. Instytucje otoczenia biznesu w niewielkim stopniu wdrażają u siebie odpowiednie systemy jakości zarządzania i usług. Warunkiem pozytywnego i znaczącego wpływu regionalnych instytucji biznesu na konkurencyjność regionu jest również efektywna komunikacja z klientami oraz formy promocji usług. Świętokrzyskie podmioty otoczenia biznesu stosują zwykle konwencjonalne metody komunikacji z klientem i promocji.
4. Świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu najczęściej prowadzą badania: potrzeb szkoleniowych, jakości oferty usługowej, zapotrzebowania na rynku na nowe rodzaje usług, ale zbyt małą wagę przykładają do przeprowadzania badań adekwatności oferty do potrzeb rynku oraz badań dostępności oferty instytucji na rynku. W oparciu o wyniki systematycznie prowadzonych badań można by było się zastanowić nad ewentualną specjalizacją poszczególnych podmiotów, a tym samym uniknięcia konkurencji na rzecz współpracy i osiągania wspólnych korzyści.
5. Świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu w niewystarczającym stopniu nawiązują współpracę z partnerami zagranicznymi i krajowymi, w tym nie angażują się w regionalnych, krajowych, czy zagranicznych sieciach współpracy.

6. Oferta usługowa omawianych instytucji okołobiznesowych ma w większości przypadków charakter tradycyjny, a w mniejszym stopniu innowacyjny, czy specjalistyczny. Pozytywny wydźwięk ma podejmowanie przez środowisko okołobiznesowe działań w zakresie kojarzenia partnerów, integrowania środowisk, itp. Rzadziej instytucje otoczenia biznesu deklarują świadczenie usług doradczych proinnowacyjnych. Jednocześnie pozytywnie zaskakuje stosunkowo wysoki udział podmiotów (20%) świadczących usługi w zakresie wdrażania nowych technologii, czy też w zakresie oceny potrzeb technologicznych. W ramach usług szkoleniowych świadczonych przez wszystkie instytucje realizowane są głównie szkolenia ogólne, w mniejszym stopniu - zawodowe czy specjalistyczne.
7. We wsparciu działań instytucji otoczenia biznesu na rzecz innowacyjnego rozwoju regionu ważną rolę odgrywają środki finansowe Unii Europejskiej. Ich dostępność i charakter przeznaczenia w istotny sposób mogą wpływać na większą/mniejszą zdolność tych instytucji do efektywnego wsparcia podmiotów gospodarczych w aspekcie przygotowania, realizowania i rozliczania projektów unijnych, ale również w umacnianiu partnerstwa regionalnego.
8. Instytucje otoczenia biznesu dobrze wykorzystują szansę związaną z funduszami unijnymi. Jednak w zbyt dużym stopniu uzależniły swoje budżety od zewnętrznych źródeł unijnych. Powinny również przyszłościowo rozważyć możliwości większej dywersyfikacji źródeł finansowania swojej działalności i uniezależnienia od środków unijnych, których strumień w miarę upływu czasu będzie malał.

JAKIE SĄ BARIERY ROZWOJU PARTNERSTWA REGIONALNEGO NA RZECZ ROZWOJU KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACJI W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM?

Przebadane instytucje otoczenia biznesu twierdzą, że utrzymują stałą współpracę z mikro-przedsiębiorcami (79%), małymi (74%) i średnimi (59%) firmami, jednostkami samorządu terytorialnego (79%) oraz innymi instytucjami otoczenia biznesu (57%), a najmniej z jednostkami badawczo-rozwojowymi – 10% (których praktycznie nie ma w regionie świętokrzyskim) i z instytucjami edukacyjnymi (26%). 90% respondentów

stwierdziło, że prowadzi doraźną współpracę z jednostkami badawczo-rozwojowymi a 74% - z instytucjami edukacyjnymi, w tym z uczelniami. W świetle badań firm o potencjale rozwojowym / innowacyjnym rola instytucji otoczenia biznesu we wsparciu przedsięwzięć innowacyjnych w firmach jest ograniczona. Badane podmioty najczęściej bazują na własnych możliwościach kreowania innowacyjnych rozwiązań (66%), w mniejszym stopniu zaś widoczna jest współpraca w tym zakresie z jednostkami wsparcia biznesu (26,0% z zewnętrznymi ośrodkami badawczo-rozwojowymi, w 22,0% – we współpracy z firmami konsultingowymi, natomiast w 18,0% – we współpracy z uczelniami). Firmy kooperowały głównie z ośrodkami badawczo-rozwojowymi i firmami konsultingowymi. Przebadane firmy świętokrzyskie średnio współpracują z blisko dwiema instytucjami otoczenia biznesu a współpraca ta ma charakter doraźny (65%). Najczęściej firmy wskazywały, jako swoich partnerów izby gospodarcze, jednostki badawczo-rozwojowe i agencje rozwoju regionalnego. Znacznie gorzej wygląda zainteresowanie firm współpracą z innymi przedsiębiorcami, gdyż aż ¼ ankietowanych firm nie wykazała chęci podjęcia takiej współpracy a prawie 38% chce współpracować tylko w ograniczonym zakresie. Takie podejście stanowi czynnik destymulujący innowacyjność podmiotów gospodarczych. W okresie ostatnich 2 lat 41% instytucji otoczenia biznesu nie prowadziło współpracy z jednostkami badawczo-rozwojowymi, a 22% - z innymi instytucjami otoczenia biznesu. Najwięcej zgłoszeń wspólnych przedsięwzięć podejmowanych przez badane instytucje znalazło się w przedziale od 1-3 wciągu ostatnich 2 lat. Powyżej 10 wspólnych przedsięwzięć respondenci zrealizowali z firmami (41%) i z jednostkami samorządu terytorialnego (30%).

Podjęmowane przez instytucje okołobiznesowe formy współpracy z partnerami krajowymi i regionalnymi to: wspólne spotkania i wymiana doświadczeń (78%), szkolenia personelu (76%), realizacja wspólnych projektów (68%) i współorganizacja konferencji / seminariów warsztatów (66%). Analiza projektów realizowanych i przygotowywanych przez instytucje otoczenia dowodzi, że projekty realizowane w partnerstwie stanowią zaledwie 12% w całkowitej liczbie tych projektów. Niewiele instytucji przedstawiło, jako formę współpracy: realizację projektu związanego z wdrażaniem RSI województwa świętokrzyskiego (22%) czy realizację projektu, mającego na celu opracowanie i wdrożenie innowacji (26%). Oznacza to nieduże zaangażowanie świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu w proces tworzenia Regionalnego Systemu Innowacji w województwie świętokrzyskim, a także niewielką ilość przedsięwzięć generujących innowacje.

O bariery rozwoju partnerstwa regionalnego na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji w województwie świętokrzyskim zapytano zarówno instytucje otoczenia biznesu jak i przedsiębiorców.

Zidentyfikowane przez instytucje otoczenia biznesu bariery rozwoju partnerstwa regionalnego na rzecz konkurencyjności i innowacyjności w województwie świętokrzyskim dotyczą przede wszystkim mentalności, ograniczeń informacyjno-kadrowych i organizacyjno-finansowych. Wśród barier mentalnych kluczową rolę odgrywają: brak tradycji współpracy, niski poziom zaufania i lojalności pomiędzy potencjalnymi partnerami oraz koncentrowanie się na rywalizacji – nie dostrzeganie wymiernych korzyści płynących ze współpracy. W drugiej grupie barier informacyjno-kadrowych na czoło wysuwają się: brak przykładów dobrych praktyk w zakresie współpracy partnerskiej, niesprawny system komunikacji i informacji (brak punktów informacyjnych, konsultacyjnych, itp.), niewystarczające kwalifikacje i wiedza nt. innowacji, tworzenia partnerstwa, komercjalizacji badań, transferu wiedzy i technologii. Z kolei wśród barier organizacyjno-finansowych znajdują się: brak silnego lidera, niewystarczająco określony regionalny system współpracy partnerskiej, brak współpracy wśród poszczególnych głównych aktorów regionalnych, brak mechanizmów stymulowania współpracy i niewystarczające dostosowanie oferty instytucji otoczenia biznesu do potrzeb firm (np. brak mechanizmów transferu wiedzy, dostępności kapitału).

Natomiast przedsiębiorcy wśród różnorodnych barier regionalnej kooperacji, zidentyfikowali problemy związane z funkcjonowaniem instytucji otoczenia biznesu, niski poziom komercjalizacji nowych rozwiązań przez jednostki naukowo-badawcze, słabe powiązania tych instytucji z biznesem oraz słabość (ilościową i jakościową) samych jednostek naukowo-badawczych, w tym uczelni wyższych regionu. Firmy wskazują też na bariery związane z brakiem lub niewystarczającą liczbą instytucji i sieci koordynujących i wspierających realizację wspólnych przedsięwzięć. Nie wystarczająca jest też, w opinii przedsiębiorców, liczba organizowanych spotkań, prelekcji i związany z tym brak zdefiniowanych potencjalnych płaszczyzn współpracy. W świetle powyższego wydaje się, iż przedsiębiorcy oczekują wzmocnienia roli instytucji otoczenia biznesu w zakresie inicjowania i koordynowania wspólnych przedsięwzięć regionalnych.

Zidentyfikowane przez respondentów z obydwu grup przeszkody stojące na drodze rozwoju partnerstwa na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i innowacji w województwie świętokrzyskim w wielu miejscach są zbieżne. Przedsiębiorcy zauważyli też słabość instytucji okołobiznesowych.

WNIOSKI:

1. Dotychczasowe zaangażowanie instytucji otoczenia biznesu w tworzenie regionalnego partnerstwa na rzecz konkurencyjności i innowacji w województwie świętokrzyskim było stosunkowo niewielkie zarówno pod kątem jej zasięgu jak i form współpracy. Potwierdza to m.in. niewielka liczba projektów realizowanych w partnerstwie w stosunku do liczby projektów realizowanych samodzielnie.
2. Głównymi partnerami regionalnymi/krajowymi, z którymi instytucje otoczenia biznesu utrzymują stałą współpracę są głównie firmy z mikro-, małe i średnie oraz jednostki samorządu terytorialnego i inne instytucje otoczenia biznesu. W kontekście możliwości tworzenia warunków rozwoju przedsiębiorczości i innowacji niepokojące wydaje się utrzymywanie przez instytucje otoczenia biznesu tylko doraźnej współpracy z jednostkami badawczo-rozwojowymi i jednostkami edukacyjnymi, ze względu na to, iż są one kluczowymi elementami systemu tworzenia wiedzy i innowacji. Najmniejszą skłonnością do współpracy w ramach partnerstwa regionalnego charakteryzowały się jednostki badawczo-rozwojowe. Występują dobre wzorce w tej materii np. umowy z Politechniką i Uniwersytetem Jana Kochanowskiego.
3. Słabe zaangażowanie świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu w tworzenie partnerstwa regionalnego / krajowego na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji potwierdza też niewielkie zainteresowanie przynależnością do regionalnych/krajowych sieci świadczących usługi na rzecz firm.
4. Zasadniczą barierą w zakresie tworzenia partnerstwa regionalnego w zakresie przedsiębiorczości i innowacji jest niewystarczający poziom komunikacji i interakcji pomiędzy środowiskiem administracyjnym, naukowym i biznesowym wynikający z niejednakowego poziomu wiedzy i postrzegania korzyści możliwych do osiągnięcia w wyniku rzeczywistej współpracy, braku „dobrych praktyk”, silnego lidera oraz mechanizmów stymulowania takiej współpracy.
5. Kolejną barierą rozwoju Regionalnego Systemu Innowacji w województwie świętokrzyskim jest niski poziom komercjalizacji wiedzy przez jednostki naukowo-badawcze i brak zainteresowania takimi działaniami.
6. Przeszkodę na drodze budowy efektywnego partnerstwa stanowi również słabość (ilościowa i jakościowa) jednostek naukowo-badawczych.

7. Niewystarczający rozwój współpracy wewnątrz-regionalnej wynika z niesprawności systemu komunikacji i informacji nt. innowacji, innowacyjności, możliwości rozwoju przedsiębiorczości.
8. Jako następną barierę w rozwoju partnerstwa zidentyfikowano niewystarczającego dostosowania oferty instytucji otoczenia biznesu do potrzeb firm. Odnosi się jednak wrażenie, że ocena zapotrzebowania przedsiębiorców na szkolenia nie wynika z przeprowadzonych szczegółowych badań rynku, lecz jest to lista proponowanych w ostatnich miesiącach szkoleń zawodowych i specjalistycznych przez instytucje otoczenia biznesu. Przedsiębiorcy oczekują również wzmocnienia roli instytucji otoczenia biznesu w zakresie inicjowania i koordynowania wspólnych przedsięwzięć regionalnych.
9. Odrębną grupę stanowią bariery mentalne, wynikające z braku tradycji współpracy i niewystarczającej, jakości kapitału społecznego istniejącego w województwie świętokrzyskim.
10. Za konieczne uznaje się potrzebę zbudowania koncepcji finansowania działalności instytucji otoczenia biznesu na rzecz tworzenia otwartych postaw do przedsiębiorczości i innowacji.

CZY PALETA DZIAŁAŃ WSPÓŁFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH JEST DOSTOSOWANA DO POTRZEB I OCZEKIWAŃ REGIONALNYCH BENEFICJENTÓW?

Do analizy poziomu dostosowania palety działań współfinansowanych ze środków unijnych do potrzeb i oczekiwań wykorzystano pytanie o opinię instytucji otoczenia biznesu o stopień przydatności poszczególnych instrumentów wsparcia dla następujących kategorii podmiotów: mikroprzedsiębiorstwa, małe przedsiębiorstwa, średnie przedsiębiorstwa, duże przedsiębiorstwa, jednostki samorządu terytorialnego, jednostki badawczo-rozwojowe i instytucje otoczenia biznesu.

W opinii instytucji otoczenia biznesu dla mikroprzedsiębiorstw najmniej przydatne są programy PO Innowacyjna Gospodarka (77% wskazań) oraz PO Rozwój Polski Wschodniej (72% wskazań), a najbardziej – Regionalny Program Operacyjny (65%), Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (63%) oraz PO Kapitał Ludzki (49%).

W przypadku małych i średnich przedsiębiorstw instytucje, jako najprzydatniejsze określiły – Regionalny Program Operacyjny (odpowiednio: 72%, 67%), PO Kapitał Ludzki

(46%, 47%) i Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (41%, 21%), a dla dużych firm – PO Innowacyjna Gospodarka (82%), PO Kapitał Ludzki (40%) i PO Rozwój Polski Wschodniej (28%). Znacznie mniejsza użyteczność dla firm została zauważona w instrumentach PO Innowacyjna Gospodarka, co może sugerować, iż regionalne podmioty gospodarcze napotykają na bariery utrudniające lub nawet uniemożliwiające im aplikowanie do programu. Program ten oferuje najmniej przydatne instrumenty dla firm mikro i małych (odpowiednio 77% i 57% wskazań na słabą przydatność). Jednocześnie, większą przydatność instrumentów oferowanych przez PO Innowacyjna Gospodarka obserwuje się w grupie przedsiębiorstw dużych i średnich (odpowiednio 82% i 35% wskazań na dużą przydatność). Biorąc pod uwagę fakt, że w województwie świętokrzyskim dominują mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa należy zauważyć, iż ich dostęp do środków na działalność innowacyjną w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka jest bardzo ograniczony.

Inaczej oceniły instytucje otoczenia biznesu przydatność instrumentów oferowanych w ramach PO Kapitał Ludzki, gdzie w każdej kategorii podmiotów gospodarczych przeważają wskazania dużej ich przydatności. Najbardziej przydatny jest PO Kapitał Ludzki, w ocenie instytucji biznesu, dla firm mikro, małych i średnich, odpowiednio 49%, 46% i 47% wskazań „duża przydatność”. Jednak, w świetle przeprowadzonych badań, zdecydowanie najbardziej użyteczne instrumenty dla świętokrzyskich firm oferuje Regionalny Program Operacyjny. W szczególności dotyczy to małych i średnich przedsiębiorstw, dla których jednostki okołobiznesowe wskazały odpowiednio 72% i 67% wskazań na dużą przydatność. Istotnym instrumentem wsparcia dla mikro przedsiębiorstw wydaje się być Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, co wynika częściowo z wiejskiego charakteru regionu świętokrzyskiego.

Wyniki badań firm o potencjale rozwojowym / innowacyjnym wskazują, iż preferencje przedsiębiorców w wyborze programów i realizowanych w ich ramach projektów, pokrywają się z oceną przydatności poszczególnych form wsparcia dostępnych w programach operacyjnych, jakich dokonały jednostki otoczenia biznesu.

Większość badanych firm świętokrzyskich realizowała lub/i realizuje projekty z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej. Z badanej grupy 51 podmiotów gospodarczych 43% nie korzystało w ogóle ze wsparcia funduszy Unii Europejskiej. Blisko 18% firm realizowało projekty z funduszy przedakcesyjnych, 39% z programów okresu finansowego 2004-2006, a 31% - z obecnej perspektywy finansowej 2007-2013. Przedsiębiorcy ci zrealizowali bądź realizują 12% projektów z Regionalnego Programu Operacyjnego i 7% z PO Innowacyjna Gospodarka, a także 15% z PO Kapitał Ludzki.

Analizując przydatność instrumentów wsparcia dla jednostek samorządu terytorialnego, w ocenie instytucji otoczenia biznesu, zauważamy, że największą przydatność w odniesieniu do tej kategorii mają: Regionalny Program Operacyjny (73% wskazań), PO Rozwój Polski Wschodniej (72%) oraz PO Kapitał Ludzki (69%), a najmniejszą PO Innowacyjna Gospodarka (63%).

W przypadku oceny przydatności instrumentów wsparcia oferowane w poszczególnych programach operacyjnych dla jednostek badawczo-rozwojowych to największą zauważono w PO Innowacyjna Gospodarka (71%) oraz PO Kapitał Ludzki (53%), a najmniejszą w Regionalnym Programie Operacyjnym (3%).

W opinii instytucji otoczenia biznesu najbardziej przydatne formy wsparcia dla nich samych oferują: PO Kapitał Ludzki (69%) oraz Regionalny Program Operacyjny (64%), dopiero na trzecim miejscu plasuje się PO Innowacyjna Gospodarka (33%). Za najmniej przydatny uznano Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (60%). Jednocześnie, analiza realizowanych samodzielnie przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu projektów wskazuje, że nie zrealizowały one nawet 1 projektu współfinansowanego w ramach PO Innowacyjna Gospodarka, a w partnerstwie zaledwie - 3. Najwięcej projektów instytucje te zrealizowały w ramach PO Kapitał Ludzki (53 – samodzielnie i 31 – w partnerstwie). Pomimo małej przydatności wdrożono również 9 projektów do Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, w tym 2 – w partnerstwie. Świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu zdają sobie sprawę z przydatności instrumentów wsparcia oferowanych im w ramach PO Innowacyjna Gospodarka, ale istnieje jakaś bariera, która utrudnia im wykorzystanie stworzonych dla nich możliwości. W kontekście rozwoju konkurencyjności innowacji w województwie świętokrzyskim wydaje się istotne rozpoznanie rodzaju tych trudności i podjęcie działań, które umożliwią świętokrzyskim instytucjom otoczenia biznesu aplikowanie o wsparcie z tego programu. W świetle zgromadzonych danych pewnym rozwiązaniem wydaje się być współpraca tych instytucji, czyli realizacja projektów partnerskich.

WNIOSKI:

1. Największą przydatność praktycznie dla wszystkich kategorii beneficjentów (za wyjątkiem jednostek badawczo-rozwojowych) przypisano instrumentom oferowanym w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego oraz PO Kapitał Ludzki. Może to być związane z faktem, iż obydwa te programy są wdrażane regionalnie (w przypadku PO KL dotyczy to tzw. komponentu regionalnego), co jest prawdopodobnie postrzegane w kategoriach „łatwiejszego” dostępu do środków.

2. Instytucje otoczenia biznesu wskazały na dużą przydatność dla siebie wsparcia w ramach PO Innowacyjna Gospodarka, a jednocześnie w niewielkim stopniu, głównie w partnerstwie pozyskiwały środki z tego źródła. Sugeruje to istnienie jakiejś bariery w dostępie do tych środków.
3. Preferencje przedsiębiorców w wyborze programów i realizowanych w ich ramach projektów, pokrywają się z oceną przydatności poszczególnych form wsparcia dostępnych w programach operacyjnych, jakich dokonały jednostki otoczenia biznesu.

W JAKIM STOPNIU INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU ZNAJĄ I JAK OCENIAJĄ POTENCJAŁ REGIONU ŚWIĘTOKRZYSKIEGO?

Prawie 100% nadanych instytucji otoczenia biznesu stwierdziło, że województwo świętokrzyskie dysponuje potencjałem innowacyjnym (66% - niewielkim, a 30% - znaczącym), a zaledwie 2% - iż takiego nie posiada. Zastanawiająca w tym kontekście jest tak mała popularność usług o charakterze specjalistycznym, m.in.: wyszukiwanie nowych technologii, upowszechnianie technik informatycznych, tworzenie klastrów, czy kontaktów kooperacyjnych.

Zapytano zarówno instytucje otoczenia biznesu, jak i firmy o potencjale rozwojowym / innowacyjnym o wpływ różnorodnych czynników na aktywność innowacyjną przedsiębiorstw. Okazało się, że opinie obydwu środowisk zasadniczo się różnią między sobą. W opinii instytucji otoczenia biznesu kluczowe znaczenie dla podejmowania aktywności innowacyjnej przez firmy mają koszty związane z inicjowaniem i prowadzeniem działalności innowacyjnej, w szczególności koszty prowadzenia badań, pozyskiwania nowych technologii i patentów, natomiast w ocenie firm - możliwości pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych, głównie z Unii Europejskiej. Środowisko okołobiznesowe twierdzi, że duży wpływ na aktywność innowacyjną mają też wewnętrzne słabości podmiotów gospodarczych tj. poziom wiedzy na temat nowoczesnych technologii i możliwości ich pozyskania.

Rozbieżności w ocenie czynników aktywizujących działalność innowacyjną firm pomiędzy badanymi środowiskami wynika prawdopodobnie z niewystarczającego poziomu komunikacji i współpracy pomiędzy nimi.

Poniżej porównano rodzaje usług świadczonych przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu z usługami z których korzystały badane firmy o potencjale rozwojowym /

innowacyjnym. Z analizy tych danych wynika, że w sektorze usług doradczych w zasadzie informacje nt. podaży i popytu są zbieżne, za wyjątkiem doradztwa proinnowacyjnego w zakresie wdrażania nowych technologii, w których uczestniczyło więcej firm. Jeśli chodzi o usługi szkoleniowe to badane firmy w największym stopniu korzystały ze szkoleń w zakresie księgowości i finansów, a w mniejszy w pozostałych wymienionych rodzajów.

Tab.3. Porównanie poziomu wykorzystania oferty usługowej instytucji otoczenia biznesu z zapotrzebowaniem firm o potencjale rozwojowym/innowacyjnym w województwie świętokrzyskim

NAZWA USŁUGI	RODZAJ USŁUGI	IOB	FIRMA
1. USŁUGI DORADCZE	1. OGÓLNE 2. PROINNOWACYJNE , dotyczące w szczególności: a. oceny potrzeb technologicznych b. promocji technologii i nowych rozwiązań organizacyjnych c. wdrażania nowych technologii	72% 28% 34% 20%	63% 27% 29% 31%
2. USŁUGI SZKOLENIOWE	1. OGÓLNE z zakresu: a. prawa b. księgowości i finansów c. marketingu, negocjacji i sprzedaży d. języków obcych e. informatyczne f. zarządzania, w tym zarządzania zasobami ludzkimi	 52% 52% 56% 26% 34% 56%	 37% 59% 43% 43% 43% 43%
3. USŁUGI INFORMACYJNE NT.	1. Prowadzenia działalności gospodarczej 2. Programów badawczych i innowacyjnych 3. Nowych technologii 4. Ochrony własności intelektualnej (prawa autorskie, patenty, itp.) 5. Programów pomocowych i innych dostępnych źródeł finansowania 6. Zasad sporządzania wniosków o dofinansowanie z różnych źródeł finansowych 7. Ochrony środowiska 8. Standardów i certyfikatów 9. Poszukiwanie partnerów zagranicznych 10. Poszukiwanie partnerów krajowych	74% 24% 26% 22% 66% 68% 24% 18% 32% 48%	27% 18% 43% 20% 45% 47% 22% 35% 35% 20%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (N=50).

W opinii instytucji otoczenia biznesu przedsiębiorcy mają duże bądź średnie zapotrzebowanie na ogólne usługi szkoleniowe, w tym głównie z zakresu księgowości i finansów, językowe, informatyki oraz marketingu, negocjacji i sprzedaży, a w następnej kolejności z zakresu prawa; zarządzania, w tym zarządzania zasobami ludzkimi. Potwierdzają to wyniki badań firm.

Badane instytucje otoczenia biznesu oceniają, jako duże i średnie zapotrzebowanie przedsiębiorców na szkolenia zawodowe w następujących zawodach: kucharz, stolarz, spawacz, recepcjonista, informatyk oraz w zawodach budowlanych. Natomiast w ramach szkoleń specjalistycznych oceniają, że największe zapotrzebowanie występuje w sektorze

szkoleń na operatorów wózków widłowych i platformowych, programowanie graficzne – auto cad, przewóz towarów niebezpiecznych, doradztwo inwestycyjne.

Przebadane firmy o potencjale rozwojowym / innowacyjnym uczestniczył w następujących szkoleniach zawodowych:

- techniki spawania i obróbki metali,
- technologie wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej z biomasy,
- obsługi maszyn, zarządzania magazynami i dostawami, stosowania nowoczesnego oprogramowania,
- operatorzy maszyn i urządzeń, BHP, audyt wewnętrzny,
- studia inżynierskie elektryczne, studia inżynierskie mechaniczne, studia podyplomowe doktoranckie,
- kursy na tytuły zawodowe,
- dozór i eksploatacja urządzeń, instalacji i sieci elektroenergetycznych (egzamin SEP), szkolenia BHP i przeciwpożarowe, MSR - Międzynarodowe Standardy Rachunkowości,
- betoniarz zbrojarz, suwnic operator, szkolenia na operatorów żurawi,
- kurs wózki widłowe, świadectwo kwalifikacyjne E,
- zarządzanie technologiami druku,

oraz specjalistycznych:

- techniki laserowe,
- dotyczące działalności targowej,
- Public Relations,
- logistyka transportu,
- HCCP,
- recykling pojazdów,
- konwergentne sieci telekomunikacyjne, Protokół IP TV, Voice over IP,
- europejski inżynier spawalnictwa,
- zarządzanie nieruchomościami,
- na Pełnomocnika Systemu Zarządzania Jakością wg norm ISO 9001:2000,
- na Audytora Wewnętrznego Systemu Zarządzania Jakością wg normy ISO 9001:2000, itp.

Natomiast, jeśli chodzi o usługi informacyjne to firmy najchętniej korzystały z informacji na temat programów pomocowych i innych dostępnych źródeł finansowania; zasad sporządzania wniosków o dofinansowanie z różnych źródeł finansowych oraz nowych

technologii. Zastanawiający też jest fakt, iż badane firmy o potencjale rozwojowym / innowacyjnym bardziej były zainteresowane poszukiwaniem partnerów krajowych niż zagranicznych.

WNIOSKI:

1. Prawie 100% badanych instytucji otoczenia biznesu stwierdziło, że w województwie świętokrzyskim istnieje potencjał innowacyjny. Instytucje otoczenia generalnie bardzo rzadko świadczą usługi kojarzone z rozwojem innowacyjnych przedsiębiorstw takich jak: tworzenie wirtualnych przedsiębiorstw; wyszukiwanie określonych technologii; w zakresie e-biznesu; czy doradztwa w zakresie tworzenia i rozwoju klastrów. Jest to spowodowane niską innowacyjnością przedsiębiorstw lub brakiem funduszy na wdrożenie nowych technologii.
2. Na podstawie dostępnej oferty instytucji otoczenia biznesu oraz dokonywania przez nie oceny tej oferty można wnioskować, iż mogą pojawiać się niedopasowania podaży ofert do popytu ze strony przedsiębiorców, aczkolwiek prowadzone przez instytucje okołobiznesowe w zakresie potrzeb szkoleniowych przynoszą już efekty w postaci znaczącego dostosowania oferty usługowej otoczenia biznesu do potrzeb firm. Nie należy jednak zaprzestawać działań w zakresie podnoszenia jakości świadczonych usług oraz planowania przyszłego zapotrzebowania na konkretne usługi na rynku.
3. Instytucje otoczenia biznesu dokonują weryfikacji i oceny własnej oferty. Tylko niewielka część badanych podmiotów nie przeprowadza badania swojej oferty usług. Wielkość ta koresponduje z podobną ilością podmiotów, które nie przeprowadzały w ostatnim roku zmian swojej oferty usług.
4. Instytucje wsparcia biznesu powinny stale analizować swoją wiedzę nt. aktualnych i przyszłych potrzeb swoich klientów (dotychczasowych i potencjalnych), co w konsekwencji przyczyni się do większego dostosowania oferty ich usług do rosnących potrzeb klientów. Najważniejsze potrzeby przedsiębiorstw w zakresie form wsparcia innowacyjności to: pomoc w identyfikacji partnerów technologicznych, technologiczne wsparcie dla rozwoju nowych produktów i procesów, promocja eksportu nowych lub zmodernizowanych produktów.

7 REKOMENDACJE

Instytucje otoczenia biznesu głównie wspierają działalność małych i średnich przedsiębiorstw, jednak coraz częściej nie ograniczają się do wyznaczonych ról. Coraz częściej również współdziałają między sobą, są inicjatorami wielu przedsięwzięć w regionie, stają się naturalnymi partnerami władz lokalnych. Istotne jest, aby w przypadku większej liczby podmiotów wspierających przedsiębiorczość, tworzyły one układ instytucjonalny sieciowy i miały ściśle określone zadania do realizacji. Region staje się konkurencyjny dzięki efektywnie funkcjonującemu otoczeniu biznesu, a w szczególności, kiedy dobrze ukształtowane środowisko innowacyjne tworzy właściwy klimat działalności gospodarczej.

Należy dążyć do wykorzystania potencjału funkcjonujących jednostek otoczenia biznesu dla zmniejszania ograniczeń związanych z rozwojem innowacji w regionie świętokrzyskim. Ogromny potencjał instytucji otoczenia biznesu, na który w dużej mierze składa się przygotowany i sprawdzony w działaniach potencjał kadrowy nie jest w pełni wykorzystywany przez władze lokalne i regionalne, jak również przez samych przedsiębiorców.

W kontekście przeprowadzonych badań oraz zorganizowanych przez Staropolską Izbę Przemysłowo - Handlową dwóch Forum Instytucji Otoczenia Biznesu najważniejsze rekomendacje odnośnie możliwości zaangażowania instytucji otoczenia biznesu w proces tworzenia partnerstwa regionalnego na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji w regionie są następujące:

REKOMENDACJE GŁÓWNE:

1. Rekomendujemy utworzenie stałej, formalnej platformy współpracy instytucji otoczenia biznesu w województwie świętokrzyskim pod nazwą: Forum Instytucji Otoczenia Biznesu (Forum IOB), ponieważ konieczna jest lepsza, ściślejsza współpraca wszystkich instytucji otoczenia biznesu. Zinstytucjonalizowanie tej współpracy pozwoli na lepszą współpracę IOB z ich głównymi partnerami i klientami: przedsiębiorstwami, samorządami, instytucjami na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Utworzenie platformy współpracy powinno się stać zadaniem dla

instytucji otoczenia biznesu i władz samorządowych. Nawiązanie stałej współpracy z samorządem województwa świętokrzyskiego odgra kluczową rolę w kreowaniu i realizacji polityki rozwoju regionu, a Forum IOB powinno stać się silnym partnerem władz samorządowych.

2. Ponieważ działalność IOB w dużej mierze opiera się na wykorzystywaniu funduszy publicznych, w tym szczególnie funduszy unijnych do realizacji ich zadań, rekomendujemy działania na rzecz lepszego wykorzystania funduszy europejskich, zarówno pod względem ilościowym i jakościowym. Apelujemy o bardziej przejrzyste zasady wyboru projektów oraz większą uwagę na jakość proponowanych projektów i oferowanych usług, a nie tylko na cenę. Forum IOB powinno się stać główną platformą do sięgania po środki na poziomie krajowym i międzynarodowym na działania związane z rozwojem IOB i rozwojem innowacyjnym regionu..
3. Rekomendujemy przeprowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnej, która by uświadomiła społeczeństwu, a przede wszystkim przedsiębiorcom, jaką rolę pełnią instytucje otoczenia biznesu, co robią, jakie oferują usługi, jakie specjalne akcje są przez nie prowadzone. Forum IOB powinno stać się głównym koordynatorem tej kampanii.
4. Rekomendujemy bardziej aktywne włączenie się IOB w działalność innowacyjną poprzez ściślejszą współpracę z przedsiębiorstwami i sektorem badawczo-rozwojowym: zawiązywanie partnerstw, zakładanie klastrów oraz wspólną realizację projektów.
5. Rekomendujemy nawiązanie współpracy z partnerami zagranicznymi, korzystanie z ich doświadczeń i dobrych praktyk oraz wspólne prowadzenie projektów. Forum IOB mogłoby się stać jednym z głównych podmiotów inicjujących taką współpracę.
6. Rekomendujemy silniejsze włączenie się IOB w działalność edukacyjną w regionie poprzez współpracę ze szkołami, w krzewienie przedsiębiorczości i kreatywnego myślenia, szczególnie wśród młodzieży, oraz w proces kształcenia przez całe życie dla osób w wieku produkcyjnym poprzez prowadzenie szkoleń.

REKOMENDACJE SZCZEGÓŁOWE:

1. Forum Instytucji Otoczenia Biznesu powinno:

- wypracować program działań wspólnych, w tym w zakresie podnoszenia kwalifikacji i motywacji własnych kadr,
- opracować i realizować wspólne badania i analizy w celu dostosowania oferty świadczonych usług informacyjnych, doradczych i szkoleniowych do potrzeb przedsiębiorców i innych grup społecznych, dla skutecznego wzrostu konkurencyjności i innowacji w regionie świętokrzyskim,
- zwiększyć zaangażowanie instytucji otoczenia biznesu w realizację wspólnych projektów, w tym przedsięwzięć międzynarodowych,
- podejmować w szerszym zakresie wspólnych działań na rzecz aktywizacji regionalnych przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych poprzez organizację misji gospodarczych, promocję eksportu i budowanie powiązań kooperacyjnych,
- podejmować skuteczne działania na rzecz ochrony własności intelektualnej poprzez wykorzystanie międzynarodowych rozwiązań w zakresie patentów i certyfikacji.

2. Wskazana jest specjalizacja instytucji otoczenia biznesu i świadczenie w większym stopniu usług nakierowanych na wdrażanie innowacji przez przedsiębiorców.

3. Władze lokalne i samorządowe, instytucje wdrażające obecnie programy unijne w regionie, powinny dążyć do pełnego wykorzystania dotychczasowych doświadczeń Instytucji Otoczenia Biznesu we wdrażaniu funduszy unijnych zarówno przedakcesyjnych jak i funduszy strukturalnych w poprzednim okresie wdrażania (2004-2006); w zakresie pozyskiwania środków UE, jako realizatorów wielu różnorodnych projektów do tworzenia procedur oraz właściwych kryteriów wyboru projektów służących efektywnemu ukierunkowaniu i wykorzystania pomocy unijnej w regionie.

Spis Tabel

Tab.1 Liczba projektów realizowanych bądź przygotowywanych przez instytucje otoczenia biznesu.....	45
Tab.2 Porównanie kluczowych czynników aktywności innowacyjnej firm w ocenie przedsiębiorstw i instytucji otoczenia biznesu	85
Tab.3. Porównanie poziomu wykorzystania oferty usługowej instytucji otoczenia biznesu z zapotrzebowaniem firm o potencjale rozwojowym/innowacyjnym w województwie świętokrzyskim.....	115

Spis Rysunków

Rys. 1	Forma prawna instytucji otoczenia biznesu.....	24
Rys. 2	Rodzaje instytucji otoczenia biznesu.....	25
Rys. 3	Siedziby instytucji otoczenia biznesu w województwie świętokrzyskim	33
Rys. 4	Lokalne Grupy działania w województwie świętokrzyskim	34
Rys. 5	Zasięg działalności instytucji otoczenia biznesu	36
Rys. 6	Zasięg działalności w rozbiciu na powiaty.....	36
Rys. 7	Zestawienie adresatów usług oraz ich znaczenie dla instytucji otoczenia biznesu ...	38
Rys. 8	Usługi doradcze	39
Rys. 9	Usługi szkoleniowe.....	40
Rys. 10	Usługi informacyjne.....	41
Rys. 11	Częstotliwość świadczenia usług specjalistycznych.....	42
Rys. 12	Usługi inne świadczone przez instytucje otoczenia biznesu.....	43
Rys. 13	Zapotrzebowanie przedsiębiorców na szkolenia ogólne w ocenie instytucji otoczenia biznesu	46
Rys. 14	Charakter zmian w ofercie instytucji otoczenia biznesu w ciągu ostatnich 2 lat...	47
Rys. 15	Rodzaje badań prowadzone przez instytucje otoczenia biznesu w ciągu ostatnich 2 lat	48
Rys. 16	Stopień wykorzystania poszczególnych form promocji	49
Rys. 17	Sposoby komunikacji z klientem stosowane przez instytucje otoczenia biznesu..	49
Rys. 18	Zestawienie osób zatrudnionych wg rodzaju zatrudnienia	50
Rys. 19	Zestawienie pracowników wg posiadanego wykształcenia	51
Rys. 20	Zestawienie pracowników wg rodzaju pracy.....	52
Rys. 21	Sposoby podnoszenia kwalifikacji pracowników	52
Rys. 22	Procentowy udział poszczególnych źródeł finansowania działalności instytucji otoczenia biznesu	54
Rys. 23	Rodzaje podmiotów regionalnych / krajowych, z którymi współpracują świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu.....	59
Rys. 24	Ilość wspólnych przedsięwzięć zrealizowanych przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu w ciągu ostatnich 2 lat wg rodzaju partnera.	60
Rys. 25	Formy współpracy partnerów regionalnych / krajowych z instytucjami otoczenia biznesu	61
Rys. 26	Ilość projektów realizowanych lub przygotowywanych przez Świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu.....	62
Rys. 27	Projekty realizowane przez instytucje otoczenia biznesu w partnerstwie	62
	wg źródła ich współfinansowania	62

Rys 28	Projekty realizowane lub przygotowywane przez świętokrzyskie instytucje otoczenia biznesu	63
Rys 29	Przynależność świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu do regionalnych i krajowych sieci świadczących usługi na rzecz firm.....	65
Rys 30	Formy współpracy świętokrzyskich instytucji otoczenia biznesu z partnerami zagranicznymi.	66
Rys. 31	Klasyfikacja badanych jednostek ze względu na rok powstania [w %]	70
Rys. 32	Struktura badanych przedsiębiorstw według liczby zatrudnionych [w %].....	70
Rys. 33	Charakter wprowadzanych innowacji w badanych przedsiębiorstwach województwa świętokrzyskiego.....	74
Rys. 34	Czynniki decydujące o wdrożeniu/wytwarzaniu innowacji w badanych przedsiębiorstwach	75
Rys. 35	Najważniejsze źródła innowacji w badanych przedsiębiorstwach [w %]	76
Rys. 36	Efekty wprowadzanych innowacji w badanych przedsiębiorstwach [w %].....	77
Rys.37	Liczba projektów realizowana przez przedsiębiorstwa regionu świętokrzyskiego z dofinansowaniem z funduszy przedakcesyjnych i poakcesyjnych	79
Rys.38	Typy instytucji otoczenia biznesu, z którymi współpracują przedsiębiorstwa regionu świętokrzyskiego.....	87
Rys.39	Charakter współpracy przedsiębiorstw świętokrzyskich z instytucjami otoczenia biznesu	88
Rys.40	Zainteresowanie świętokrzyskich przedsiębiorstw realizacją wspólnych przedsięwzięć z firmami z branży	89

BIBLIOGRAFIA

1. Bąkowski A., A. Siemaszko, M. Snarska - Świdarska, *Jak zostać regionem wiedzy i innowacji*, TWIGGER, Warszawa 2007
2. Bednarczyk M., *Regionalne otoczenie przedsiębiorstw zagranicznych na przykładzie województwa krakowskiego*, [w:] M. Haffer, S. Sudoł, *Przedsiębiorstwo wobec wyzwań przyszłości*, Wyd. UMK, Toruń 1999
3. Burak J., *Innowacje, kultura innowacyjna i poziom innowacyjności przedsiębiorstw przemysłowych*, Gospodarka Narodowa Nr 11-12/2002
4. Burdecka W., *Instytucje otoczenia biznesu badanie własne PARP 2004r.*, PARP, Warszawa 2004
5. Chądzyński J., A. Nowakowska, Z. Przygodzki, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Cedetu.pl Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2007
6. Chmielewski R., M. Trojanek, *Czynniki określające konkurencyjność układów przestrzennych (regionów i miast)*[w:] *Podstawy gospodarczej polityki miasta. Studium Poznania – część II*, (red.) R. Domański Biuletyn KPZK nr 187, Warszawa 1999
7. Filipiak B., J. Ruszała, *Instytucje otoczenia biznesu, Rozwój, wspieranie, instrumenty*, Difin, Warszawa 2009
8. Floryda R., *Toward the learning region*, Futures, vol. 27 no. 5, 1995, cyt. Za: D. Maillat, L. Kebir, *The learning region and territorial production systems*, [w:] B. Johansson, C. Karlsson & R. Stough (Eds), *Theories of Endogenous Regional Growth. Lessons for Regional Policies*, Heidelberg 2001
9. Fukuyama F., *Zaufanie, kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, PWN, Warszawa 1997
10. Glaser B., A. Strauss, *Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*, Aldine, Chicago 1967
11. Glaser B., *Theoretical Sensitivity*, The Sociology Press, San Francisco 1978
12. Gorzelak G., B. Jałowiecki, *Konkurencyjność regionów*, Studia Regionalne i Lokalne nr 1 (1)/2000
13. <http://www.gronotargowe.pl/>
14. <http://www.minrol.gov.pl/>
15. <http://www.obreiup.com.pl>

16. Jessop B., *Post-fordism and the State* w: A. Amin, *Post-fordism. A Reader*, Blackwell, Oxford 1994
17. Jewtuchowicz A., *Terytorium i współczesne dylematy jego rozwoju*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2005
18. Klasik A., T. Markowski, *Marketing miasta*, [w:] *Marketing terytorialny*, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Warszawa 2002, Studia Tom CXII
19. *Knowledge for Development*, Word Bank Development Report 1998
20. Konecki K., *Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
21. Kukliński A., *Regionalne systemy innowacji (RSI) w Polsce. Doświadczenia i perspektywy*, w: A. Kukliński, *Problematyka przestrzeni europejskiej*, Oficyna Wydawnicza „Rewasz”, Warszawa 1997
22. Kwieciński J., *Jaka powinna być rola instytucji otoczenia biznesu i jak mogą one oddziaływać na rozwój regionu, szczególnie poprzez poprawę innowacyjności gospodarki i wzrost przedsiębiorczości*, II Regionalne Forum Instytucji Otoczenia Biznesu, Kielce 5 II 2009 r.
23. Malecki E. J., *Technology and Economic Development: The Dynamics of Local, Regional and National Competitiveness*, Longman, London 1997
24. Markowski T., *Konkurencyjność i współpraca wewnątrzregionalna podstawą nowoczesnej polityki rozwoju regionalnego*, [w:], Z. Mikołajewicz (red.), *Podstawowe problemy polityki rozwoju regionalnego i lokalnego*, Opole 1997
25. Markowski T., Kot J., D. Stawiasz, E. Stawiasz (1996), *Regionalne systemy innowacji, jako podstawa budowania konkurencyjności polskich regionów*, Samorząd Terytorialny 6
26. Markowski T., „*Regionalne systemy innowacji w aspekcie strategii rozwoju regionalnego Polski 2000–2006*” [w:] J. Szlachta (red.), *Narodowa Strategia Rozwoju*, Biuletyn KPZK PAN nr 191/2000, Warszawa
27. Martin P., B. A. Turner, *Grounded Theory and Organizational Research*, [w:] „The Journal of Applied Behavioral Science”, vol. 22, 1986
28. Matusiak K.B. (red.), *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć, PARP*, Warszawa 2005.
29. Merton R. K., *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, PWN, Warszawa 1982
30. *Metodologia badań – analizy potencjału instytucji otoczenia biznesu w województwie świętokrzyskim i możliwości ich zaangażowania w proces tworzenia partnerstwa*

regionalnego na rzecz rozwoju konkurencyjności i innowacji w województwie świętokrzyskim, SIPH, Kielce 2008, s. 18-19.

31. *Nauka i Technika w 2006 roku*, Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa 2006.
32. Okoń-Horodyńska E., *Jak budować regionalne systemy innowacji*, Polska Regionów nr 15/2000, Warszawa
33. Olechnicka A., *Regiony peryferyjne w gospodarce informacyjnej*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2004
34. Olesiński Z., *Strategia rozwoju Kajstrów w województwie świętokrzyskim*, Świętokrzyska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Kielce 2008.
35. *Oslo Manual. The measurement of scientific and technological activities*, second edition, OECD / Eurostat 1997
36. Pałka-Koruba B., *Innowacyjne świętokrzyskie*, w: A. Kasińska-Metryka, R. Miernik, *Tożsamość województwa świętokrzyskiego w kontekście kraju i Unii Europejskiej*, Unikat 2, Kielce, 2008, s. 22;
37. Pastuszka S., *Europejska polityka regionalna w województwie świętokrzyskim*, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. Prof. E. Lipińskiego w Kielcach, Kielce 2008
38. Pietrzyk I., *Konkurencyjność regionów w ujęciu Komisji Europejskiej*, [w:] *Polityka regionalna i jej rola w podnoszeniu konkurencyjności regionów*, (red.) M. Klamut, L. Cybulski, Wrocław 2000
39. Porter M.E., *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2001.
40. *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013.*, Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2004
41. Sabat A., *Raport z przeprowadzonych badań w instytucjach otoczenia biznesu działających na rzecz zwiększenia konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego* w: Z. Olesiński (red.), *Przedsiębiorczość a konkurencja w regionie świętokrzyskim – wyniki badań*, Wydział Zarządzania i Administracji, AŚ, Kielce 2007
42. *Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of the Regions of the European Union*, European Commission, Brussels-Luxembourg 1999
43. Skorupski Sz., Konferencja „Prezentacja idei oraz planów rozwoju Kieleckiego Inkubatora Technologicznego”, Urząd Miasta Kielce, Kielce 11 marca 2008.

44. Strauss A. L., *Qualitative Analysis for Social Scientists*, Cambridge University Press, Cambridge 1987
45. Sułek J., *Konferencja „Instrumenty wspierania przedsiębiorczości i innowacji w Polsce Wschodniej”*, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki, Huta Szklana, 4.04.2008.
46. Szymła Z., *Rola agencji rozwoju regionu krakowskiego we wspieraniu rozwoju gospodarczego regionu*, [w:] J. Targalski (red.), *Przedsiębiorczość a lokalny i regionalny rozwój gospodarczy*, Wyd. AE w Krakowie, Kraków 1999
47. Torres O., *Lokalna globalizacja czy globalna lokalizacja. Rozważania na temat globalizacji*, [w:], *Wiedza, innowacyjność, przedsiębiorczość a rozwój regionów*, (red.) A. Jewtuchowicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004
48. Turner B. A., *Some Practical Aspects of Qualitative Data Analysis. One Way of Organizing the Cognitive Processes Associated with Generation of Grounded Theory*, [w:] *Quality and Quantity*, vol. 15, 1981
49. Turner B. A., *The Use of Grounded Theory for the Qualitative Analysis of Organizational Behaviour*, [w:] *Journal of Management Studies*, vol. 20, 1983
50. Ustawa z dnia 15 września 2000 roku Kodeks spółek handlowych (DzU nr 94, poz. 1037 z 2000 r.).
51. Ustawa z dnia 19 listopada 1999 roku Prawo o działalności gospodarczej (DzU nr 101, poz. 1178 z 1999 r.).
52. Ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo – rozwojowych (Dz. U z 2001 r. Nr 33, poz. 388 z późn. zm.)
53. Ustawa z dnia 30 maja 1989 roku o izbach gospodarczych (DzU nr 35, poz. 195 z 1989 r.).
54. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 roku o fundacjach (DzU nr 21 poz. 97 z 1984 r.).
55. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 roku o stowarzyszeniach (DzU nr 20, poz. 104 z 1989 r. z późniejszymi zmianami).
56. Winiarski B., *Czynniki konkurencyjności regionów*, [w:], *Konkurencyjność regionów*, (red.) M. Kalmut, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław 1999
57. World Development Report 2009 – Reshaping Economic Geography, The World Bank
58. Zorska A., *Ku globalizacji. Przemiany w korporacjach transnarodowych i w gospodarce światowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998
- Żuk D., *Konferencja „Przedsiębiorcze Kielce”*, Urząd Miasta Kielce, Kielce 24 czerwca 2008

ZAŁĄCZNIK 1

Wykaz podmiotów objętych badaniem ilościowym instytucji otoczenia biznesu.

Lp.	Nazwa	Adres	Rok założenia
Agencje rozwoju regionalnego i lokalnego			
1	Świętokrzyska Agencja Rozwoju Regionu SA	25-502 Kielce, ul. Planty 16 C/3	1993
2	Fundacja Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach	27-200 Starachowice, ul. Mickiewicza 1 a	1992
3	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. Z o.o.	Ostrowiec Świętokrzyski, ul. Sandomierska 26 A	2007
Samorząd gospodarczy			
4	Staropolska Izba Przemysłowo – Handlowa	25-002 Kielce, ul. Sienkiewicza 53	1990
5	Regionalna Izba Gospodarcza w Starachowicach	27-200 Starachowice Ul. Murarska 11	1994
6	Świętokrzyska Izba Gospodarcza	27-400 Ostrowiec Św., ul. Sandomierska 26 A	2008
7	Izba Gospodarcza „Grono Targowe Kielce”	25-672 Kielce, ul. Zakładowa 3	2008
Centra transferu technologii, inkubatory			
8	Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.	25-314 Kielce, Al. Tysiąclecia PP 7	2002
9	Starachowicki Inkubator Przedsiębiorstw	27-200 Starachowice, ul. Zgodna 2	1996
10	Inkubator Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św.	27-400 Ostrowiec Świętokrzyski, ul. Sandomierska 26 A	2007
11	Kielecki Inkubator Technologiczny	25-510 Kielce, ul. Piotrkowska 6	2008
Stowarzyszenia i ośrodki przedsiębiorczości			
12	Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej	27-600 Sandomierz, ul. Ks. J. Poniatowskiego 2	1992
13	Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości	28-200 Końskie, ul. Mieszka 1	1995
14	Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej	25-308 Kielce, ul. Bodzentyńska 44 A	1989
15	Fundacja Rozwoju Regionu Pierzchnica	26-015 Pierzchnica, ul. Szkolna 28	1996
Specjalne strefy ekonomiczne i gospodarcze			
16	Specjalna Strefa Ekonomiczna Starachowice SA	27-200 Starachowice, ul. Radomska 29	1997
17	Skarżyska Strefa Gospodarcza Sp. Z o.o.	26-110 Skarżysko – Kamienna, ul. Legionów 122 D	2003
Ośrodki szkoleniowe, uczelnie			
18	Zakład Doskonalenia Zawodowego	25-950 Kielce, ul. Paderewskiego 55	1947

19	Stowarzyszenie Księgowych w Polsce Oddział Okręgowy w Kielcach	25-528 Kielce, ul. Zagnańska 84 a	1957
20	Stowarzyszenie Integracja i Rozwój	25-366 Kielce, ul. Śniadeckich 30/5	2001
21	INNOVASPAL Ośrodek Profesjonalizacji Kadr Sp. Z o.o.	27-400 Ostrowiec Świętokrzyski, Ul. Sandomierska 26 A	2007
22	Akademia Przedsiębiorczości Sp. Z o.o.	27-200 Starachowice, Ul. Zgodna 2	1996
23	Regionalna Organizacja Turystyczna	25-033 Kielce, ul. Ściegiennego 2/32	2002
24	Fundacja „Regionalis”	25-660 Kielce, ul. Przemysłowa 33	2006
25	Politechnika Świętokrzyska	25-314 Kielce, Al. Tysiąclecia PP 7	1965
Lokalne Grupy Działania			
26	Lokalna Grupa Działania „Wokół Łysej Góry”	26-004 Bieliny, ul. Partyzantów 27/17	2005
27	Lokalna Grupa Działania Perły Czarnej Nidy	26-026 Morawica, ul. Kielecka 38	2008
28	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Bobrzy”	26-085 Miedziana Góra, ul. Urzędnicza 8	2006
29	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Białe Ługi”	26-021 Daleszyce, Plac Staszica 6	2006
30	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Krzemienny Krąg”	27-423 Bałtów 55	2008
31	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Kieleckiej	26-025 Łągów, ul. Rynek 62	2008
32	Stowarzyszenie „Brody nad Kamienną”	27-230 Brody, ul. Staszica 3	2005
33	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Bałtów „Bałt”	27-423 Bałtów 55	2001
34	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Rakowskiej	26-035 Raków, ul. J. Sienińskiego 6	2006
Stowarzyszenia pracodawców i cechy rzemieślników			
35	Stowarzyszenie Forum Pracodawców	25-002 Kielce, ul. Sienkiewicza 68	1994
36	Izba Rzemieślników i Przedsiębiorców	25-312 Kielce, ul. Warszawska 34	1929
37	Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców	27-200 Starachowice, Ul. Rzemieślnicza 1	1928
37	Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców w Staszowie	28-200 Staszów, ul. Świerczewskiego 4	1959
39	Stowarzyszenie Ostrowieckich Handlowców	27-400 Ostrowiec Świętokrzyski, ul. M. Kopernika 26/13	2008
Firmy konsultingowe			
40	Europejska Agencja Rozwoju sp. j.	25-553 Kielce, ul. Klonowa 55/34	2003

	Kopik i wspólnicy		
41	Europejskie Centrum Biznesu i Współpracy	26-008 Górno, Leszczyny 103 C	2007
42	Biuro Usług Konsultingowych Izabela Mroczek	25-368 Kielce, ul. Głowackiego 4/6/1	2007
43	Biuro Konsultingu i Doradztwa Ekonomicznego	25-310 Kielce, ul. Kościuszki 11/207	1991
44	Euro Consulting Dariusz Konieczek	26-026 Morawica Brzeziny, ul. Przemysłowa 48	2007
45	Instytut Innowacji i Biznesu Magdalena Gołdzińska	25-008 Kielce, ul. Staszica 1	2006
46	Euro – Finanse Jolanta Markiewicz	26-130 Suchedniów, ul. Warszawska 11	2004
47	Dom Doradztwa Biznesowego MM Monika Majcher	25-009 Kielce, ul. Zamkowa 3	2003
Centra obsługi inwestora			
48	Centrum Obsługi Inwestora	25-016 Kielce, ul. IX Wieków Kielc 3	2007
49	Centrum Obsługi Inwestora	25-303 Kielce, ul. Rynek 1	
50	Targi Kielce sp. z o.o.	25-672 Kielce, ul. Zakładowa 1	2001

ZAŁĄCZNIK 2

Wykaz podmiotów objętych badaniem ilościowym firm o potencjalnie innowacyjnym / rozwojowym.

PKD/ EKD	Nazwa	Adres	Rok założenia	Liczba zatrudnionych
28.22 Z	Przedsiębiorstwo Wdrożeń Techniki Kotłowej TERMO – TECH sp. z o.o.	26-220 Stąporków, ul. Odlewnicza 1	2003	93
35.30 Z 35.11 Z	PGE Elektrociepłownia Kielce	25-668 Kielce, ul. Hubalczyków 30	1998	246
28.22 Z	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe DEFRO Robert Dziubela	26-067 Strawczyn Ruda Strawczyńska 103 A	1973	125
29.24 A	Vacta Technika Marek Grzesiński	26-001 Masłów, Dąbrowa 351 A	2000	6
82.30 Z	Targi Kielce sp. z o.o.	25-672 Kielce, ul. Zakładowa 1		127
26.51 Z	MEGATERM PLUS Sp. z o.o.	25-650 Kielce, ul. Skrajna 86	1995	32
50.30 A	NSK POLSKA sp. z o.o.	25-711 Kielce, ul. Karczówkowska 41	2000	38
	Partners Studio Potrzebowski Żółtak sp. jawna	25-112 Kielce, ul. Wapiennikowa 15	1994	15
08.11 Z 23.70 Z 01.61 Z 49.41 Z	Kieleckie Kopalnie Surowców Mineralnych S.A.	25-033 Kielce, ul. Ściegiennego 5	(1874) 2003	390
29.56 A	Schmidt Polska sp. z o.o.	25-640 Kielce, ul. Skrajna 80 A	1993	250
31.20 A	ZPUE S.A.	29-100 Włoszczowa Ul. Jędrzejowska 79 C	1997	1 106
23.70 Z	Zakład Kamieniarski FURMANEK sp. j.	26-021 Daleszyce Ul. Świętojańska 9	1985	46
1013 Z	Zakład Masarski Henryk Zychowicz	26-021 Daleszyce Ul. Kościelna 14	1990	200
47.52 Z	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe OKMONT	26-015 Pierzchnica Ul. Pierzchnicka 62	1999	10
28.22 Z	Zakład Metalowo – Kotlarski SAS	28-100 Busko Zdrój Owczary, ul. Przemysłowa 3	1980	125
	WIR Szprych i Pietrusiewicz Przetwórstwo Mięsa sp. j.	26-070 Łopuszno Ul. Konecka 7 A	1994	480
15 11 Z	Zakład Przetwórstwa Mięsnego Hochel	26-065 Piekoszów Micigózd, ul. Częstochowska 6	1974	150
37.10 Z	Renomet Recykling	27-400 Ostrowiec	2003	13

	sp. z o.o.	Ul. J. Kilińskiego 20		
51.44 Z	CERSANIT S.A.	25-323 Kielce Al. Solidarności 36	1992	6 500 (w grupie)
29.22 Z	Centrum Produkcyjne Pneumatyki „PREMA” S.A.	25-101 Kielce, ul. Wapiennikowa 90	1976	192
51.53 B	Grupa Polskie Składy Budowlane S.A.	28-100 Busko Zdrój Welecz 142	1998	230
61.3	Telekomunikacja Polska S.A. Pion Sieci Platform Usługowych Grupy TP	25-324 Kielce Psary skr. 745	1974	45
26.61 A	Przedsiębiorstwo Elementów Budowlanych „FABET” S.A.	25-116 Kielce Ul. Ściegiennego 270	1975	bd
	Drukarnia DUET sp. z o.o.	25-415 Kielce Ul. Górna 11 A	1991	18
	Zakład Handlowo Usługowy Adam K...	26-200 Końskie Ul. 1-Maja 35/37		3
80.42 B	INNOVASPAL Ośrodek Profesjonalizacji Kadr sp. z o.o.	27-400 Ostrowiec Ul. Sandomierska 26 A	2007	bd
28.75 B	PPHU „BROLAM” sp. z o.o.	27-420 Bodzechów Ul. Cegielniana 4	1997	31
20.59 Z	Jednostka Innowacyjno Wdrożeniowa „INWEX” sp. z o.o.	25-323 Kielce Ul. Solidarności 34	2005	8
80.4	Agencja Rozwoju Lokalnego sp. z o.o.	27400 Ostrowiec Ul. Sandomierska 26 a	2000	23
	FINOW Polska sp. z o.o.	27-400 Ostrowiec Ul. St. Brody 14	1999	89
29.52 A	AGROPLASTMET Sp.z o.o.	27-415 Kunów Ul. Fabryczna 1	2003	102
43.22 Z	HOL INSTAL Jacek Soboń sp. k.	27-200 Starachowice Ul. Krasickiego 6/20	2007	8
45.21 A	TGD – Budownictwo”	27-200 Starachowice, Al. Wyzwolenia 7 a	1999	11
50.20 A	TIG - MAG	27-200 Starachowice Ul. Zgodna 2	2006	1
	Świętokrzyskie Centrum Badania Jakości sp. z o.o.	27-400 Ostrowiec Ul. Świętokrzyska 8	2005	15
	WALCOWNIA OSTROWIEC sp. z o.o.	27-40 Ostrowiec Al. Solidarności 1	2007	bd
64.20 G	NET TOWER Monika Gul	27-400 Ostrowiec Ul. Sandomierska 26 A	2007	bd
1581 A	Piekarnia Pod Telegrafem	25-116 Kielce, ul. Ściegiennego 258 C	1990	375

43.99 Z 35.11 Z	CREATIVE FUTURE	26-021 Daleszyce Mójcza 25	2004	19
38.31 Z 37.10 Z	AUTO ZŁOM Karol Kasperek	26-110 Skarżysko Kam, Ul. Asfaltowa 1	2008	3
15.11 Z	Zakład Rzeźniczo -Wędliniarski Józef Bartos	26-065 Piekoszków Ul. Czarnowska 6	1987	450
16.23 Z	STOLBUD WŁOSZCZOWA A.S.	29-100 Włoszczowa Ul. Jędrzejowska 74	1968	624
28.51 Z	ORIZZONTE Polska sp. z o.o.	26-200 Końskie, ul. Fabryczna 8B	2003	24
26.53 Z	LAFARGE GIPS sp. z o.o.	02-135 Warszawa, ul. Hłzecka 24	1990	>250
29.56 A	STARVEX Fabryka Maszyn i Urządzeń SKA	27-200 Starachowice Ul. Składowa 8	2004	15
	PER - EKO sp. z o.o.	27-200 Starachowice, ul. Radomska 29	2002	80
85.12 Z	Centrum Medyczne „ROKITEK”	27-600 Sandomierz, ul. Rokitek 41A	2000	bd
51.51 Z	PHU BARYŁKO Jacek Sieradzki	27-600 Sandomierz, ul. Krakowska 36	2003	17
10.39 Z	Firma Handlowo Produkcyjna „MEGAWITA”	27-620 Dwikozy Góry Wysockie 136	1996	34
	Dyckerhoff Polska Sp. Z O.O.	Ul. Zakładowa 3 26-052 Sitkówka Nowiny	1965	422
	Brispol Sp. Z O.O.	Ul. Bohaterów Warszawy 37/2 28- 100 Busko Zdrój	2007	bd

ZAŁĄCZNIK 3

Wykaz podmiotów objętych badaniem jakościowym instytucji otoczenia biznesu przeprowadzone przez Staropolską Izbę Przemysłowo - Handlową

- 1 Politechnika Świętokrzyska
- 2 INNOVASPAL Ośrodek Profesjonalizacji Kadr Sp. z o.o.
- 3 Regionalna Izba Gospodarcza Starachowice
- 4 Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.
- 5 Stowarzyszenie Integracja i Rozwój
- 6 Europejska Agencja Rozwoju Sp. J.
- 7 Firma konsultingowa Jolanta Daniel
- 8 Izba Rzemieślników i Przedsiębiorców
- 9 Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości
- 10 Fundacja Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach
- 11 Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o.
- 12 Targi Kielce
- 13 Inkubator Przedsiębiorczości
- 14 Fundacja Rozwoju Regionu Pierzchnica
- 15 Łoża Świętokrzyska Bussines Centre Club
- 16 Kielecki Inkubator Technologiczny
- 17 Zakład Doskonalenia Zawodowego
- 18 Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej
- 19 Stowarzyszenie Forum Pracodawców
- 20 Staropolska Izba Przemysłowo - Handlowa

ZAŁĄCZNIK 4

Wykaz podmiotów instytucji otoczenia biznesu zidentyfikowanych w fazie eksploatacyjnej badania.

Lp.	Nazwa	Adres
1.	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o. Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sandomierska 26a, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
2.	Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Wyższej Szkole Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim	ul. Akademicka 12 27-400 Ostrowiec Św.
3.	Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Uniwersytecie Humanistyczno – Przyrodniczym w Kielcach:	ul. Żeromskiego 5 – pokój 1 25-369 Kielce
4.	Biuro Konsultingu i Doradztwa Ekonomicznego	Ul. Kościuszki 11/207, 25-310 Kielce
5.	Biuro Usług Konsultingowych	Ul. Głowackiego 4/6/1 25-368 Kielce
6.	Buskie Stowarzyszenie Gospodarcze	ul. Partyzantów 22 28-100 Busko-Zdrój
7.	Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców	Ul. Rzemieślnicza 1, 27-200 Starachowice
8.	Dom Doradztwa Biznesowego MM	Ul. Zamkowa 3, 25-009 Kielce
9.	EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Gospodarczego	ul. Szkolna 36A, 25-604 Kielce
10.	Euro – Finanse Jolanta Markiewicz	Ul. Warszawska 11, 26-130 Suchedniów
11.	Euro Consulting Dariusz Konieczek	Brzeziny, ul. Przemysłowa 48, 26-026 Morawica
12.	Europejska Agencja Rozwoju Sp. Jawna Kopik i wspólnicy	Ul. Klonowa 55/34, 25-553 Kielce
13.	Europejskie Centrum Biznesu i Współpracy	Leszczyny 103 C, 26-008 Górnio
14.	Fundacja „Regionalis”	ul. Przemysłowa 33 25-660 Kielce
15.	Fundacja Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach (FARR)	ul. Mickiewicza 1a, 27-200 Starachowice
16.	Fundacja na rzecz Rozwoju Rynku Zaopatrzenia Rolnictwa „Agroma”	ul. Krakowska 293 25-801 Kielce
17.	Fundacja Rozwoju Człowieka Galileo im. prof. Mariana Mazura	Rataje Słupskie 127 28-133 Pacanów
18.	Fundacja Rozwoju Pierzchnica (FRRP)	ul. Szkolna 28, 26-015 Pierzchnica
19.	Fundacja Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej	Rynek 62 25-025 Łagów
20.	Fundacja Wspierania i Rozwoju Szydłowa	Rynek 31 28-225 Szydłów
21.	Fundusz Mikro w Kielcach	ul. Warszawska 31, 25-518 Kielce
22.	Geodezyjno-Dokumentacyjna Spółdzielnia Pracy „Technoplan”	ul. Zgoda 21 25-953 Kielce
23.	Gminne Stowarzyszenie Sołtysów RP w	Wojciechowice 50

	Wojciechowicach	27-532 Wojciechowice
24.	Inkubator Przedsiębiorczości w Ostrowcu-Świętokrzyskim	ul. Sandomierska 26a; parter, lokal nr 9 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
25.	Instytut Innowacji i Biznesu Magdalena Gołdzińska	Ul. Staszica 1, 25-008 Kielce
26.	Izba Gospodarcza „Grono Targowe”	Ul. Zakładowa 3, 25-672 Kielce
27.	Izba Rzemieślników i Przedsiębiorców	Ul. Warszawska 34, 25-312 Kielce
28.	Kielecki Inkubator Technologiczny	Ul. Piotrkowska 6, 25510 Kielce
29.	Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości	ul. Mieszka I 1, 26 -200 Końskie
30.	Korporacja Promocji Centralnego Okręgu Przemysłowego - Spółdzielnia Budownictwa Jednorodzinnego w Sandomierzu	ul. Dr. A. Dobkiewicza 12 27-600 Sandomierz
31.	Loża Świętokrzyska Bussines Center Club (BCC)	TARGI KIELCE ul. Zakładowa 1; 25-672 Kielce
32.	Nadnidziańska Spółdzielnia Producentów Rolnych w Kijach	Kije 16 28-404 Kije
33.	Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu	pl. Ks. J. Poniatowskiego 2; 27-600 Sandomierz
34.	Pińczowskie Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego - Inicjatywa	pl. Wolności 14 28-400 Pińczów
35.	Politechnika Świętokrzyska	Al. Tysiąclecia PP7, 25-900 Kielce
36.	Polsko-Węgierskie Stowarzyszenie Gospodarcze	ul. H. Sienkiewicza 67/4 25-002 Kielce
37.	Regionalna Izba Gospodarcza w Starachowicach	ul. Zgodna 2, 27 -200 Starachowice
38.	Regionalne Forum Przedsiębiorczości w Opatowie	ul. H. Sienkiewicza 20 27-500 Opatów
39.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Kielcach	al. IX Wieków Kielc 3 25-516 Kielce
40.	Sandomierski Ogrodniczy Rynek Hurtowy SA	ul. Przemysłowa 7, 27-600 Sandomierz
41.	Sandomierskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego	ul. Przemysłowa 7 27-600 Sandomierz
42.	Skarżyska Strefa Gospodarcza Sp. z o.	Ul. Legionów 122 D, 26-110 Skarżysko - Kamienna
43.	Specjalna Strefa Ekonomiczna "Starachowice" S.A.	27-200 Starachowice, ul. Radomska 29,
44.	Spółdzielnia Producentów Owoców „Dobry Sad” w Szydłowie	Rynek 27 28-225 Szydłów
45.	Spółdzielnia Producentów Rolnych ROL-CHÓW w Staszowie	Stefanówek 33 28-200 Stefanówek
46.	Starachowicki Inkubator Przedsiębiorstw	ul. Zgodna 2; 27-200 Starachowice
47.	Starachowickie Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych	ul. Radomska 29 27-200 Starachowice
48.	Staropolska Izba Przemysłowo Handlowa	25-002 Kielce, ul. Sienkiewicza 53
49.	Stowarzyszenie "Klub, Debata, Decyzja, Działanie"	ul. Starowiejska 67a

50.	Stowarzyszenie „Delta”	ul. Sandomierska 4 27-440 Ostrowiec Świętokrzyski
51.	Stowarzyszenie „Instytut Strategii Przedsiębiorczości”	ul. R. Mielczarskiego 45 25-709 Kielce
52.	Stowarzyszenie „Ziemia Niekłańska”	ul. Cmentarna 5 Nieklań Wielki 26-220 Stąporków
53.	Stowarzyszenie ATTAC - Polska Obywatelska Inicjatywa Opodatkowania Obrotu Kapitałowego	ul. Warszawska 25-512 Kielce
54.	Stowarzyszenie Forum Pracodawców	ul. Sienkiewicza 68, 25-501 Kielce
55.	Stowarzyszenie G 5	ul. Słupska 31 28-133 Pacanów
56.	Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych Ziemi Kazimierskiej	ul. Partyzantów 4 28-500 Kazimierza Wielka
57.	Stowarzyszenie Integracja i Rozwój - SIR	ul. Szkolna 36A 25-604 Kielce
58.	Stowarzyszenie Księgowych w Polsce Oddział Okręgowy w Kielcach	Ul. Zagnańska 84 a, 25-528 Kielce
59.	Stowarzyszenie Masłów Info	ul. Świętokrzyska 86 26-001 Wola Kopcowa
60.	Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju Ziemi Świętokrzyskiej „Natura”	ul. Starachowicka 9 27-300 Brody
61.	Stowarzyszenie na rzecz Odnowy Wsi ODNOWICA	Dąbrowa Dolna 41 26-010 Bodzentyn
62.	Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Gminy Bałtów „Bałt”	Bałtów 55 27-423 Bałtów
63.	Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Gminy Radków	Radków 99 29-135 Radków
64.	Stowarzyszenie Polska Armatura Przemysłowa	ul. K. Olszewskiego 6 lok. 606 25-953 Kielce
65.	Stowarzyszenie Producentów „Truskawka Bieleńska”	26-004 Bieliny
66.	Stowarzyszenie Producentów Rolnych w Jędrzejowie	Wolice 12 28-300 Jędrzejów
67.	Stowarzyszenie Przedsiębiorców Gminy Morawica	ul. Kielecka 38 26-026 Morawica
68.	Stowarzyszenie Przedsiębiorców Województwa Świętokrzyskiego i Ościennych	ul. Graniczna 16 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
69.	Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Łagów	ul. Barska 21 26-025 Łagów
70.	Stowarzyszenie Sołtysów Ziemi Kieleckiej	ul. Wielkowiejska 1 27-215 Wąchock
71.	Stowarzyszenie Świętokrzyski Fundusz Lokalny	ul. Bodzentyńska 44a 25-308 Kielce
72.	Stowarzyszenie Współpracy Polska - Wschód Oddział Wojewódzki	ul. Sienkiewicza 59 25-002 Kielce tel. (0-41) 366 11 25
73.	Świętokrzyska Agencja Rozwoju Regionu SA (ŚARR)	ul. Planty 16 "c"/3; 25-502 Kielce
74.	Świętokrzyska Izba Rolnicza w Kielcach	ul. Chopina 15/3, 25-356 Kielce
75.	Świętokrzyski Związek Pracodawców Prywatnych	ul. Sienkiewicza 67/4 25-002 Kielce

76.	Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej	ul. Bodzentyńska 44a, 25-308 Kielce
77.	Świętokrzyskie Centrum Innowacji i transferu technologii Sp. z o.o.	ul. Zagnańska 84, 25-528 Kielce
78.	Świętokrzyskie Centrum Obsługi Inwestora Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego	al. IX Wieków Kielc 3, pokój nr 18
79.	Świętokrzyskie Stowarzyszenie Doradców Rozwoju Regionalnego	ul. Sienkiewicza 48/50 25-501 Kielce
80.	Świętokrzyskie Stowarzyszenie Przewoźników Drogowych	ul. Zagnańska 84a 25-528 Kielce
81.	Targi Kielce sp. z o.o.	ul. Zakładowa 1; 25-672 Kielce
82.	Tarnobrzeska Specjalna Strefa Ekonomiczna Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Tarnobrzegu	39-405 Tarnobrzeg - Machów , ul. Zakładowa 48
83.	Towarzystwo Przyjaciół Bodzentyna	ul. Kielecka 83 26-010 Bodzentyn
84.	Towarzystwo Przyjaciół Ponidzia	ul. Marszałka Piłsudskiego 2a 28-400 Pińczów
85.	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Chęcińskiej	ul. Małogoska 7 26-060 Chęciny
86.	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Daleszyckiej	ul. Chopina 25 26-21 Daleszyce
87.	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Morawickiej	ul. Kielecka 38 26-026 Morawica
88.	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Rakowskiej	ul. Sieneńskiego 6 26-035 Raków
89.	Towarzystwo Wspierania Rozwoju Powiatu „Wszechnica Konecka”	ul. Staszica 1 26-200 Końskie
90.	Wspieranie Inicjatyw Lokalnych „Wspólna Przyszłość”	Gnojno 145 28-114 Gnojno
91.	Wyższa Szkoła Handlowa	Ul. Peryferyjna 15, 25-900 Kielce
92.	Zakład Doskonalenia Zawodowego	Ul. Paderewskiego 55, 25-950 Kielce